Anul XXIV
23
(997)
Sîmbătă
6 iunie
1981
8 pagini
1 leu

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Luceafărul

Săptămînal editat de Uniunea Scriitorilor
din Republica Socialistă România

EXISTENȚA PRIN CREAȚIE

Neîndoielnic, condiția creatorului, a artistului, se află într-un permanent raport de identitate cu aceea a cititorului, a publicului. Nu vedem aici neapărat o foarte strînsă și categorică determinare, cît mai ales o logică a existenței prin creație. Atingînd, pe cît se poate, un nivel maxim de profesionalitate în cazul scriitorilor, un înalt grad de conștiință artistică, de responsabilitate politică și socială și tot la fel, pe cît se poate, un nivel maxim al receptării, al conștiinței valorii în cazul cititorilor. Talentul — de ce nu ? — se răsfrînge atunci și asupra celui ce recepteazā și judecă, își asumă această valoare, după cum, într-o bună măsură, talentul cititorului poate încuraja și explica o creație, transferîndu-se în chip sensibil asupra celui ce-și petrece ore și nopți de insomnie în fața hîrtiei. Pînă la un punct lucrurile sînt clare, dialogul este permanent, iar comunicarea se desfășoară pe multiple planuri. Creator și cititor formează o singură entitate, iar în perspectiva operei vii și durabile formează un singur, amplu proces de edificare prin creație, prin conștiința cît mai profundă și mai responsabilă a acesteia, în și prin lumina unui spirit permanent creator. Acest proces ne înglobează și ne identifică pe toți. Indiferent de vîrstă, indiferent de profesie, democrația culturii, democrația valorii pun, dacă nu un semn de egalitate, cel puțin pe acela al trăsăturii de unire între toți.

Creatorul de cultură poate fi definit și prin metafore, opera, creația sa îl pot recomanda în cele din urmă și printr-o metaforă dar cititorul, rezonatorul de fapt al vieții scrisului și căutărilor noastre ? Este de observat că la maturizarea fenomenului nostru artistic a participat într-o largă măsură, și uneori decisivă, însuși acest cititor. Nivelul său ridicat de cultură, spiritul său pătrunzător de observație, sensibilitatea sa modernă, cu un mare reflex în actualitate și în același timp cu o lucidă, cuprinzătoare viziune asupra întregii problematici a lumii noastre contemporane sînt tot atîtea repere și tot atîtea puncte de sprijin care îndreptățesc afirmația unei cresteri și maturizări — nu numai artistice ! — a celor cărora ne adresăm, o emancipare cu vădite consecințe pozitive în toate domeniile de manifestare umană și, în primul rînd, în acela al participării libere, conștiente, la făurirea și asumarea unui nou destin. Implicațiile sînt de natură să releve și alte aspecte ale muncii și vieții societății noastre socialiste contemporane, dar, dintr-un anume unghi, ele pot să releve și trăsături proprii muncii și vieții literare, capacității de afirmare, prin creație, a unui nou model, a unui nou tip de relații, prin care valorile, normele eticii și echității socialiste, spiritul umanist cît mai profund, să se transformă într-un exercițiu și o practică vie, curentă, însoțindu-ne și însoțind toate faptele, nu numai ale noastre, în dialectica răsfrîngerii și împlinirii celui mai curat gînd, a celei mai adînci concepții despre lume și viață.

Amplitudinea și profunzimea fenomenului cultural-artistic contemporan cuprind, așadar, sub nenumărate aspecte și cu implicații dintre cele mai revelatoare, și lumea, sau mai degrabă procesul continuu de emancipare și maturizare al lumii de la care ne revendicăm prin profesia și sensibilitatea noastră și căreia ne adresăm. O cît de mică umbră dintr-o parte se reflectă în cealaltă, eroarea unuia îl atinge și pe celălalt, pe invizibile, infinite canale circulă seva și zbaterea aceluiași efort și dorința aceleiași împliniri. Cititorul ne recomandă în ipostaza propriei sale cerințe, a propriei sale exigențe și solidarități. Ca niciodată în România, cartea nu a circulat și nu a fost cerută atît de mult. Sînt autori atît de așteptați uneori, sînt cărți promise și atît de așteptate alteori, încît, în ziua lansării volumelor ai senzația că, în librării, sînt mai mulți cititori decît cărți. La orice oră din zi librăriile sînt pline, cărțile nu mai au timp să se învechească în rafturi. Acest lucru, deloc singular și deloc definitiv în semnificația și motivarea sa, spune mult despre vitalitatea și profunzimea fenomenului nostru cultural. Indiferent de vîrstă, indiferent de profesie, cititorii sînt una din realitățile și ipostazele cele mai tulburătoare ale acestui fenomen și ei, prin sensibilitatea și conștiința opțiunii lor valorice, cît mai exacte, ridică starea și ideea de existență prin creație, la rangul unui principiu căruia creatorii îi dau și trebuie să-i dea în permanență un incontestabil și cît mai bogat, mai profund conținut.

Luceafărul

Lucrări de Michaela Eleutheriade în paginile 1, 3, 4, 5 și 6. În pagina a 4-a cronica retrospectivei de la Muzeul de artă al R.S.R.

TELEGRAMĂ

COMITETULUI CENTRAL AL PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN, TOVARĂȘULUI NICOLAE CEAUȘESCU

SECRETAR GENERAL AL PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN, PREȘEDINTELE REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA

Mult iubite și stimate tovarășe Nicolae Ceaușescu,

Membrii Asociației scriitorilor din București întruniți în Adunarea Generală de dare de seamă și alegeri au analizat și dezbătut într-un spirit de înaltă responsabilitate comunistă, activitatea desfășurată în domeniul creației literare, înfăptuirile literaturii contemporane, ale activității culturale care s-a desfășurat în mijlocul maselor de oameni ai muncii.

Participanții la adunare își exprimă și cu acest prilej, mult stimate și iubite tovarășe Nicolae Ceaușescu, cea mai înaltă gratitudine și profunda recunoștință a scriitorilor pentru grija și preocuparea neobosită pe care o manifestați față de scriitori, viața literară, de problemele creației literar-artistice și dezvoltarea, într-un climat cît mai sănătos și generos, a literaturii și culturii române.

Atît din darea de seamă, cît și din dezbaterile care au urmat asupra proiectului de program al dezvoltării literaturii contemporane din România Socialistă, în viitorii patru ani, din propunerile de îmbunătățire a noului proiect de Statut, precum și a Tezelor Conferinței naționale a rezultat faptul că, inspirîndu-se din înfăptuirile acestei epoci strălucite, cea mai bogată și cea mai fertilă în realizări din istoria României, literatura acestor ani se simte legată prin toate fibrele simțirii de poporul nostru muncitor. Urmînd indicațiile dumneavoastră, de o inestimabilă valoare teoretică și practică, scriitorii au obținut succese remarcabile în poezie, proză, dramaturgie, în literatura pentru copii și tineret, în critica și istoria literară, în domeniul traducerii, în activitatea publicistică.

Într-adevăr începînd cu Congresul al IX-lea al partidului nostru ni s-au deschis, nouă scriitorilor și creației literare din România, întregii culturi, cele mai frumoase perspective de împlinire, mult visata libertate de manifestare a talentelor reale a împlinirii și pe planul complex al literaturii noastre, — a operelor de valoare, de calitate, în care oamenii muncii își recunosc chipul viu, de eroi ai construirii socialismului și înaintării României spre comunism.

În lumina Programului partidului și a hotărîrilor Congresului al XII-lea, a îndrumărilor și indicațiilor însuflețitoare pe care ni le-ați dat, în diferite prilejuri, afirmăm cu deplină mîndrie și satisfacție, că dumneavoastră, mult stimate tovarășe Nicolae Ceaușescu, aduceți o contribuție de cea mai mare însemnătate la mobilizarea conștiințelor scriitoricești : români, maghiari, germani, sîrbi și alte naționalități care trăiesc în patria noastră și călăuziți cu grijă părintească orientarea slujitorilor condeiului către marile teme ale actualității, care prin strădania noastră a scriitorilor conferă literaturii înaltă expresie ideologică și artistică.

Din dezbaterile Adunării generale a scriitorilor din București a rezultat că de la Conferința națională a scriitorilor din 1977 pînă în prezent, literatura a înregistrat succese însemnate în contextul dezvoltării impetuoase a întregii noastre societăți socialiste. O mai mare capacitate de cuprindere și de reflectare a fenomenelor vieții sociale, o mai bogată și diversificată investigare a realității și o mai cristalizată expresie a acestora, în modalități specifice, a făcut ca literatura noastră să se dezvolte din ce în ce mai mult și mai armonios, în climatul de libertate a creației. Ne-am găsit calea împlinirilor și locul dragostei minunate de care se bucură scriitorii în inima publicului cititor care, mai mult ca oricînd, iubește cărțile noastre, lucrările noastre, le caută de multe ori, cu înfrigurarea pe care și-o dorește orice scriitor conștient că slujește țara lui, partidul său, poporul în mijlocul căruia a văzut lumina soarelui.

Iată de ce, mult stimate și iubite tovarășe Nicolae Ceaușescu, simțim cu puternic imbold, noi scriitorii români și cei ai naționalităților conlocuitoare, ca exprimîndu-vă adeziunea deplină față de politica internă și externă a Partidului și Statului nostru, prin angajamentul nostru solemn, să vă asigurăm din tot sufletul că vom face totul să înflorească valoarea și să sporească necontenit calitatea creației literare.

Sîntem conștienți de perfectibilitatea muncii literare și de strădania pe care scriitorii din Asociația de București trebuie s-o depună pentru a privi cu principialitate comunistă neîmplinirile, atît în creație, cît și în climatul vieții noastre literare, în realizarea dezideratelor firești și corespunzătoare problemelor de bază ale unei activități literare fertile.

Ne mai despart doar cîteva săptămîni de Conferința națională a scriitorilor, cînd vom avea prilejul de a omagia prin rezultatele activității noastre, literare și obștești, partidul, pe dumneavoastră personal, mult stimate și iubite tovarășe secretar general.

Scriitorii întruniți în Adunarea generală a Asociației scriitorilor din București se angajează față de partid, față de dumneavoastră personal, mult stimate și iubite tovarășe Nicolae Ceaușescu, să nu precupețească nici un efort pentru a vă urma îndemnul înflăcărat, contribuind astfel la îmbogățirea tezaurului național al literelor românești, la promovarea valorilor României Socialiste în patrimoniul cultural mondial.

**ADUNAREA GENERALĂ
A ASOCIAȚIEI SCRIITORILOR
DIN BUCUREȘTI**

ÎNSEMNĂRI

Inima satului

O adunare de țărani e un motiv literar generos, care a înfiorat cu tulburătoare consecvență, de-a lungul timpului, vana multor scriitori români, dintre cei mai valoroși. Ultimul mare inițiat dintre ei a fost, fără îndoială, Marin Preda, cel care numește acest „areopag" o adunare liniștită. Fierăria lui Iocan din „Moromeții" devenea loc de întîlnire a reprezentanților obștii, a minților celor mai agere, hrănind focul vital dincolo de care, concentric, satul se redimensiona continuu în „zaristea lui cosmică". Fără alt exemplu, nu putem ocoli, totuși, hanul („divanul") înțelepților sadovenieni, care totdeauna erau, chiar în travestiul lor oriental, tot țărani de la Dunăre...

La o astfel de întîlnire a țăranilor am fost îndemnat să asist mai zilele trecute — o adunare oarecum neobișnuită. Era la Muzeul Satului din București — acest Sat al satelor românești — unde s-au strîns țărani — poeți din aproape toate județele țării (O precizare : răsturnînd obișnuința tuturora de a vorbi despre poeții țărani, eu cred că mult mai exact definește acest fenomen sintagma țărani-poeți — ceea ce, în mod sensibil, e cu totul altceva...). Fiecare a venit avînd —cum se spune — simțirea interferentă cu folclorul lui „de acasă". Trăind atît de intim cu magma folclorică în care s-a depozitat, prin secole, fondul nostru de simțire și rostire arhaică dar și contemporană, țărani-poeți au adus la rampa acestei întîlniri simbolice un impresionant zăcămînt de frumusețe. M-au emoționat profund naivitatea, naturalețea, ba chiar și stîngăcia involuntară, ingenuă, a construcției versurilor lor — însă mai presus de toate m-a impresionat bucuria comunicării lirice.

Privindu-i, ascultîndu-i, mă simțeam îndemnat să le mărturisesc că dacă aș fi editor le-aș cuprinde creația într-o antologie cu hotare mai gingașe, adică laolaltă cu poezia copiilor. Geniul înalterabil al vîrstei pre-adolescente, avînd frăgezimi abisale, neintermediat în comunicarea cu zeii și muzele — adică cu memoria spirituală a colectivității — este înrudit cu geniul spontan, la fel de adînc și sincer, care hrănește inspirația țăranului poet. Măcar în impulsul ei inițial, cînd nu devine pastișă, cum se petrece uneori în pictura așa zis naivă, această poezie lasă să treacă prin straturile ei izvoare și rostiri simple-dar de o profunditate copleșitoare. Crezusem cîndva, cu naivitate, că țăranul poet este identificarea în carne și oase a anonimului rapsod care a creat Miorița ; un fel de Homer autohton, pătrunzînd prin ușile întredeschise ale mileniilorromă-

Gheorghe Istrate

*Continuare
în pag. a 2-a*

NAȘTEREA LUI IORGA

JURNAL DE POET

Cu o sută zece ani în urmă, în această lună a sinziienelor la doi pași de Suceava unde vin din vremea lui Alexandru cel Bun an de an, cu pruncii noi născuți în brațe toate mamele Maramureșului de Sînt Ioan, de Sinziene în Bucovina, în această lună a pruncilor se naște Nicolae Iorga, genialul istoric, făptura eroică nepereche în toată cultura română, admirat de toată Europa al cărui nume rămîne veșnic legat de Unirea tuturor Românilor în hotarele lor firești omul fără de care această unire este greu de imaginat la acel ceas, omul născut apărut în istorie poruncit de Marele Eveniment să-i fie minte vizionară suflet dăruit și inimă jertfitoare. Cea mai dreaptă cinstire a lui va rămîne mereu pentru toate generațiile care se vor ști fericite de-a-l avea pe Iorga ca părinte al neamului, aceea de a-i avea la îndemînă Istoria în zece volume, opera lui fundamentală de-un epopeic patriotism fără de care nu-i cu putință nici o cultură națională de durată.

În această lună a teilor în floare cînd Eminescu consăteanul lui Iorga își încheia opera în cultura română, se naște pruncul Nicolae care-i va duce spre stele cu neam cu tot lucrarea întru veșnică aducere aminte. Avem nevoie de Iorga care spunea că pentru o viețuire eroică în prezent trebuie să-i simțim contemporani pe toți martirii și eroii neamului nostru de la Decebal pînă la pruncul din leagăn ce are șansa de-a deveni pilduitor în neam avîndu-i ca mărturii pe părinții și strămoșii săi.

Ioan Alexandru

ÎN ÎNTÎMPINAREA CONFERINȚEI NAȚIONALE A SCRIITORILOR

Un gînd despre poezia tînără și despre poetul tînăr

Așadar, poezia tînără. Dar ce înțelegem prin poezie tînără ?! Să încercăm să fixăm granițele sintagmei. Poezie tînără în sensul unei tinereți a limbajului, unei prospețimi a versului ? Sau poezie tînără fiindcă e scrisă de oameni tineri biologiceste ? Sau poezie tînără acea poezie care nu e matură, împlinită, tot așa cum tînăr poet e numit prin unele reviste orice veleitar care publică două-trei poezioare alături de un pluton de alți „tineri poeți", neținîndu-se seama că personajul are în spate douăzeci de ani (ori și mai mulți de încăpățînată nădușală într-o direcție, (cea lirică) de care este îndiscutabil refuzat ? Dăm de la bun început la o parte a treia posibilitate, cea pejorativă, minimalizatoare. Ne gîndim la poezia tînără ca la o poezie aflată sub amprenta unei tinereți a limbajului și scrisă de oameni tineri. Soarta acesteia ne interesează.

Prin ce s-ar distinge poezia tînără a anilor '80 ? Se pare că pe poeții tineri ai acestui moment i-a izbit drept în față, furtunos, gîndul că „forma estetică nu mai exprimă în mod adecvat condiția umană reală ; ea s-a rupt de realitate, creînd o lume a iluziei frumoase (schoner Schein), a justiției poetice, a ordinii și armoniei artistice, care reconciliază ireconciliabilul, justifică nejustificabilul". (Marcuse). Și ca o reacție bruscă poeții tineri s-au îndreptat spre cotidianul imediat, spre viața cea de toate zilele, au descoperit realul cu voluptate, și l-au asumat lucizi. Poeții tineri ai acestui moment — profeți care au părăsit templul de marmură anacronic și au coborît printre obiectele zilnice, ne-spectaculoase, ne-magnifice, ne-fotogenice, delicate cîteodată, abjecte cîteodată, banale mai totdeauna, într-un cuvînt, ne-poetice. Profeți care nu se mai află în posesia unui Răspuns privind un Tot armonios, ci doar în posesia unor întrebări privind o lume fragmentată și iremediabil contradictorie.

Expresia poetică e asemenea lumii de care e provocată, pe care o reflectă : adică se află într-o stare de „permanentă revoluție imaginară". Versul se vrea eruptiv și deloc-ortodox, parcă încercînd „obținerea tainei prin incest, prin opoziție victorioasă".

Uneori versul chiar reușește să fie șocant și rebel cum își propune (o nouă sensibilitate poetică atrage după sine o nouă formă poetică) alteori versul poeților tineri are soarta unui fulger în intenție și chibrit aprins de fapt (un fel de a inventa roata cînd există automobilul : reluarea unor experiențe poetice demult consumate).

Dacă ancorarea în real va fi calea poeziei tinere, vom vedea. Probabil poeții tineri vor descoperi imaginarul într-o lumină inedită, nu ca opusul realului, ci ca o prelungire a realului, un sol de real — ce va veni, își vor apropria imaginarul, îl vor descrie realizînd în acest fel, prin poezia lor, o lărgire a sensurilor realului, o îmbogățire a realului („Căci realul, cînd include omul, nu mai este numai ceea ce este omul, ci și tot ceea ce îi lipsește, tot ceea ce el încă mai trebuie să devină..." — Garaudy).

Gabriel Chifu

Continuare în pag. a 7-a

REFLEX

Și ce Eldorado!

Legendele — și sub învelișul lor poate că chiar realitatea — au adus întotdeauna în preajma ruinelor o întreagă armată de căutători de comori. Un Eldorado îi s-a arătat tuturor la orizont, și ce Eldorado ! Nu pe pămînt, nu în pămînt mai întîi, ci în spirit, în istoria mai mult sau mai puțin secretă a acelor locuri, enigmatică, ascunsă în semne, în încrîzii prin piatră și depozitată colo și colo într-un alfabet greu de descifrat. Legendele, cum spuneam, erau primul indiciu. Și tot ele reprezentau și acel prim și misterios pămînt al făgăduinței, care-i atrăgea și-i fascina pe toți, săraci și bogați, laolaltă, hoți, vagabonzi și tîlhari, credincioși și păgîni, împingîndu-i dincolo de limita propriei lor existențe și făcînd din ei o ciudată specie de scormonitori ai memoriei, aruncînd neantul din ei și încercînd să se umple de comorile mult visate.

Colo și colo, noaptea, jucau flăcări pe culmi, luna mirosea parcă a metal încins. Și trebuie să ne închipuim acei ochi aspri, fierbinți, țintuiți ca pe o cruce pe vîrfuri și pante cu

A.I. Zăinescu

Continuare în pag. a 6-a

● În acest număr : ● Antologia „Luceafărul" : ● Valeriu Armeanu ● Patrel Berceanu ● Proză de Cornel Nistorescu ● Poeme de ● Grigore Arbore ● Lucian Avramescu

Conștiința utopiei

Minunată, entuziasmantă și tristă această ultimă carte *) semnată de Henri H. Stahl. Ea ne aduce în fața ochilor o epocă și o lume pe care le cunoaștem, desigur, dar pe care nu le înțelegem poate în adevărata lor înfățișare ; e vorba de perioada interbelică și de școala monografică ivită sub conducerea lui D. Gusti. Cu toate acestea, nu intîlnim aici o lucrare despre școala monografică, ori despre sociologia românească, ci una despre oamenii care au constituit acest grup și care au încercat să gîndească, în felul lor propriu, sociologia românească. Vorbind despre diverse evenimente, despre realizări și eșecuri, despre avatarurile unei idei. O idee, un vis aproape, care a unit în jurul său un grup divers și poate eterogen de oameni, care, însă, descopereau, brusc, din această perspectivă, că au foarte multe lucruri de făcut împreună. Formațiile lor științifice erau diferite și tocmai aceasta era forța care îi atrăgea laolaltă : posibilitatea unui dialog între științe, exercitate în spațiul aceluiași obiect de cercetare : satul românesc.

Ei încercau să refacă, cu ajutorul uneltelor

Mihai Coman

Continuare în pag. a 6-a

CRONICA LITERARĂ

APOSTOL GURĂU: «Defonia»

La debutul său cu volumul de povestiri **Începutul verii astronomice**, Apostol Gurău impresiona prin maturitatea stilului, simț epic remarcabil și acuitatea observației psihologice. Impresiona dar nu surprindea, căci o serie de tineri prozatori, între care ne face plăcere să-i amintim pe Mircea Nedelciu, Constantin Stan, Mircea Săndulescu, Ioan Dan Nicolescu, debutau cam în aceeași perioadă, cu cărți lipsite de ceea ce ne-am obișnuit să etichetăm drept stîngăcii inerente începutului. În cazul lui Apostol Gurău impresia favorabilă devine certitudine la a doua sa carte, **Defonia** (Editura **Cartea Românească**, 1981). Calitățile debutului se mențin și se amplifică acum pe spațiul mai generos al romanului, într-o construcție epică nu fără cusur, dar stabilă și, ceea ce ni se pare la fel de important, care nu-l supune pe cititor la cazne nemeritate, în căutarea unor sensuri prea de tot ascunse. Altfel spus, o carte care se citește cu plăcere, acea plăcere a lecturii, indispensabilă oricărui gen literar.

În romanul lui Apostol Gurău, satul românesc este văzut în perioada colectivizării, iar procesul urmărit este cel al disoluției în impactul cu vremurile, a unei civilizații arhaice. Așadar, tematică și problematică de anvergură, comune unei întregi literaturi ale cărei vîrfuri se numesc Marin Preda și Ion Lăncrănjan. Analizînd acum structurile imaginarului vom observa că mentalitatea conservatoare a Defoniei, sat situat de autor în lunca inferioară a Siretului, se opune asaltului noilor timpuri și abuzurilor epocii, cu mijloace tipice psihologiei rurale : un țăran întîmpină consecvent echipa de „lămuritori", tăind înverșunat și taciturn lemne, alții fug în cîmp, sapă gropi și se ascund în ele, lăsîndu-și nevestele, mai slobode la gură și ignorînd convenințele, să trateze chestiunea ; altul declară că nu știe să scrie și să citească și, prin urmare, nu poate semna cererea de înscriere. Evident, mărci ale candoriei, soluții neviabile, căci, odată declanșat, procesul este ireversibil. Cei care ajung să înțeleagă acest lucru (desigur, în felul lor : „s-a terminat cu noi, măă !"), renunță la rezistență. Alții rezistă presiunilor și abuzurilor, dar cedează brusc la contactul cu suferința fizică. Astfel, un grup de țărani din marginea Defoniei își baricadează ulița, refuză orice discuție cu oficialitățile. Punțile de comunicare par distruse definitiv, însă o criză de epilepsie a unuia dintre „lămuritori" se dovedește a fi argumentul suprem, ce zdruncină mefiența țăranilor. Satul reacționează și altfel, apelînd la vechi credințe, la un fond ancestral rămas pur. Țăranii string bani și zidesc troițe : „Își luau de grijă, se rezemau parcă de troițe, semnau împăcați cererile, nu comentau nimic, dar tăcerile lor spăsite păreau să spună : „Noi am făcut ce-am putut, de aici încolo sîntem în grija lui Dumnezeu, care pe toate le vede, nu ne mai trebuie nimic, nu ne mai opunem la nimic, trupul cel păcătos să plătească și să rabde de acum pînă la ceasul cel de pe urmă al izbăvirii". Sau, altădată, o țărancă își varsă năduful pe „tovarășa Marghiolița Tomescu", activistă dură și abuzivă, poreclind-o cu numele unei făpturi malefice din credințele populare. Porecla are un efect extraordinar, reușind să compromită definitiv posesorul. Mitul iradiază încă în conștiința colectivității, spune autorul în subtext. Scriitorul sondează cu abilitate cele două straturi al căror aliaj dă imaginea psihologiei colectivității : comportamentul conjunctural, dictat de evenimente și cel arhaic, dominat de ființa sa istorică. Apostol Gurău nu este un analist, ci un observator. El selectează mostre psihologice și comportamentale, a căror dispoziție în „tabloul" epic conține sensul și motivația. Capitolul 12 din roman, singurul care poartă un titlu (**Noaptea Sfîntului Andrei de iarnă**) este, din acest punct de vedere, elocvent. Secvența se desfășoară imediat după ce postul de emisie local anunță că „socialismul a învins definitiv în Defonia". Vitalitatea extraordinară a defoniașilor, îngrădită meticulos și reprimată consecvent, erupe spectaculos. Este o nebunie colectivă, un galop drăcesc al simțurilor exacerbate, prilej de performanțe bachice și erotice, o defulare colosală, amestec de lirism și cruzime, de anecdotic și dramatic. Un comentariu a posteriori al raisonneur-ului doctor Angheluță observă : „Am auzit și eu, după molime, războaie, revoluții, instinctul de conservare se ascute, ca și lupta de clasă, nu ?"

Tablourile de ansamblu alternează în roman cu gros-planurile. Personajele principale ale cărții sînt cei din familia Orza : bunica Valeria, moașa satului, luptătoare în primul război mondial, ființă demnă și pitorească, depozitară a tradiției și perspicace judecătoare a evenimentelor ; nepoții ei, Ică și Alexandru, unul sătean în Defonia, celălalt orășean, unul implicat direct în prefacerile satului, celălalt contemplativ, încrezător însă în inepuizabilul suflet țărănesc.

Biografiile celor trei ocupă o bună parte din roman. Scriitorul portretizează concis, energic, surprinzînd în cîteva linii dominantele caracteriale și fizice. Întîlnirile cu nepoții și cu alte personaje sînt prilejuri pentru bătrîna Valeria de a reface istoria tumultoasă a familiei Orza, cu intenția, nedezvăluită dar transparentă, de a păstra măcar astfel **sentimentul familiei**. Digresiunile Valeriei sînt, totodată, pentru Apostol Gurău ocazii de exersare a tehnicii povestirii în povestire, condusă cu mînă de profesionist. Disoluția vechii colectivități rurale, văzută în ansamblu, este paralelă cu cea a familiei Orza. Un epilog — explicitant și expediat — ni-l arată pe Ică muncitor la o fabrică de cherestea, îmbrăcat orășenește, însingurat într-o Defonie de nerecunoscut. Cu „vivat Defonia" se încheie echivoc romanul lui Apostol Gurău, după care urmează, firesc dar și simbolic, cuvîntul „SFÎRȘIT". Este sfîrșitul unei cărți în care substanța romanescă se organizează într-o viziune verosimilă fără a se suprapune, firesc, peste realitatea obiectivă.

Spuneam mai înainte că **Defonia** este o carte bine construită și plăcută la lectură. Cu speranța că am probat suficient prima parte a afirmației să ne oprim puțin asupra celei de-a doua.

Este vorba, se înțelege, despre stil. Apostol Gurău se arată aici, ca și în volumul de debut, un stilist de forță a cărui capacitate de invenție metaforică se aseamănă izbitor cu fantezia imagistică a lui Fănuș Neagu. Citez la întîmplare : „Mii de becuri strălucesc în case, sub streșini, deasupra balcoanelor, pe uliițe, ca niște furuncule coapte gata să explodeze în pasta întunericului violaceu, înecăcios. Mulți țin aprinse și lămpile de gaz. Luna, o lună de iarnă, albă rece, indiferentă și distinsă ca însăși doamna Florentina, farmacista, a apărut și ea pe cerul satului, aruncîndu-și lumina inelată și năzuroasă, o miță borțoasă, îți trece prin casă !"

Pe de altă parte excepționala „priză" la concret ni-l amintește frapant pe autorul „Moromeților". De-a lungul lecturii apare, însă, tot mai clar tentația excesivă spre pitorescul lexical, insolitul situațiilor epice și al personajelor. De aici și prezența unor episoade, frumoase în sine, dar parazitare în ansamblu. Scriitorul nu-și poate cenzura în folosul construcției, talentul de povestitor și barochismul frazării. Romanul rezistă însă, la „asaltul talentului", iar autorul său se impune ca o certitudine a tinerei generații de prozatori.

Valentin F. Mihăescu

GEORGE IARIN «Scrisori din Andromeda»

Un alegoric clasicist, cu lexicul în general purificat și eteric, nu, totuși, fără inventivitate este George Iarin (**Scrisori din Andromeda**, Editura **Cartea Românească**, 1981). El vede coloristic cu un ochean refractar la exces, prefăcînd totul în pastel și evocă tot ceea ce în om și în mediul fizic este echilibru, ceremonie, sublimare. Vegetația este florală, suprafețele sînt „oglinzi", fructul e suculent tactil și separabil în volum, trupul e „cețos", viețuind sub un cer a cărui mitologie este mereu obiectul emoției.

Întrucît e un clasicist, poetul are o voce fluidă și cu un timbru schimbător. Ceva din Ion Pillat, pe un arpegiu imagist, a rămas și aici : „Precum un plîns de îngeri vin ploile de toamnă / Mai fumegă pe cîmpuri cenușa lui Gustar / În depărtare vara se zbate-n vînt : o coamă / de cal roșcat sau poate un strigăt de pîndar „însă pe un fond rezolutiv cu înclinație către gnomicul sumbru : „Trecem prin lume, noi, caii cu două picioare / sub lumina unui soare de platină, două / Moartea este un laț de cai, cu vestmintele negre, / care vine într-o zi și ne fură". O „Marină" este minulesciană, prin, în fond, simbolista ceremonie interogativă : „Un nor sub tîmpla mea... Miroase / portul a ceaiuri chinezești... / Femeia cu ochi verzi mă-ntreabă : / „Ești prințul Hamlet ? Mă iubești ?" Simbolist este și cornul de vînătoare : „Într-un plîns de cerb așteptă să vii / Sună-n frunze corn de vînătoare". Poetul este în erotică un ritualic fără nervozitate, lipsit de retorică și sensitiv : „Să ne iubim o noapte-n aroma pîinii calde, / cu trupurile arse de aerul încins, / Prin landele micsandrei, sub steaua care cade / spre noi, de un mileniu, și încă nu s-a stins".

Penița lui lirică este subțire, ca de gravură, urmînd într-acest tablou hipic pe Tudor Arghezi : „În nările-i imense, foșneau sub luna oarbă, / împărații de greieri, împărații de iarbă. / Coama lui grea, plutind printre grădini și case, / părea melancolia unei femei frumoase".

În totul este aici un naturism livresc, cu o trăsătură de stilizare pillatiană, înclinat către exultare sub forma eglogei alegorice, ori a descripției imagiste. Poetul viețuiește în mediul vegetației campestre și, mai rar, silvice fiind totuși un civilizat care privește ruralitatea din turnul unui oraș, printr-un ochean sentimental care purifică, prin depărtare, datele reale. „Hygeia" lui rustică e o abstractiune dedusă livresc din cadrul fizic, o utopie a cîmpului cu elementul teluric absent. Îndeletnicirile unei astfel de lirice (înclinată spre epic obiectiv) sînt contemplația aristocratică și cu ceva de colecționar, apoi vînătoarea, boema, dar fără excese și cu o juvenilă exaltare aventurieră : „Prin port fumam țigări de contrabandă / și miroseam rugina vapoarelor albastre / așa cum vagabonzii adulmecă prin hanuri / roșcata piele a bucătăreselor" căci poetul e un boem deghizat în docher, din curiozitate, precum Rudolf din „Misterele Parisului". Vehicolul său este bicicleta ușoară, „de argint", pe care călărise, precum se știe, și Macedonski : „Să ai o bicicletă ușoară, de argint / cu roți șuierătoare, pe jumătate șerpi, / cu șaua ca o coapsă de inger, tremurînd, / în zbor peste Bulboana întunecatei ierbi / Printr-un tunel de păsări în toamnă să te-afunzi, / sub aluminiul ploii, de frunze scrîșnit". Voiajor de fantezie, întrucît de efect e acl spațiul real moal, creat cu imaginația. Poetul este, dimpotrivă, un sedentar, cu delicii rare, făcînd poezia cărții efemere, într-un chip subtil care îi seamănă lui Emil Brumaru : „Păstram în scrinuri manuscrise rare / de levănțică și de iasomie / și cărți de rozmarin, și de cicoare / și cărți de mac, și de păpădie. / Avem și cărți de mătrăgună, sumbre / cărți de cucută, triste cărți de singer / cărți de glicină, pîlpîind în umbră / cărți de lenupăr, mirosind a inger / Un corlandu-mi lumina grădina / unde veneau bufonii să se culce / pe tomuri vechi de trandafiri de China, / de roua cerului și de lemn dulce... / Acum, prin fantomatica grădină / se plimbă toamna — cititoare oarbă — / Pe străzile pustii, sub pelerină / ascund — umile — numai cărți de iarbă".

Cu izvorul într-o astfel de sensibilitate, poezia ar putea conduce oricînd sub raport stilistic la o creațiune abreviată, chiar și de forma ideogramei. Cît este calculat și nu „doarme" estetic este, cu rațiunea beată de cărți, poetul produce astfel de mici „experimente" care nu calcă departe de poemele pillatiene într-un vers : „La lumina unei frunze de plop / îți speli mîinile în cîntecul / ultimei mierle" (**Octombrie**). Or, această „elegie" de patru rînduri „Moartea mă caută prin lume, / mingîind fețele trecătorilor, / ca o femeie, / oarbă". „Iarba" e văzută, în sfîrșit, printr-o invenție grafică (pag. 34) care nu se poate reproduce discursiv, căci scoate efect din paginație.

În același mediu cu această lirică subtilă și volt retrospectivă crește totuși în chip ciudat și o altfel de poezie, cred că de dată mai recentă, provenită totuși din intîia cu o proporție în plus de anxietate. Acum, efectul pare a ieși dintr-o relativă brutalitate imagistă (George Iarin nu e Adrian Păunescu) și dintr-un simțămînt intens și obscur, prevestitor, de grozave dezastre cu origine în mașinism. „Film" evocă o destrucție ecologică, din optica unui document ultimativ : „aceste fructe care cad arzînd / sînt doar imagini de film vechi, pe care / le-ntrezărim pe-un orizont caduc, / în timp ce — cu un foșnet grav — trotuare / rulante prin istorie ne duc".

Mediul este acum urban și poetul observă barul, chitarele „barbare", călătorește cu autobuzul de noapte, vehicul elegiac, ca un blues, evocă cinematograful, jokeii etc : „În timp ce cești la un film cu Greta Garbo / în timp ce fluieri într-un autobuz de noapte, / privind cum se leagănă sinii taxatoarei / ca doi clovni adormiți, / în timp ce cobori într-o stație pustie, / aprinzîndu-ți de la o stea, țigara, / în timp ce te îndrepți spre casă / plictisit de moarte, / undeva în Andromeda / un soldat stă cu genunchii la gură / într-o pîlnie de obuz". Moartea ceremonioasă ia înfățișarea unei cîrtitoare vecine : „și vorbesc despre moarte / ca despre o vecină / prea rea de gură", poetul „e un plop ucis de ger", abatoarele populează acest univers, o cîntăreață e „oarbă", umanitatea e alcătuită din bețivi și din indivizi cu în general conduită stridentă, avînd a multiplica acel sentiment de angoasă care a pătruns lent în această imaginație inițial senină. Originea lui este în psihoza conflagrației, detectabilă pretutindeni, acum în acest rar, în poezia românească, vocabular milităros : focuri de armă, rafale de mitralieră, tunică de soldat adormit, napalm, care de asalt, dinamită, explozii. Poetul însuși ar fi un „soldat" precum rezultă din acest autoportret cu armele, totuși „lirice" în alarmă : „Liric soldat cu cartușiera burdușită / de metafore, / ghemuit să te împușc în inimă cu un cuvînt frumos. / în tranșeele poeziei / te pîndesc, lume, și încerc De o mie de ani fumez numai soerințe, / mănînc vocale înmuiate în apă și adorm / cu tîmpla pe o grenadă de sunet... / „Sus mîinile !" mi se strigă / în toate limbile pămîntului, / dar mîinile mele s-au lipit de creion / ca pe țeava încinsă a unei mitraliere. / „Sus mîinile !" ni se strigă / în toate limbile pămîntului, / dar eu trag mai departe rafală după rafală, / țintind cu disperare inima ta, lume / în timp ce pe mantaua mea soldățească / se preling precum lacrimile / tuburi goale de cartușe". Poetul care înlătură mitraliera și o înlocuiește cu civilul creion este așadar un pacifist, a cărui evaziune în rural și în livresc este exolicabilă acum prin anxietatea militară. Avem, în fine, în George Iarin și un producător de „exopoezie" („exoestetica" a descris-o Miroslav Klivar), înțelegînd prin aceasta sforțarea de a descrie lumi cosmice nu doar cu un sentiment „exotic" decorativ : „Vindusem rime rare pe Procyon, o vreme / Aveam cetăți pe Vega. Pe Amaltheea — cai / Pe Sirius — o flotă de lebede — trireme / Hulubi în Ursa Major. În Lynx — zăpezi de mai / Din Cancer evadasem stringînd o carte / de pe Algol furasem fecioare — uneori."

Artur Silvestri

Tratat despre inefabil

lui Nichita Stănescu

Nimicul leagă toate lucrurile
Așa cum luna leagă marea
Și viața leagă disperarea
Nimicul leagă toate lucrurile

Gh. Pituț

CARTEA DE DEBUT

LUSTRU ȘI STÎNGĂCIE

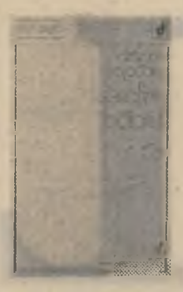

Este realmente ciudat cum poeziile lipsite de o originalitate deosebită dau o impresie de alcătuiri vechi, scrise cîndva cu ani în urmă. Citindu-le, simțim calmul dat de lucrul cunoscut. Nici emoție, nici indignare, doar un sentiment elementar de confort, pe care practicanții lecturii naive îl caută cu asiduitate. Ne grăbim să precizăm că acest sentiment de confort estetic, de lipsă a oricărei surprize majore, nu este puțin lucru. Plăcerea pentru alcătuiri previzibile este, în definitiv, vecină cu preferința pentru decorativ, iar decorativul are și el excelențele lui. Este curios, apoi, modul în care comentarea unor asemenea poezii tinde tot timpul să se orienteze către generalități sau către reflecții asupra sa însăși. Cu totul altfel se întîmplă atunci cînd poeziile avute în vedere au o frapantă autenticitate. În asemenea cazuri, critica încearcă din răsputeri să se refere pe cît posibil la un obiect estetic anume și nu la categorii sau încrengături. Dar, fără îndoială, nu este cazul să ne etalăm apetitul pentru reușite absolute. „Pîinea" recenzentului este formată, de cele mai multe ori, din cărți situate undeva pe parcursul dintre absența identității și capodoperă. Problema este, desigur, cît de aproape se află o carte sau alta de cele două capete ale seriei. Privind astfel lucrurile, îndrăznim să situăm cartea [1]) lui Dragoș Cojocaru undeva în prima optime a distanței. Nu este o performanță deosebită, dar acest aspect nu ne împiedică să socotim că munca autorului este întrutotul stimabilă și merită, într-adevăr, să fie menționată printr-o recenzie, în virtutea democrației bunăvoinței, a generosului principiu care tutelează rubrica numită „Cartea de debut".

Să spunem, deci, că Dragoș Cojocaru apelează la o manieră poetică bazată pe o bine calculată simplitate reflexivă. Drept urmare, poeziile sale se prezintă, cel mai adesea, sub înfățișarea unor alcătuiri scurte. Autorul încearcă, în fel și chip, dar ceva nu se leagă. Mai reușit mi s-a părut un haiku intitulat **Zgomotul de viață** : „Muzică de nori / căzută / pe cea mai întinsă durere". Recenzentul caută, cu disperare profesională, citate semnificative, dar nu prea găsește. **Serafim bălatul** este din cale-afară de cuminte, pînă într-atît încît trece neobservat.

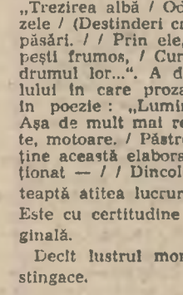

Versurile lui Dragoș Cojocaru au un cert rafinament vetust. În schimb, cele din cartea [2]) lui Bogdan Negru se multiplică în virtutea unui principiu opus. Primul autor încearcă să construiască, cîntărind cu atenție vorbele, cel de al doilea năvălește în dicționar și-n gramatică manifestînd o îndrăzneală nechibzuită de minz suprarealist, simpatică. Rezultatele acestei galopări printre cuvinte sînt, cel mai adesea, șocante prin prozaism. Este un prozaism voit, ne va replica autorul. Într-adevăr, uneori este exprimat un hibrid interesant între ironie și exasperare. În formele sale extreme, spontaneitatea devine criptică. Nu este însă neapărat vorba despre o incifrare voită cu tot dinadinsul de către autor, ci așa s-au potrivit cuvintele : „Concret curbat... / Ești sigur din nou, / Stridente iluzii, / Ha — / Un ieri disipat / Și rîzi acromatic. / Axe sfîrșite — / Ai teamă de tine ! / Melancolie primară, / De-acum / Te chinui / Într-o topire fugară. / Sînt crini aici ! / Crinii se vor lichefia / În altă seară". (**Fisură în efort**). Sau nu, poate că sîntem în fața unei esențe de melancolie.

Autorul, de pare, crede că absolut tot ce scrie merită să fie dat publicității. În virtutea acestei convingeri, el a inclus în volum o serie de versuri care, după toate aparențele, ar fi trebuit să rămînă undeva în umbră. În ele mișună platitudinile de expresie și tonul sincer al ansamblului nu reușește să le salveze de la un puțin vesel umor involuntar. Nu vom cita. Se cuvine însă să redăm două poezii foarte reușite, în felul lor. Prima este intitulată **Trecător** : „Trezirea albă / Odihnește spre tine / Iar frunzele / (Destinderi crude ?) / Sînt blinde de atîtea păsări. / / Prin ele, vîntul verde. / / Tu să clipești frumos, / Cum sevele subțiri și anii / Au drumul lor...". A doua este un exemplu al felului în care prozaismul se transformă, brusc, în poezie : „Lumini electrice se urmăresc. / Așa de mult mai repede. / / Sînt forme concrete, motoare. / Păstrează ușoară mișcare ; / Menține această elaborare / Nu trebuie să fii emoționat — / / Dincolo de creasta vinătă / Te-așteaptă atîtea lucruri frumoase". (**Cerul e alb ?**). Este cu certitudine detectabilă o tonalitate originală.

Decît lustrul monoton, mai bine sinceritatea stîngace.

Voicu Bugariu

[1]) **Dragoș Cojocaru : „Serafim bălatul", Editura „Cartea Românească", 1981.**

[2]) **Bogdan Negru : „Soarele în ochi", Editura „Cartea Românească", 1981.**

VIAȚA CĂRȚILOR

ROSTURILE DĂRUIRII

Poetul Vasile Versavia ne încredințează în volumul său **Nergane** (de la Nergan — riul Nera) că pe un strat de simțire și simboluri tradiționale se pot naște sentimente și cugetări la fel de acute și grave ca și în mijlocul tulburei existențe dominate de codurile, ades agresive, ale civilizației contemporane. Alternînd între imaginile descriptive ale ritmurilor vieții rurale și meditații asupra conflictului dintre revelația intuitivă și aceea clădită pe scheletul judecății logice, Vasile Versavia propune un discurs liric echilibrat mai ales prin elucidarea ideilor, decît prin jocul măiestrit al figurilor imaginarului.

Decis să pătrundă rosturile prin care înțelegerea devine singura sursă a sensibilității durabile, supunîndu-se riscurilor de a descifra modul de producere a chipului uman al întîmplării inventînd „frumusețea fără suferință", poetul transformă mereu impresiile și sugestiile în sfera de dezbateri a cugetării („încît trăim — sugestie subțire / ca de parfum îngenunchiat și rar, / cutremurați de-o surdă presimțire / că lumea asta-i fața unui zar". — **Cub**). Dacă **fragilitatea** poate caracteriza toate premisele care asigură fecunditatea procesului de descoperire a lumii, **tăgada** ar putea fi replica imanentă a conștiinței care trebuie să-și exercite vocația transformatoare asupra lumii luate în stăpînire prin descoperire („A mai rodit o zi în Univers, / soarele mai bate o dată în ființa mea / luminîndu-mi craniul în care / un crin tăgăduitor se-ngină ; / a mai rodit o zi în Univers și-s încă viu / pe drumul cald al cărnii spre mirare... tu mi-ai șoptit într-o noapte tîrziu / că drumul spre miracol nu se mai zărește — / vedem perfecțiunea doar și n-o mai credem". — **Lumina acestei zile**). Imaginea trăirilor potențiale, a virtualităților care călăuzesc și pot defini destinul ființei apar ades în poezia lui Vasile Versavia. Dincolo de victoriile și înfrîngerile care se ascund în miezul oricărei conștiințe, rigorile esențiale ale existenței umane impun deasupra exaltărilor, ezitărilor și eșecurilor o biruință înălțătoare, depășind individul, dar concretizîndu-se prin acesta. Iată cîteva din sensurile celui mai reușit poem al cărții **Apa de sămînță** :... acolo unde e apa de sămînță / și umbra lui Thales / în țărmul fără de vreme ; / cu ochi uciși vei zări / imperii care nu mai vin / și nu se mai surpă, / foșnet de simburi vei auzi / în frunzele și crengile oprite / și murmurul întîmplărilor nepetrecute. / /... Oprite sînt faptele acolo / de pragul adînc / și toate lucrurile scad / sub sprinceana lui Thales ; / nu se mai nasc, nici noaptea n-o știu, nici suferința. / Totul renunță aici / în liniște mare / și-n urma celui ispitit să fie / strămoșul tînăr tot strigă și strigă : / Întoarce-te frate, întoarce-te !". În această atmosferă doar instinctele nestăpînite mai alertează calitățile sensibile, blocînd căile de acces către descoperirea perenului, datoria cea mai de seamă, sacrificiu și omagiu adus frumuseții naturale („Nepăsător e animalul acesta / cu trupul fără margini / și nu-i nici o mingîiere / că-i deslușim instinctele și le numim legi / și pînă la moarte le tot memorăm". — **Doină**). **Uimirea** este prilejul de a intra în contact cu înțelesurile semnelor naturii, iar șansele împărtășirii acestei uimiri alcătuiesc amprenta profundă a poemelor lui Vasile Versavia. Puritatea nu putea să nu fie însoțită și de simulata naivitate a jocului erotic, de acele „nimicuri moi care se nasc fără poruncă". Aici însă poetul nu reușește să treacă peste bucuria sinceră de a coptura grațioase icoane ale sentimentelor și se menține la suprafața faptelor, neindrăznind parcă să le înlăture vălul diafan care nu este întotdeauna semnificativ. Cînd revine însă la conturarea lirică a satului și a obiceiurilor acestuia, Vasile Versavia își recapătă originalitatea. Specificul sentimentelor sale **nergane** devine un element consistent, rămînînd o dovadă viabilă a unui mod de existență ale cărui intensități copleșesc dincolo de orice posibil „exotism" local. Viața în mijlocul tradiției nu exclude actualitatea, ci o așează sub o lumină mai rece, dar nu mai puțin orbitoare („Îmbătrînind, ni se zărește părul' / albim — ne luminează adevărul' / un umed jar ne înflorește-n gură. / cad ca porumbul' / dinții-n arătură. / intrăm în lemn supuși bunei-cuviințe / și stele mari bat în sicriu semințe". — **Bunăcuviință**). Vasile Versavia își dăruiește istoria propriei sensibilități cu credința că înregistrarea fiecărui moment se poate dovedi mai intens reprezentativă decît specularea contradicțiilor și extazului reieșit din reunirea tuturor clipelor care ne petrec.

Andrei Roman

LOCOTENENTUL DIMA SAU DILEMELE LIBERTĂȚII

Ion Lotreanu posedă un dar neprețuit, darul povestirii. Ce-i drept, un anumit snobism critic (nu de ultimă oră) discreditează epicul cu toate că, măcar în literatura noastră, romanele într-adevăr remarcabile se bizuie pe narațiunea sustrasă complexelor de inferioritate. E greu de spus dacă Lotreanu se cunoaște sau nu îndeajuns — romanul său cochetează și cu „formule" eseistice —, e însă, ușor de constatat că înzestrările sale native triumfă, cel puțin în **Iluzia**. Spre cîștigul cărții, aș îndrăzni să afirm, pentru că bizareriile, cîte sînt, se pierd, se uită în desfășurările epice. Și poate că Lotreanu ar fi tropăit pe asfaltul teribilismului dacă, așa cum ziceam, natura ar fi fost mai puțin darnică în ce-l privește. Teribilismul, în **Iluzia**, se menține, în linii generale, la nivele „pămîntene", trădus prin frustețea limbajului, a vorbirii cazone. Căci acțiunea romanului are drept erou un tînăr locotenent de grăniceri, Laurențiu Dima, așezat ca un sac de antrenament între ordin ca „dispoziție obligatorie dată de o autoritate" (cf. dicționarului limbii române) și **legea**, categorie filozofică. Dacă n-ar fi locotenent, dacă ar fi civil, Dima s-ar afla în aceeași poziție, fiindcă el nu este croit pentru subordonare necondiționată, este croit pentru disciplina reală, pentru preluarea și prelucrarea critică a cerințelor vieții. Chit că viața lui e relativ simplă : amoruri trecătoare, mici chefuri, întîmplări de cazarmă, suspiciuni „cadriste", la care se adaugă, mai grav, o întîmplare serioasă, dragostea cu Adina, pictorița, nepoata profesorului Aroneanu și așa mai departe. E evident că autorul, în **Iluzia**, e sedus de o analogie discutabilă sub raport filozofic : disciplina socială (rousseau-istă) și cea de cazarmă. Dacă acceptăm „contractul social", acceptăm, implicit, și legitimitatea cazonă, de pildă. Încît întrebările locotenentului Dima s-ar fi putut pune foarte bine și la catedră, să zicem, nu numai la „adunarea regimentului", autorul alegîndu-și acest mediu fiindcă fie îl cunoaște, fie îi place. Nu e prea important. Important e gîndul ce-l străbate într-o seară : anume că profesorul Aroneanu seamănă îndoiala! Adică, aș adăuga eu, Aroneanu îi învață pe tinerii auditori să fie critici. Aici e nodul problemei. Laurențiu Dima vine din școala de ofițeri bine „blindat" în ale scepticismului, rigiditatea îl scutește de întrebări și răspunsuri. Totul se află scris la regulament și singurul efort ce trebuie să-l facă e să citească și să răsciteasca broșura cu „tablele". În orașul T., din vestul țării, din Banat, Dima îl întîlnește pe Jack Aroneanu, căruia i se spune pur și simplu **profesorul**, om cu o biografie fabuloasă în felul ei, inteligent cu măsură, propagandist excepțional al acestei inteligențe, însă, Jack Aroneanu, căruia prietenii (admiratorii) îi mai spun și Socrate (un asemenea personaj există și la București, el trăiește în carne și oase și i-a mai fericit pe cîtiva scriitori), bătătorește și locuri comune: „Marx... a fost un mare savant, chiar un filozof". și „...era prea boier ca să emită inepții !". Că Marx nu era cîtuși de puțin „boier" știe oricine, iar în gura intelectualului subțire, Jack Aroneanu, sună de-a dreptul hilar. Cu atît mai mult cu cît Socrate din T. face imediat o observație judicioasă : ce ar fi, zice el, dacă așa, din senin, cineva ar pune în „scenă" „doctrina" lui Kant, sau a lui Nietzsche, sau a lui Fichte ? Ei, ce s-ar întîmpla atunci ? Probabil o „inepție", cum ar formula Jack. Profesorul Aroneanu este de fapt antirousseau-ist și, așa fiind, el este un alter-ego al locotenentului Dima. Cine altul decît Dima trebuia să-și lămurească raportul dintre individ și „contractul social" ? Discuțiile, nu lipsite de inteligență, aruncă în arenă multe citate, dar ele n-ar fi îndeajuns să-l proteguiască împotriva „bazucilor" vieții. Dima este un om concret, prima „generație în pantofi", abstracțiunile îl fascinează, îl derutează, însă în nici un caz nu se substituie certitudinilor trăite prin truda cărnii. Alter ego-ul său, Jack Aroneanu, se dovedește a fi de toate : și escroc sentimental, și delapidator, și semidoct, în cele din urmă, dovedindu-i lui Dima că omul e cum e, și sublim și ridicol, că nici „omul nietzschenian", nici „poza" wagneriană nu-i acoperă și nu-i satisfac propriile-i exigențe. Chiar dacă exigențele sale sînt îngrădite de limitele cunoașterii sale. Tocmai în înțelegerea „micimii" lui constă „măreția" omului. În cele din urmă, Dima este, prin tot ce face, un balcanic.

Viorel Știrbu

Inima satului

Urmare din pag. 1

nești pînă la pragul acestui veac îmbătat de poezie. Și deși acum dibuiesc mai exact acest mister, ascultîndu-i, bunăoară, pe Gavrilă Bledea din Sărăsău ori pe Emilia Iercoșan din satul Iercoșeni, comuna Silindia, cum își șoptesc, cu măreața supărare a frunzei, admirabilele lor versuri — mă reîntorc o clipă în vechea mea credință că încă mai sîntem contemporani cu nemuritorul creator al Mioriței.

Iată cu ce rafinată dezinvoltură își așează nostalgiile Gavrilă Bledea, în „iambii suitori" moderni : „De vrei să cunoști țăranul / Întreabă holdele de grîu, / Întreabă rîurile limpezi / Și munții țării mele-briu / Întreabă ploile și vîntul / Întreabă-mi dorul și cuvîntul / Atunci cînd eu brăzdez pămîntul // De vrei ca să cunoști țăranul / Întreabă poarta casei lui / — Din inima stejarului — / Întreabă caierul de lînă / Din care toarce o bătrînă / Un fir ca raza soarelui / Veșmînt să-i facă satului // De vrei ca să cunoști țăranul / Mai bine nu-ntreba nimic / Și du-te-așa, din spic în spic / din poartă-n poartă / te departă / din hat în hat, / din sat în sat, / din griu în griu / din riu în riu, / din ploaie-n vînt. / dor și cuvînt / ce-l leagă sfînt / de-acest pămînt."

În mijlocul acestei adunări liniștite, mi-am rostit în gînd tulburătoarea inscripție eminesciană rătăcită pe o filă de manuscris : „Dumnezeul geniului m-a sorbit din popor, precum soarele o lacrimă din marea de amar". Eminescu se autodefinea. Aici, în inima satului românesc am trăit fiorul că soarele poeziei încearcă să soarbă o lacrimă, adică un suflet nou de poet, din marea nesfîrșită a vieții, trudind să-i dea un nume. La această adunare poporul se cînta pre sine — cîntec în curgerea ne și răspuns pe-mi răsfrînt, în țărînă un vînătă, cîrnăș un vînătă, firavele mele impulsuri poetice.

Antologia «Luceafărul»

● *„Poetul are o viziune panoramică și consubstanțială de unde libertatea amestecului de planuri și de impresii, fuziunea simțurilor, afinitatea intempestivă a metaforelor. O baie unificatoare trece peste senzații diverse : materiale, intelectuale, afective, morale, reorganizate apoi prin actul poetic după o mentalitate eterogenă sui-generis.*
Condiția primordială a artei este talentul. Valeriu Armeanu este, neîndoielnic, unul dintre cei mai talentați exponenți ai poeziei tinere".

POMPILIU MARCEA

● *„E aici un lirism de o ciudată factură, prezent și în celelalte poeme, un lirism decantat cu sobrietate în expresii insolite, bizare, situate mereu într-un punct delicat, la hotarul dintre candoare și umorul lucid.*
Valeriu Armeanu e un poet matur, cutezînd o notă inedită și totodată binevenită în concertul variat al liricii noastre noi".

VICTOR FELEA

● *„Vădite înclinații pentru poezia directă practicată în chip deschis și ofensiv, găsim la Patrel Berceanu. (...) Principala calitate a poeziei lui este sinceritatea morală izbucnind în versuri într-un chip direct care nu exclude însă premeditarea unor anume efecte ale discursului".*

LAURENȚIU ULICI

● *„Patrel Berceanu este, cum spuneam, un poet care face din imaginea poetică un eseu etic concentrat, însă cu transparențe de rouă".*

M. N. RUSU

● *„Neprivilegiate de autorul lor, cuvintele se așează cu acel calm al puterii cu care sînt investite, exact acolo unde le este locul îngrijindu-se ca acolo, sus, să nu se strecoare nici o secundă artificială ci, simplă, puternică, ideea generoasă pentru care s-au zidit".*

CONSTANȚA BUZEA

● *„Succesul său ține mai ales de capacitatea vizualizării, la nivelul căreia se produce acel amestec de exaltare și ironie care îi este specific".*

DINU FLAMAND

● *„Într-o poezie clasică a memoriei, condiția necesară și suficientă este sinceritatea ; în cea contemporană, se adaugă caracterul covîrșitor al evenimentului sau a substitutului său, imagistica spectaculoasă. Valeriu Armeanu ține seama de toate condițiile pregătindu-și astfel intrarea în geografia poetică a țării".*

MARIAN POPA

valeriu armeanu

Balada hoitului de cal

Lui Miron Radu Paraschivescu

La grindă fierbe vinul
In țundră de pelin,
Stau domnii triști,
Stau domnii plinși,
Țiganul mire,
Nalt, subțire,
Piele ca tingirea,
Te pierde cu firea,
Are pieptul numai flori
Inzăuate cu răcori,
Bluză are cu panesuri
Și mireasă cu tandresuri,
Cînd privește
Te sorbește
Și încai te damblagește.
Își făcuse
De gagică
Nevasta lui Daolică,
Aia de-ți fura
Și dintu,
Dacă-l aveai
De argintu,
Îți lua
Urechea toată,
De aveai în ea o toartă...
Hoți de armăsari
Și de fete mari,
Negurele, jbovnele
Care joacă
Din sprincele
Pe spărturi
De fluierele,
Nici boiarii
Din Levanți
Nu le-au fost încă
Amanți.
Numa' el
Îți lua cercerii'
Fără s-auză
Cerberu,
Fura zloți
Și mahmudele
Și iepe cu nărăvele
Care nu știu
Hodinele,
Fura patul
De sub mire
De scotea lumea
Din fire
Și potera
Din simțire,
Fura cai
De la muscali
Și flinte
De la jendari ;
Era dracu
Pe uscat,
Uns cu flori
De scăpătat,
Uns cu flori
De mărgărint
Aduse din Răsărint.
Cap de hidră
Cu ismidră,
I-a furat cămașa
Și lu' Bulibașa,
Țoală de peșchir
Și de trandafir,
Cusută de-un îngere
Cînd săpa
În plîngere,
Cu trei fire
De lumine
Scoase noaptea
Din suspine...
Dai-uli,
Dai-mașasti,
Aș spune
De-un jurămî'
Cu galbănii
Pe mormî'
Că s-a dus
Hoțul de cal
Să fure minuni
Din Rai,
Să ia cai
Fără de splină,
De-acolo
Să nu mai vină,
Să ia minji
Fără de ghinți
Și beleaua
Pe arginți,
Paișpe iepe cercălate
Ca să-l ducă
Pîn'la moarte,
Pîn'la moarte
Și mai sus
Unde poterile nu-s
De la moarte
Mai la deal
Unde nu-i picior
De cal,
Unde nu-i picior
De murg,
Și nici flintele
N-ajung...

★

L-a omorît
Un chiorpaliu,
Un pociu
Și un balhiu,
Umbla cu-n dești
De mort
La briu,
Un hăla,
Un hăndraliu,
Îi jucau ochii
Ca stropchii
Pe sutana popii,
Minca bureți
Și corcofeți,
Golea chimiru'
La efenți,
La lefegii
Și la ferfeți
Craiu de-otrave-
n Vinerea de oave ;
Darea-ar ceanga-n el
S-ajungă circel,
Bubă cu țițină
Să facă la mină,
Cînd o lua cu lingura
Să-l apuce frigura,
Să-i cadă de brîncă,
Sughițul în furcă,
Goanga pe custură
Și rîia pe gură,
Moroaica să-i fete
Vreo șapte, opt fete ;
Una candrie
Și alta zbanghie,
Una belalie,
Alta nașparlie,
Una carnacsiie,
Alta ciie
Ori sașie,
Una nastrahie,
Uscată de vie,
Alta cîmă
Și bahimă,
Decît toate
Mai boccie,
Gioarsă
Și momiie,
El să trăiască
Să le crească,
Să-i moară
În casă,
Să le mănînce viermii
De pe oasă...

★

Dinga-ding
Dinga-ding,
Are moartea
Ochi haing
Și picioare
De paing ;
Se ridică
Nunta-n cer,
Îmbrăcată-n piei
De ger,
În cer e-o fîntînă
Cu răcoare lînă,
Riuri sînt
De sînge,
Mireasa le plînge
Riuri sînt
De piatră,
Doar vîntul
Le latră.

Sala de așteptare

Motto :
„Zeilor ! Ne dați mereu metehne pentru
a rămîne oameni"

Shakespeare

Pînă și frunzele semănau cu acele măști
prinse de Inchiziție pe capul muribunzilor.
Se aud strigăte.
Nu există nimic mai de preț
ca tăișul acestei greșeli
sub care așezi lespede cu lespede.
Vitală deziluzie !
Spune-mi tu cu cine se va îmbrățișa
această piatră ?
Pașii mei au călcat
flacără și cenușă,
au sfîșiat capcane în Eden
și-au risipit extazul
de pe chipul morții...
Rîvneam pe-atunci
un bocet de violă
ori lava unor vechi religii ;
naufragii scoase la țărm
precum drogații
pe memoria marilor străzi
aduse la licitație.
în sfîrșit,
dictează-mi tu un mister
la care n-am să pot să renunț,
dictează-mi tu această fericire
care va îngheța în porthart,
oprește-mi un bilet de vapor,
vreau să visez un deșert
la picioarele tale,
nu mai vreau pliante, taxiuri,
centuri de siguranță
și nici aceste sirene din port.
Un foc se aprinde în spatele meu,
lemnele pocnesc încet,
arde Cartagina, strig,
dar în sala de așteptare
e un somn de smoală
care curge diform pe uși și pe clanțe
și chiar pe bereta unui tînăr domn
care nu știe de unde să scoată
un certificat de deces
pentru un om încă în viață.

Poem în derivă

La nunta unui trist ecou,
ce trist decor,
ce triste voci,
livezi adorm în ochii plînși
iar fîrele
se bat la uși ;
în vreme ce le pun cătușă,
voi duceți limba la mezat
și verbele de curelușă
ori prin pădurea de canoane
îmi faceți țeapă
din consoane...
Ce trist decor,
ce triste voci
îmi par că vin la zeciuială ;
în loc să dau cu voi afară
ori să vă pun pe toți în lanț,
eu scriu poeme în derivă
prin magazii de carburanți.

Pădurea de sticlă

Ah, fulgerate domuri,
dimineața, litanii singerau,
noi ne-am pierdut de oști...
E ora cînd vîntul
își mișcă limba-n prohod,
la marginea orașului
e atît de frig,
doar noi, iubito, pe un altar
de scoici
în fața acestei zăpezi ;
eu aș striga să pot,
cît mai am acest trup.
Ascultă, în Eden
au coborît colindătorii ;
îți jur că vom umbla prin
pădurea de sticlă
în blănuri de urși,
voi fi rege și slugă
și tiran și despot, saltimbanc
de onoare
îmbrîncit de noroc.
În Eden
au coborît colindătorii
să tragă în pîntecul morții
clopote roșii de foc ;
nopți de-a rîndul
a nins peste domuri
și tot de-atîtea nopți
sînt trist,
îți aud pașii prin casă
și mă înec de griji
și mă înec de plîns.

patrel berceanu

Pe sub poduri și fînețe

nimic nu lipsea
muntele numai smerenie și rășină
iarba fanatizată gata să secere glezna cosașilor
poteci în stare să toească încălțarea
profanului de la primul pas
uleiul orb stors din sfîrcul măslinei
chiupuri pline cu agrafe pentru strîns
părul deșertăciunilor
o mînă de bărbați gata să jure
că au văzut
numai maria magdalena întîrzia prin
mori părăsite și fînețe
se dăruia podarilor cu decență și bunătate
în zori i se va da cîrpa cu oțet
la rigoare își va abjura propriul sex
și-și va număra în vecii vecilor
clipele de fericire pe degetele
nici unei mîini

Alegerea Olimpului

poate că zorii veneau susurînd
pe vremea aceea
totul trebuie pus pe seama
acelui fel de lumină
astfel că zeii s-au hotărît și au zis
aici
și în imensa lor bunătate n-au luat
în seamă nici mulțimea de latrine
nici abatoarele lucrînd din plin
la vedere
poate pe vremea aceea zeii
nu erau ipocriți

Calc goethean

nu te du frumoasă clipă de vară
în orașul ăsta plin de cămăși fericite
doar eu știu să bat șoptit
clopote topite din agrafe de păr

nu mă lăsa preacurată clipită
știu să caut potcoave de aur
sub podeaua tristă a rîului mares
știu să întorc cărăbușii din drum
pe limba de lumină-a maicii lor

dar nu mă lăsa frumoasă clipă de vară
cale de-o mie de inimi de-aici
doar pe mine mă ai : iată-mă :
cu sceptrul de pulbere-n mînă

Curaj prietene

– lui G. Ch. –

așa calci tu pe muchia valurilor noastre
– o, uleioase mări balcanice –
inflexibil ca o pafta de caporal în termen
dar vezi că eu nu mai am cuvinte de îmbărbătare
ia te rog de pe masă cireși de iunie
(cîte vrei) și scrie versuri pe locomotive
hai să inaugurăm stîrpea poeților c.f.r.
doamne ce bine prinde poezia în gări
dar nu-mi mai cere verbe-nălțătoare
ia cireșe și ia ziua de mîine
drept o andrea de aur cu care poți străpunge-n
somn trista ureche-a unui polonius
de pe timiș

Și încă Ahei

înconjurat de tovarășii săi
toți bărbați unu' și-unu
ulise le-ndoapă de zor urechile păroase
cu ceară numai să n-audă numai să n-audă
așa plutește ulise legat de catarg
rațiunea istoriei cu ceară-n urechi
bărbați cu toții și încă ahei
zămisliți de un fidias wagnerian
vai speriați și cu ceară-n urechi
numai să n-audă numai să n-audă
bruma de cîntec firava strigare
așa cu ceară-n urechi rațiunea înaltă
se simte liniștită pe mare

E vremea

m-a trădat nu firea mea
ci carnea mea
firea mea zicea mușcă ci
carnea mea zicea lingușește
și mai zicea – dinții tăi
sînt fragezi ca petala
de trandafir ergo linge
„zăpada e puritatea mințită"
lasă-te nins e vremea vrerii
de ninsoare

Te s-a rostogolit spre stînga

cînd m-am hotărît să dau
singurătatea pe din două
ca pe o portocală
cele două emisfere exotice
se mai legănau încă pe talerul toamnei
te s-a rostogolit spre stînga
pe o frunză de arțar
iubesc s-a dus de-a dura pînă în șosea
cu un icnet de prim plan sonor
știu sînt un ignorant în arta colajului

Tropical colour T.V.

o femeie tînără dar încercănată natur
se simte bine numai în baie
sifonul toarce ca o pisică îndopată
„scaunul" i se pare un stejar retezat
brusc din somnul transmisibil prin ghinde
umezeala călduță ține locul
junglei Tropical colour T.V. rufele încrețite
de lichid i se par „toate pînzele sus"
cu un lighean de plastic și o cutie de
detergent femeia se apără și ea
cum poate de poftele nopții deafară
ferestrele camerei alăturate țipă zadarnic
luna ce-i cu luna ei bine luna
să-și mai pună pofta în cui
femeia are doar o pereche de mîini
zece raze cu unghii sidefii și ce-i
cu asta

Un rest de copilărie

chiar de-ar fi mai multe feluri
de-a te cățăra pe soclu
un rest de copilărie te mai clatină
o clipă simpla mireasmă a unui lujer
de ghețișoară e ponderabilă deci ușor
de reperat și nu se face dă prost
în cadru zic cineaștii
nu contează cine pune lumina totul
este să stai în bătaia ei chiar dacă
îngrețoșat cu aerul că ființa ta face
mai multe umbre pe pămînt
odată ajuns pe soclu zvîrle dalta
ce te sculpta pe dinăuntru
„de ce să locuiești într-o statuie
dacă aceasta te oprimă ?"

Visul cu numărul zece mii

...apoi un cîine cîinele molda
înotînd într-o apă neagră neluînd
în seamă trestiile care cresc brusc în fața
lui nici șerpii strălucitori mici piloți de ocazie
cîinele molda înotînd cu o bucată de pîine
în gură pe care mi-o aduce mie și
eu nu pot să spun văd acestea cu ochiul
liber pentru că eu sînt malul
ierbos pe care acum cîinele molda
cutremurîndu-și blana se scutură de apă
eu sînt trestia care țîșnind brusc în
fața cîinelui căuta să-l împiedice să ajungă
la mine un minut înainte de a fi mal
și nu atît puterea și dorința cît știința
de a fi malul ierbos de pe care acum mă îndepărtez
văzîndu-mă din spate pentru că eu sînt
cîinele moldo cu blana încă udă
privind subțirea siluetă omenească îndepărtîndu-se
și întorcîndu-mă o clipă pentru a-mi striga
cîinele care are încă în gură gustul pîinii calde
purtată peste ape și nu pot spune văd
acestea cu ochiul liber pentru că fiind
sînt totul sînt visul

grigore arbore

Pe aripi alte naufragii

Marinari fără porturi, corăbii
oarbe amorțite în noapte și
spectacolul țărmurilor dispărute treptat
odată cu orașul fără nume și țara
bitlanilor colorați, unde milul
înaintează rapid peste bastioane
inecînd în trecut eroice fapte
inscrise pe obeliscuri. Tot
ce rămîne în locul
părăsit de navigator
poartă semnele pierderii.
Mîndra cetate cu legile
fluturînd peste piețe doarme
somn infundat, zeii
să furișează-n amurg către cheiuri
rostogolind tezaurele templelor
spre nava așteptată.
Dar nu mai vine nimeni, stăpînește
pe mare fumul unei jertfe
în insula vecină săvîrșită.
Barbari și prieteni stau de strajă
la porți și nu-ndrăznesc să intre
căci leul de pe acrotere rage
din cînd în cînd și nemișcarea
e dreapta lui orînduială.
Mai bine pleacă, vela e întinsă
o, solitarule! Orașul
a murit de mult, e fără nume.
Doar un delfin îi mai aduce
pe aripi alte naufragii
dintr-un alt colț tăcut de lume.

O harfă de cenușă

Fluierul chiparoșilor și-acum mă înlănțuie
precum o coardă flexibilă de gît
amenințîndu-mi respirația.
Era un promontoriu coborît în cîmpie,
era o ruină năpădită de peisaj,
era o grădină cu magnolii îmbătrînite,
era o ruptură de munte unde
lucrurile se prăvăleau amețite
împinse de frazele filosofilor
ajunși aici pe poteci imposibile.
Moartea ta a făcut să renască
în mine dorința primăvîrii :
mereu mă aplec peste golul
unde se-adună toate.
Dar ceva mă reține mereu, probabil
imobilitatea absolută a mării care
continuă să existe sau
vocea plăpîndă a crinului ce se substituie
oricărei amintiri. Ziua
toridă de mai oricum mă alungă
într-un deșert al meu în care
vibrează chiparoșii dezordonat precum
o harfă de cenușă.

Crește o muzică

Crește o muzică asemeni tăieturii
unei înalte ripe
Te lași sedus de ea și urmărești delirul
înmuguririi nucilor pe dealul
mușcat de turme somnolente urmărite
din cînd în cînd pe firul unei văi
de scrîncetul firav al ciinilor.
Posibil e să fi greșit ținutul
precum atîtea ori ți s-a-ntîmplat
intrînd pe porți nestrăjuite către
propria ta viață fără
a întreba pe nimeni. Nicicînd
n-ai auzit asemenea
lire și flaute, țîmbale minuite
de invizibili cîntăreți retrași
între păduri secrete lîngă
plăpîndele zvîcniri ale piraielor.
Dar ești oricum acasă căci recunoști ușor
livezile scheletice și caii
umblînd aiurea printre stoguri,
mînați de fluieratul trestiei
ruptă prea brusc din mlaștina secată.
Un timp abstract revine-n nervi
și ai fugi din tine dintr-odată
dar te lovești de zidul de muzică în care
de vrei să fugi rămîi înfipt
precum o roză-nsingerată.

Sună trîmbițele violetelor

Sună trîmbițele violetelor ușor răgușite
peste satul meu amenințat de ploaie
și eu umblu desculț pe coline frîngînd
cu tremurînde mîini armonia
instrumentelor vegetale și-mi concentrez
în auz ultimele note repercutate de
fugarul gîtlej al privighetorilor.
Sună trîmbițele violetelor ușor răgușite
deasupra cimitirului unde
stă răstignit pe-o mulțime de cruci,
hulit sau cinstit numele meu
îngropat în lumină și mîngîiat
de orașele plutitoare ale florilor
înverșunate de primăvară.
Sună trîmbițele violetelor ușor răgușite
și eu îngenunchiat lîngă ele
un glas mai vechi al meu descins
sub pietrele lustruite de picături
îl ascult revenind înfrunzit
tras de-un cal alb fără zăbale
intrat cu pieptu-n asfințit.

Incursiune

Sub trestii înfloresc nuferi mirați
strînși în centurii albe sub picioarele
putrede ale podurilor. Massaciucoli
este o apă stearpă care se retrage
inertă sub asaltul
huruitor al cărăbușilor atrași
de lanurile stabile ale gliei.

E necesar ca revenind aici
să nu crezi inutil în reușita
incursiunii pescărușilor peste canalul
secat de mult și devenit
arteră searbădă.
Ei urlă-n ceruri de atîta soare,
depling lumina și se năpustesc
deasupra prăzii învelind-o
în cuvintări solemne despre
sensul autodevorării.

Sîntem oricum în vremea
elogerărilor retorice și-ți poți
dori ceva mai mult decît poate înfăptui
privirea pînă la orizontul prăbușit
între staminele de maci ce-astupă
priveliștea către orașul unde
la baza turnurilor înclinate melcii
se string și alterează echilibrul
covorului de umbră înverzită.

Poți aspira de pildă la mărirea
spre infinit a zilei pînă cînd
ultimul strop de aer cald dispare
în bronhiile larg deschise ; poți
îndrăzni să-ncerci cu dinții duritatea
culorilor de alge exaltate ; poți
să saluți un gînd al tău mai vechi
rămas din verile trecute lîngă firul
elastic și înșelător al
vorbitoarei trestii.

Oricum e inutil căci viața
este-n amurg, aici, o pană
de ciocîrlie ce continuă
să cînte singură umblînd pe apă.

Tu s-o culegi încet, cu teamă
să nu frîngi melodia revărsată
în corpul tău odată cu această
prea tristă mîngîiere,
vagă, înstrăinată.

Bine-ai venit tandră rememorare

E ceasul cînd dintre oglinzi apare
umbra-n armură murmurînd
nume-ngropate-n ziduri. Bine-ai-venit
tandră rememorare ! Astăzi
în capul mesei locul de onoare
rîvnit de regi, nebuni și sfetnici,
de cetățeni de rînd, paiețe și poeți,
îi se cuvine căci afară
diluviile imobilizează
căderi și seve, umbre, regăsiri
într-un ocean viscos.
Începe anotimpul
incoerenței astrilor și tu
cu sfatul tău poți ajuta
închiderea solemnă a orbitelor.
Regenerări se speră de la tine,
mișcări în sus și renunțări
la dispariție. Viața e însă apanajul
ființelor precum această
pală de vînt ce străbătînd fereastra
mă mîngîie pe umăr. Din jilțul
de unde stai se mai ridică
o pînză plumburie. Un gînd
al meu atîrnă-n mîna ta
precum un spart
clopot de sticlă.

PASĂREA DE CEARĂ

cornel nistorescu

Uneori trec luni de zile, chiar ani și obosim așteptînd să ni se întîmple ceva deosebit care să ne trezească măcar pentru cîteva secunde convingerea clară că drumul pînă la moarte este scurt și că nu mai avem timp să atingem nemurirea. Mie mi s-a întîmplat într-o sîmbătă. Am cumpărat o revistă literară și-am răsfoit-o cu același interes pe jumătate adevărat, pe jumătate prefăcut. Un mare spațiu era oferit unui poet transilvan, o certitudine pentru critica literară și un prieten bun de la sfîrșitul studenției. Ultima dată ne întîlniserăm la munte și imaginea lui blîndă, iradiînd înțelegere, sensibilitate și umor mi se părea că plutește peste fiecare literă. Grupajul de poezii al lui Adrian Popescu avea și un poem intitulat „Zburătoare de munte". Ca să-l puteți înțelege, trebuie să-l transcriu în întregime, „După moarte, îmi spui, carnea sa nu putrezește / îmbălsămată-n rășina seminței de brad / pe care o viață întreagă a tot căutat-o / Îi spune forfecuță zburătoarei de munte / are penele cărămizii și vîrful ciocului / încrucișat asemeni unui instrument de chirurg / Zboară prin aerul friguros și se hrănește / numai cu mireasma lucrurilor de dincolo / care-o îmbracă într-un vestmînt celest // Așa cum degetele subțiri ale unei cîntărețe / la harpă țes o cămașă de nuntă care / nu se vede dar o îmbrăcăm bucuroși // Cinează printre crengi. Singură. Ușoară. / Dar cum apasă aceste lucruri fără greutate / pe umerii noștri poticnindu-ne // Numele de alint nu l-l destramă nici / vuietul lifturilor din fîntîna castelului / nici rîsetele asudate ale celor care nu o văd // Își hrănește moartea răbdătoare și grijulie / Zidindu-se în silabele cîntecului său, în rășini — / Sau poate și cîntecul i se pare de-acum de prisos". Am recitit-o cuprins de un tremur, deși era clar, nu mă puteam înșela, ca prin minune aveam înaintea mea prima dovadă a ceea ce căutam de multă vreme : o ființă mică, insignifiantă. Citiți cu atenție primul vers. **„După moarte, îmi spui, carnea sa nu putrezește".** Orice om, chiar dacă n-a citit în viața lui decît poeziile din manualele școlare înțelege un lucru : pasărea aceasta dacă există este asemeni faraonilor din vechiul Egipt, dar spre deosebire de ei se îmbălsămează singură, clipă de clipă iar după moarte nu se bucură de nici un fel de glorie. Doamne, ce faot uluitor, de-a dreptul incredibil ! O vietate minusculă se sustrage legilor firii, scapă degradării materiei și trece neatinsă prin secole împreună cu trupurile faraonilor Amenoohis, Tut-Anch-Amon, Horembeb și Ramses, îmbălsămați cu cele mai misterioase tehnici și astăzi necunoscute antropologilor, dar pentru asta nu are nevoie de balsamuri, înțelepți și piramide, ci de seminte de brad și de singurătate. Citiți poezia și vedeți dacă nu vă spune același lucru. Iar eu am strigat Evrika pentru că de mai mulți ani îmi doream din tot sufletul să mă ocup și să scriu despre cel mai neînsemnat fapt de pe fața pămîntului. Le-am spus și celorlalți, vă dați seama că din noi nu se alege nimic, facem tot felul de cimitire grandioase pentru că ne temem că va dispare pînă și locul prin care intrăm în pămînt și ridicăm monumente de marmură și ciment fără să știm că ele nu mai păzesc nimic, că dedesubt e gol, că toate monumentele funerare nu fac decît să marcheze somptuos locul în care am devenit absolut nimic. În cimitirul Eternitatea din Iași am văzut scris pe o plăcuță „Loc de veci pînă în anul 1985". Forfecuța trudește o viață întreagă pentru eternitatea trupului ei și la sfîrșit nici o urmă, nici un poem, nici o lacrimă, nici un rînd în cărțile despre marile minuni Povestea e frumoasă, a zis unul, n-ar fi rău să scrii o rubrică despre tainele naturii (Hodoronc-tronc, eu și tainele naturii !). Dar nu te mai ambala așa de la toate poeziile. Mîine-poimîine vii să ne propui descoperirea Laponei Enigel. Dacă poetul a avut un sublim moment de inspirație și atîta tot și pasărea asta nu există ? Am pus mîna pe **Micul dicționar enciclopedic** În ediția a doua, revăzută și adăugită, la pagina 393, scrie : **„Forfecuță** (foarfece) s.f. 1. Foarfece mic pentru tăiat unghiile. 2. Nume dat speciilor de păsări din genul Loxia, familia fringilidelor, mai mari decît o vrabie, cu ciocul puternic, avînd cele două jumătăți încrucișate ca niște foarfece". Pasărea, eternă sau nu, există. S-o compari cu vrabia e ca și cum ai condamna-o la moarte. Am pus mîna pe telefon. În fond poetul ar putea să-mi dea mai multe amănunte. Două zile l-am sunat fără încetare la telefonul său acasă și la serviciu. Pînă la urmă m-a căutat el, alarmat de insistența mea și de precizarea, „îl caut într-o problemă foarte importantă". Nu se așteota să-l întreb de pasăre. „Aa, păi de asta suni tu ca la alarmă ?" m-a întrebat el mirat. Tot ce știuse folosise în poem. Iar amănuntele cu ceruirea trupului din timpul vieții le aflase de la un prieten, poet și el, stabilit în alt oraș. Și pentru că i le povestise se simțise obligat să-i dedice poemul. L-am întrebat dacă a văzut-o măcar. „Sigur că da, a zis el, cînd am fost la munte ne plimbam pe o alee pietruită și el mi-a arătat-o pe o creangă de brad. Era destul de mare și ciugulea ceva, probabil niște seminte". „Mare?" „Da, mare". „Dacă ar fi cît un vultur și s-ar hrăni cu seminte de brad, praf s-ar fi ales de pădurile de conifere din terțiar și pînă azi. Ar fi dispărut cu desăvîrșire și n-am mai fi avut de unde respira aer ozonat în concedii". L-am simțit cum ezită, cum renunță și mă sfătuiește să-l sun pe celălalt poet. Doamne, ce oameni extraordinari sînt poeții, mergi cu ei la munte, cinți tot felul de prostii, bei o dușcă de vin fiert, te bați cu zăpadă și tragi cu coada ochiului la femeile frumoase venite la schi în cele mai panaghirești costume și cînd e la urmă, ei trăiesc o clipă de iluminare și scriu o poezie căzută ca din cer.

Am sunat la Sibiu. Al doilea poet își aducea aminte de pasăre. Citise și el poezia, zîmbise încîntat și cînd l-am întrebat de forfecuță a pomenit numele unui alt poet, fost și el în excursie, curtat de critica literară, introdus în antologii, premiat și așezat deja în galeria clasicilor. Iar telefoane, iar numere greșite, iar injurături, iar așteptare și pînă la urmă un scurt dialog. Nu văzuse niciodată pasărea. Nu știa dacă există sau nu. Zicea că ar fi citit undeva ori că ar fi auzit pe cineva povestind la un chef sau a visat, ceva nesigur dar teribil ca simbol. Se plîmbase cu Adrian Popescu și văzuseră o pasăre ciugulind pe o creangă de brad și se bucuraseră la gîndul că ar putea fi chiar Pasărea de ceară.

Forfecuța începea să semene din ce în ce mai mult cu eroii de reportaj. Inventată, ignorată, disprețuită și aureolată brusc de trecerea în eternitate, putea foarte simplu să fie o pasăre obișnuită, semănînd într-adevăr cu vrabia, un fel de vrabie de munte. Cîteva secole o altă pasăre a răzbunat omul împotriva legilor firii. El a crezut că pasărea Phoenix renaște prin moarte și a trăit una din cele mai grozave iluzii din toată istoria regnului viu. Pliniu cel Bătrîn în **Istoria naturală** are un capitol despre păsări. Abia am făcut rost de unul din volume. „Se spune că Etiopia și India posedă indescriptibile păsări cu un colorit extrem de variat, și că în Arabia există o pasăre mai frumoasă decît toate celelalte (deși s-ar putea să țină de domeniul fabulosului), Pasărea Phoenix, unică în lume și rareori văzută. Se spune că este la fel de mare

ca un vultur și are o scînteiere aurie în jurul gîtului iar în rest este purpurie, doar coada este albastră și aripile sînt roz, iar beregata este înconjurată de smocuri și capul este împodobit de o creastă plină de pene. Prima și cea mai detaliată descriere romană a fost întocmită de Manilius, eminent senator, cunoscut pentru faimoasele și variatele sale cunoștințe căpătate fără ajutorul vreunui profesor. El a afirmat că nu există vreun muritor care să fi văzut pasărea hrănindu-se, că în Arabia ea este o pasăre sfîntă a zeului Soare, că trăiește 540 de ani, că atunci cînd îmbătrînește își face un cuib din crenguțe de scorțișoară sălbatică și tămîie, îl parfumează și stă în el pînă la moarte și că din oasele și măduva sa ia naștere mai întîi un fel de larvă care se transformă într-un pui ; că aceasta începe prin a face ritualurile funerare care se cuvin păsării moarte, apoi duce întregul cuib în cetatea soarelui care se află lîngă Panchara și îl așază pe un altar. [...]. Cornelius Valerianus arată apoi că o pasăre Phoenix a zburat în Egipt în timpul consulatului lui Quintus Plantius și Sextus Papinius. Ea a fost adusă la Roma pe vremea cînd era cenzor împăratul Claudius, și înfățișată în Comitium, fapt atestat în documente, deși nimeni nu se îndoiește că această pasăre era o înșelăciune". Ce fericiți au fost egiptenii ! El au putut striga, pasărea Phoenix zboară peste Egipt ! Dacă unul singur ar fi văzut-o, ar fi putut spune, eu am văzut pasărea Phoenix și asta i-ar fi ajuns pentru tot restul vieții, chiar dacă ar fi trebuit să-și piardă vederea după ultima ei bătaie de aripi spre linia orizontului. Cinci Păsări ne despart de Publius Licinius și de uimirea împăratului Claudius, singurul om din lume care n-ar fi exclus să fi avut un exemplar la picioarele sale și numai trei Păsări Phoenix au trăit între noi și sfîrșitul Imperiului Roman. Dar dacă ultima propoziție din textul lui Plinius este adevărată, atunci adio nemurire. Trebuie să recunosc că m-a ispitit gîndul că sînt pe cale de a descoperi o pasăre aproape necunoscută chiar și lui Plinius, ignorată pe nedrept și care ar putea genera un simbol de mare forță și, în plus, mi-ar da răspuns la o întrebare stupid de simplă : există sau nu există corp care să scape putrezirii, pe care să-l înghită pămîntul fără să-l poată digera cu gura lui parșivă și molfăită ? Se spune că și unicornul ar fi existat pe vremea nu știu cărui faraon. Porumbelul călător a trăit și el ; ultimul exemplar, Martha, s-a stins într-o colivie din Cincinatti în data de 1 septembrie 1914 ora 1 p.m. Revistele internaționale de ecologie publică mereu lista zecilor de specii care dispar anual din natură. N-ar fi exclus ca și ultimul exemplar din forfecuță să fi murit nu demult și la moartea ei să nu fi existat nici un martor. Singurătatea desăvîrșită.

Așteptam prilejul de-a urca la munte. Îmi cumpărasem un binoclu, un aparat de fotografiat cu teleobiectiv și un casetofon cu microfon direcțional și mă pregăteam sufletește de o expediție în toată regula Dar vara luneca pe nesimțite și nu-mi dădea nici un prilej de plecare. Într-o zi cu soare chinuitor am reușit să mă fofilez din redacție și s-o șterg la unul din șirandurile de pe malul Herăstrăului. Aveam două reviste americane și un ziar italian. M-am așezat pe un scaun din fire de plastic înfierbîntate și cu engleza mea știrbă am pornit o buchiseală în toată legea. Un individ cu mutră de adolescent s-a oprit alături și mi-a cerut revista cu eforturi vizibile de-a pronunța sunetele corect și distinct. Nu voia s-o citească. Adormise pe plajă și i-o șterpeliseră. I-am zis că dacă mă roagă frumos i-o arăt, dacă nu, călătorie sprincenată pe nisip și pe apă. S-a enervat dar n-a avut încotro, a trebuit să se roage, i-am dat-o și a văzut că era un număr vechi și ferfeniță. Și-a trîntit o sacoșă de șirand pe scaunul vecin și țac-pac mi-a spus că sînt un tip dificil, enervant și greu de suportat, cu o voință de fier ca toți cei născuți în zodia săgetătorului. Fuma țigări bune, avea niște ochi inteligenți și lunecoși și-n ciuda faptului că mă luase tare nu arăta cituși de puțin pus pe harță. Din două propoziții reușise să-mi stîrnească interesul. O să ai parte de o moarte violentă, mi-a zis el, răsfoind ziarul italian, și lumea va zice că ai murit ca prostul și cînd privirea îi obosea își îndrepta ochii spre apele liniștite ale lacului, brăzdate de ambarcațiuni cu pînze. Individul de lîngă mine era un american pur sînge, adică trăznit. Acceptase slujba într-o țară europeană numai pentru a-și putea cerceta arborele genealogic pe ale cărui rădăcini apărea și un armean plecat din Balcani. Arăta destul de tînăr, luptase cîțiva ani în Vietnam, terminase fizica la Harward University și se pricepea la literatură, la medicină, la politică, la științe oculte, era un afemeiat și purta ciorapi albi de baschet, ridicați pînă sub genunchi. La un moment dat și-a rulat unul din ciorapi pînă spre glezną, dezvelind o imensă cicatrice rozalie, look, aici nu mai am nici o venă din naștere, toate sînt din plastic și mai am kitiva ani de trait. O pățise în Vietnam, o grenadă explodase în apropiere și venele de plastic fuseseră singura lui șansă la cîțiva ani în plus. Voia să se bucure de ei. Am vrut să mă fac preot, dar am suit un horse într-o clopotniza ca să-i dau o bere și horse n-a mai vrut să coboare.

A cumpărat două sticle de pepsi și m-a întrebat la ce firmă lucrez și i-am spus că sînt ziarist. Și tu cu ce te ocupi, l-am întrebat eu și el a zis că a acceptat slujba de atașat specialist în probleme aero pînă la începerea unui nou și apropiat război. Mă pufnea rîsul. Îmi venea să-i zic, acum îmi dau eu seama cum de te pricepi tu și la literatură și la politică și la război, și la medicină, și la femei. Nimic, el voia să discutăm politică, politică și femei și eu încercam să-i explic că în acel moment preocuparea mea de bază era o simplă și necunoscută pasăre. Pasari, pasari, a exclamat el arătîndu-mi mîinile subțiri, cu urme de cicatrici, ele au fost pasiunea mea, cu ani în urmă

---

film

f

Punga cu libelule

Ce este „Punga cu libelule" în filmul lui Fănuș Neagu și Vintilă Ornaru ? Paradoxul lansat încă din titlu, alcătuirea de cuvinte care nu e pe de-a-ntregul metaforă dar sună frumos, vine ca o adiere dinspre proza lui Fănuș Neagu și se răspîndește asupra întregului film. Scenariștii au găsit o justificare cinematografică paradoxului, plasîndu-l într-o lume paradoxală — în anii războiului, la Brăila. Formula nu mi se mai pare insolită, atunci cînd își găsește loc într-un limbaj conspirativ — al comuniștilor, care, în timpul celui de-al doilea război mondial, inițiau acțiuni de sabotaj împotriva „aliaților" germani.

După cîte filme s-au făcut pînă acum pe această temă, s-ar fi putut spune că tema e epuizată, dar cei doi scenariști aleg o cale originală de pătrundere în rezistența românească din spatele frontului, fără să intre în amănunte organizatorice, fără să apeleze la mijloacele obișnuite ale filmului de acțiune. Filmul rămîne la aparențe — la suprafața vieții orașului de provincie, cu lungi popasuri în cabaret și în circiumi, cu programe de cabaret filmate în extenso, cu o lipsă de grabă care seamănă cu lipsa unor scopuri precise, dar care reușește să reconstituie o atmosferă atît de cunoscută nouă. Acțiunile de sabotaj, convenționale, rămîn cumva în afara filmului și este foarte bine că regizorul Manole Marcus nu a insistat asupra lor. Scenariul a fost scris mai mult de dragul galeriei de personaje, savuros colorate, și dacă descoperim pînă la urmă că mai toate aceste personaje au fost implicate în sabotaje, descoperirea o facem mai mult în profitul necunoscutului uman decît al suspensului. Frumos în alcătuirea sa, în imaginea realizată de Nicu Stan, filmul are uneori un aer de joc gratuit, făcut mai mult de dragul pitorescului decît cu seriozitatea și preocuparea profesioniștilor.

Din distribuția aleasă întru totul pe măsura spiritului care guvernează filmul, remarcăm personajele jucate de Mihai Pălădescu, Gheorghe Visu, Victor Rebengiuc, Olimpia Arghir, Enikö Szilagyi, Catrinel Paraschivescu, Iancu Lucian... Muzica lui George Grigoriu are și ea, în film, o greutate aparte — muzica unui compozitor care „simte" cinematografic.

În orice caz, întîlnirea lui Fănuș Neagu și Vintilă Ornaru, ca scenariști, a evoluat fericit. „Punga cu libelule" fiind cel mai consistent film al lor de pînă acum, cîștigînd poate și din benefica întîlnire cu regizorul Manole Marcus.

Nicolae Mateescu

plastică

p

Micaela Eleutheriade

În cronica sa la „Salonul de primăvară" bucureștean, cronică publicată în Universul literar din 6 iunie 1926, pictorul și criticul de artă N. Tonitza nu își reține o exclamație provocată de surpriza întîlnirii cu pînza **„Natură statică cu pălărie neagră"** semnată de Micaela Eleutheriade, tînără debutantă, revenită recent de la Paris unde își continuase studiile la Academia Ranson. Aprecierea superlativă a lui Tonitza s-a dovedit de bun augur. În 1931 obține premiul „Salonului oficial". În acel moment personalitatea sa artistică era structurată, pictura sa avînd caracteristici ce o fac pe deplin recognoscibilă. Ele ies pregnant în evidență din lucrările prezentate la Muzeul de artă al Republicii Socialiste România în expoziția retrospectivă îngrijită de Gheorghe Cozma și Magda Cârneci.

Influențată inițial de pictura lui Dufy și Marquet ale căror pînze avusese ocazia să le cunoască la Paris, Micaela Eleutheriade nu a fost mai puțin atrasă de aerul solar al lucrărilor lui Matisse. De la bun început sînt evidente în tablourile artistei două tentații majore. Pe de o parte — așa cum se întîmplă în lucrarea la care se referea Tonitza — se încearcă o prezentare discretă a formei și conturului obiectelor prin delimitarea planurilor de referință și renunțarea la valoare, ceea ce ne duce imediat cu gîndul la anumite rezolvări ale lui Bracque dintr-o perioadă posterioară avîntului cubist. Pe de altă parte se încearcă o dinamizare a compoziției prin direcționarea contururilor sau sugerarea lor prin hașuri. Lucrările capătă în acest caz o anume fluiditate în ciuda unității plastice a imaginii. Într-o perioadă ulterioară această fluiditate a reprezentării va fi temperată de izbucnirea solară a culorilor care va subordona iluzia instabilității lucrurilor.

Există, desigur, variante stilistice numeroase în cadrul lucrărilor ce, în mare doar, pot fi încadrate în cele două direcții. Un factor aproape imponderabil le unește, un anume mod extrem de spontan al artistei de a reacționa în fața naturii, a peisajului, a chipului omenesc. Contactul retinei cu lucrurile se produce atît de rapid încît artista simte de cele mai multe ori nevoia să-l materializeze grafic, în linii vibrante Micaela Eleutheriade a preferat totdeauna instantaneul, motiv pentru care nu a acordat mare atenție tonalităților și acordurilor. A preferat vioiciunea și rapiditatea culorii, impresia rapidă născută dintr-o observație transmisă imediat, fără acordarea răgazului necesar temperării efectului. Una dintre cele mai acute observații despre pictura ei le datorăm lui Oscar Han care remarca „lipsa de premeditare a transcripției". Căci în întregul lor lucrările pictoriței pot fi considerate ca fructul unei sincerități debordante. De aceea lucrurile grave i se par foarte simple. Lipsește cu desăvîrșire acel aer încrîncenat, de gravitate excesivă în contact cu aspecte banale ale vieții.

Sensul autentic al pînzelor Micaelei Eleutheriade are valoarea unei profesiuni de credință, a unei încrezătoare afirmări a capacității artei de a aduce căldură și lumină în sufletul omenesc.

G.A.

muzică

m

Disc Hyperion

Ce reține un disc din prezența atît de animată a unei formații ca „Hyperion", a cărei atractivitate este creația **in tempore ?** Surprinsă în mers, formația divulgă, în recenta apariție a Electrecordului, instantaneul unei inspirații pe care marca ansamblului și veghea stimulativă a conducătorului său, compozitorul Iancu Dumitrescu, o legitimează ca permanentă. Informația ar fi completată, tîrînd către deplina edificare, de mai multe discuri, pe care, de ce să nu imaginăm, unele piese s-ar putea repeta, pentru a grava clipele distincte în care au emanat.

Edificator deci este acest disc nu pentru că realizările consemnate acum ar fi mereu asemenea, dar ele sînt mereu depline. Iancu Dumitrescu și virtuoșii lui parteneri de joc — Aurelian Octav Popa, George Georgescu, Ștefan Thomasz, Mihai Tănăsilă, Costin Petrescu, am citat doar dintre cei mai stabili — au în vedere exploatarea optimă perpetuă a inspirației, măsura înaltă a invenției muzicale. Apoi, discul oferă prin cele patru lucrări tot atîtea direcții definitorii din repertoriul formației. Le-am ordonat întîi pe cele disjuncte, apoi pe cele de graniță.

Ștefan Niculescu **(Sincronie)** aduce aici poezia geometrică, mallarmeană, a spusei ca eter coagulat printr-un gest unic, emisie singulară luminînd semnificații multiple. Este o piesă care nu povestește nimic, căci ceea ce se întîmplă nu-i de domeniul structurii ci al ordinii, ca și cum am imagina un procedeu prin care o fotografie mișcată devine clară apoi iar mișcată. Noblețe a ipotezei, căci „vinovat e tot făcutul...". Invers, la Corneliu Cezar **(Roata),** multiplicitatea gesturilor narează către o unică semnificație, învăluitoare, prezentă. Misterul lucrurilor, căldura concretului focalizează înspre comuniune, creație în bucurie, cea mai apropiată dintre idelle de care, pe nesimțite, ne-am îndepărtat. Solicitînd un răspuns afectiv, compozitorul se situează în linia punctului de fugă spre ipostaza de arhitect al realului.

Pe Iancu Dumitrescu **(Movemur et sumus),** unicitatea gestului îl apropie de Ștefan Niculescu ; aici gestul este comentat, reflectat, descompus într-o infinitate de nuanțe poziționale, ca printr-un joc de oglinzi. Amplificare la nesfîrșit a vibrațiilor, ca un fel de laser muzical. Procedeul este întîi integrativ (se obține un material auditiv complex) apoi disociativ : aventura piesei este analiza materialului, exploatarea nodurilor de interes, ca într-un film ce „povestește" un peisaj unic, din prize succesive de detaliu. Apoi, muzica lui Octavian Nemescu **(Combinații în cercuri)** emană dintr-un vis stratificat, aducere la numitorul conștiinței a stărilor variate în care plăcerea concretului nu este mărginită. Nemescu are o operă unitară, de amploare ideatică, și fiecare lucrare, deși nu-l epuizează, vibrează de „răzleția" întregului. Imaginația poetului străbate cercurile concentrice, între **Monos** (simburele) și **Una** (circumferința ultimă), edificîndu-ne și bucurîndu-se de parfumul fiecărui mediu pătruns, fiecărei culori asociate.

Exigența pentru calitatea tehnică a discului ține de profesionalismul formației, ca și coperta (Cristina Angelescu), de rară frumusețe.

Costin Cazaban

am fost în Volta Superior, în Mauritania, în Ciad, în Mali și Coasta de Fildeș la vînătoare de pasari, ele sint my hobby, look, cicatricea asta o am de la un vultur din Ciad, luni de zile am trait în paduri, într-un cort transformat în laboratory de cercetare. I-am povestit despre forfecuță. M-a intrebat dacă am citit **Ultima licorna**, a book a unui american. Auzisem de ea. Mi-a propus s-o caut. Aș vedea un exemplu cum se face literatură despre o pasere. Și aș putea scrie o treabă de science-fiction, literatura viitorului, și dacă nu mi-o publică nimeni pot să apelez la el și-mi aranjează s-o scot în Elveția, la Printing House of my friend Billy. Ce știu about it, m-a intrebat el, și eu am zis, dacă-i adevărat ce-am aflat, atunci este o pasăre extraordinară, pe nedrept ignorată. Ignorata, cum, se cunosc so much despre ea ca eu n-aș spune că e ignorata. A trebuit să recunosc că mă aflu abia la începutul documentării și că n-am reușit să string prea multe date despre ea. O.K., my friend, eu m-am ocupat mult de pasarea asta, e una din cele mai intristing paseri din toată specia. Își aprindea țigară de la țigară și în timp ce vorbea trăgea cu ochiul la gleznele arămii ale studentelor intinse la soare, incerca să le prindă privirea pentru o secundă, și aștepta altele, este singura pasare care nu se inmulțește prin ou, puii ei se nasc by divizion și dacă se nasc prin diviziune asta ce inseamnă ? Trecea o frumusețe ispititoare și răspunsul i-a inghețat pe virful buzelor, dar nu ne-a băgat în seamă și el a petrecut-o cu privirea pînă cînd a intrat în apă și valurile îl impiedicau să-i mai admire corpul deși mișcările lenește îl amețeau și mai mult, asta inseamnă ca e o pasare care nu are mascul, care traiește fara sa se bucure de iubire și ca singuratatea ei are ca scop nașterea unui pui. After moare pe creanga de brad și cade pe covorul de frunzi uscați, my friend, și intră în eternity. Îl ascultam cu gura căscată, nu-mi venea să cred, eu în locul tău mi-aș intitula novel-ul „Singura pasare singura". Americanul ăsta nu era prost deloc. Trăiește și la New Jersey și pe inălțimile montane de la Mediterana și uneori în padurile de munte în nord unde, cum se zice, fruct de conifere este mai concentrate în uleiuri and rasini. S-au purtat discuții contradictory în legătură cu clasarea la insecte sau la bird. Se inmulțește ca hydra prin division, moare ca paserea Phoenix la nașterea puiului, are 2 500 de bătăi de aripi per minut, cu 500 more little than Colibri, fata iesea din apă și-și scutura părul, a uitat iar de pasăre, înmărmurit de frumusețea corpului ei și de mișcările voluptuoase, un adevărat spectacol al trupului omenesc ajuns în clipa perfecțiunii. A trecut prin fața noastră, stropind betonul fierbinte și el i-a șoptit, hello, dar ea a trecut nepăsătoare, călcind cu acel nemăsurat orgoliu al frumuseții, a fost discoverd by un biolog german, Merkt și i-a dat numele lui, Merkt bird și dacă vrei să afli totul about it cauta Bird-Board Enciclopedy of Harvard University de unde poți afla totul și s-a ridicat încă sub fascinația femeii care se indepărta, a pipăit cu mîna sacoșa albastră cu dungi galbene, incercînd să n-o piardă din priviri și a pornit după ea fără să-mi spună nici hello, nici bye, bye, călcînd sportiv cu toate venele lui de plastic supuse și binevoitoare în a-l ajuta să-și trălască și să se bucure de din ce în ce mai puținele lui zile.

La marile biblioteci enciclopedia cu pricina lipsea cu desăvîrșire. Nu fusese achiziționată. Merkt nu figurează în dicționarul de biologie. Mi-am adus aminte de un prieten, inginer și poet. Soția lui terminase facultatea de biologie cu rezultate strălucite și lucra într-un institut de cercetări unde se ocupa de bacterii. Am sunat-o și i-am povestit tot ce aflasem și rugind-o să mă ajute să găsesc documentația necesară. Nu m-a lăsat să termin și m-a intrebat pe un ton amuzat, dragă, cine ți-a spus ție toate bazaconiile astea ? Îți dai seama ce vorbești, o pasăre care să se inmulțească prin diviziune, asta-i culmea, să nu mai spui la nimeni că te faci de ris. Am inghițit în sec incercînd să indrug ceva despre o glumă. Dragul meu, a zis doamna, e o pasăre absolut obișnuită, își face cuibul în brazi, depune ouă, clocește pui și moare ca toate păsările. Numai cînd nu găsește insecte se hrănește cu seminte. Chestia cu imbălsămarea în rășini să știi că n-ar fi exclusă din moment ce se hrănește cu seminte de conifere. Oricum, n-ar fi rău să răsfoiești niște cărți de specialitate. I-am mulțumit frumos. Nu-mi spulberase și ultimele speranțe.

Pasărea de ceară plana mereu deasupra mea. Începusem s-o visez. Aveam impresia că o văd zburind în coniferele decorative din parcurile publice, că la fiecare pas calc un pămînt imbălsămat cu trupul ei firav. Îmi imaginam oamenii hrănindu-se cu seminte de brad și devenind un muzeu mișcător al figurilor de ceară, reciteam textul lui Plinius din **Istoria naturală** despre Pasărea Phoenix și incercam să le compar, scriam scrisori marilor institute de biologie din lume și le ceream sprijinul, am stat zile și nopți la marginea Bucureștilor, inarmat cu toată aparatura de imagine și sunet pentru a imortaliza prima mea intîlnire cu Pasărea de ceară și eram convins că omul care-mi spusese că la intrarea Dimboviței în București apar uneori colonii de forfecuțe așa cum apar și cele citeva perechi de pescărași spune adevărul, am suportat frigul și ploia ca nebunul așezat în grădină cu un aparat de fotografiat în așteptarea apariției unei farfurii zburătoare, am deschis o cărare, am bătătorit locul și mi-am injghebat o mică colibă în care am locuit două săptămîni pînă cînd m-au alungat miliția și paznicul de cimp, am desenat-o în culori, în creion negru, am declarat ceara și rășinile materii sacre și-am acceptat iarna cu speranța că voi găsi timp pentru o expediție în Carpați dar mă temeam să pornesc pentru că timpitul de american, poate decedat între timp, îmi prevestise o moarte violentă. A trecut decembrie, a murit și ianuarie și coloniile de forfecuțe n-au coborît spre București și mă cuprindea teama că nu vor veni niciodată pentru că Pasărea de ceară există și nu există, că flacăra dogoritoare a imaginației fiecăruia o topește mereu și-o modelează iar de fiecare dată altfel, imposibil de recunoscut, că există atîtea păsări de ceară cîți oameni au imaginație, așa cum și viața este un fel de pasăre de ceară, fiecare om văzînd-o, imaginîndu-și-o și trăind-o altfel, orice incercare de a-i convinge pe muritori că un lucru sau o ființă are un singur rost și un singur sens fiind de la inceput sortită eșecului [...]

Așteptarea este cea mai cumplită boală. N-am mai putut-o suporta. Mi-am depus o cerere de concediu fără plată, mi-am procurat bocanci de munte, hanorac și cort, termos, topor de pădurar, ceaun de tuci, spirt, vodkă și cafea, mălai și țigări și am pornit intîia expediție hotărîtoare cu oarecari stringeri de inimă. N-am fost și nu sînt un fanatic al excursiilor pe munte. De două-trei ori, în miezul verii am ajuns la cel mult 1 000 de metri dar niciodată iarna și nici cu un metru mai sus de cabanele accesibile cu autoturismul. Iar intîlnirea cu muntele, ca și cea cu oamenii, e un mare risc. Am poposit într-un oraș reședință de județ. Mai fusesem să scriu și scrisesem de bine.

— Salutăm presa, a patra putere !

Activistul mă cunoștea și mi se părea un om de treabă. Data trecută mă insoțise la punerea în funcțiune a unui utilaj (premieră tehnică absolută) care inlocuia un produs importat cu mari eforturi financiare. Tot drumul își injura șeful, un incapabil fără studii care cîștigă dublu cît el și nu face nimic, apasă pe buton, să vină B. și B. vine, B. fă asta pînă miine, e cerută de sus și el se chinuie și le face în vreme ce șeful se laudă că nu-și mai vede capul de treburi.

— Cu ce ocazie pe la noi ?

Pe un ton care insinua o prietenie mai veche, făcînd apel la capacitatea lui intelectuală de a sesiza semnificații și nuanțe străine altora i-am povestit tot ce știam despre pasăre. Aveam nevoie de un mic ajutor.

— Hm, a făcut el jucîndu-se cu un creion, dumneata crezi că eu sînt naiv ? Cunosc procedeu', vii și-mi zici de una, eu zic, bine și te duci la fix după o chestie nereprezentativă și pac, ne arzi în Războiul. Mai bine spune deschis. Să știi că județul nostru fiind zonă turistică, are multe păsări călătoare. Dar în urma eforturilor noastre și-a acțiunilor comune cu organizațiile de tineri și organele de miliție am reușit să le indepărtăm. Așa că incearcă la alții pentru că ce se mai găsește nu-i reprezentativ pentru tinerii noștri. Clar ?

Am incercat să-i explic. Nimic. L-a sunat pe șeful lui, i-a zis ceva despre presă și despre pasăre și a inchis telefonul. Ne chema la el.

— Bine ați venit pe la noi !

I-am explicat cît puteam mai concis și mai convingător.

— Bine, măi tovarășu, ăsta-i rolul presei, dumitale îți arde de păsări cînd noi avem probleme și facem eforturi ca să întîmpinăm cu rezultate în muncă...

— Știți, eu cred că e o mare cinste pentru județul dumneavoastră că are o asemenea pasăre nepieritoare în veci. Și blocurile și uzinele se dărîmă și ea rămîne neatinsă.

— Cum, a strigat el, vreți să spuneți că uzinele

din județul nostru se dărîmă ? Dumneata îți dai seama ce afirmi ? Păi noi am redus consumul de energie cu 10 la sută, avem cel mai mare combinat din țară, tinerii noștri și harnicele lor colective au obținut un mare avans în intrecere, avem inventatori pe care alții ar fi în stare să ni-i cumpere în aur și dumneata umbli după o pasăre ? Paiastaestehirmenireapreseihirnsăumble-

L-a intrebat pe B. dacă mi-a văzut actele și legitimația. Să le verifice ca nu cumva să fie vorba de un ins răuvoitor. Am ieșit. Am ajuns la miliție (mă, tu ești ăla cu pasărea, ce te-a apucat, bă) am dormit o noapte între vagabonzi, hoți de buzunare, barbugii și codoși, obiectul muncii mele de fiecare zi, iar dimineața am fost chemat (poftiți, tovarășu, n-aveți decît să vă căutați pasărea dumneavoastră preferată) mi s-a restituit aparatul de fotografiat, casetofonul, mălaiul, spirtul solid, ceaunul de tuci și cortul și am fost condus la ieșire.

Singur nu puteam porni. Ningea din greu. plugurile se chinuiau să desfunde străzile și se impotmoleau în zăpada pufoasă spulberată de vînt. Aveam impresia că se luminează, o oră cel mult două cerul se liniștea și pe urmă se pornea iar, își descărca basculantele și continua să betoneze lumea cu gheață. În dreptul unui magazin pentru pescarii sportivi am văzut ieșind un vînător mic, crăcănat, cu picioare puternice, un tip cu infățișare pitecantropică. L-am acostat, i-am spus că sînt ziarist și că am nevoie de ajutorul lui. Pun

Continuare în pag. a 7-a

lucian avramescu

Planetă

să mergem, iubito, prea multe
măscări ni se strigă din ceață
în parcul atomic al nopții
destui ne pindesc și ne-nvață

nimic nu mai poartă prelată
la modă sint verzele nude
prin trupul tău sincer de fată
se vede, se umblă, se-aude

să mergem, iubito, să mergem
același tablou se succede
prin șoaptele mele de taină
se-aude, se umblă, se vede

aleile noului secol
tranzistori plantează în junglă
prin iarba pe care te-așez
se vede, se-aude, se umblă

să mergem, iubito, dar unde
nu-i loc pentru noi pe planetă
șenilele veacului calcă
marcajele noastre de cretă

Poem cu dedicație

Pedagogilor incruntați

nu speriați frumoșii-adolescenți
chiar dacă nu-s adeseori decenți
și poartă prin foaiere drept chipiu
cocoșitul veacului sicriu ;
își dau cu muguri jefuiți pe buze
lăsînd capitole de legi lehuze
și se îmbracă-n verbe fistichii
notîndu-și pe manșete poezii

nu speriați frumoșii-adolescenți
chiar dacă nu-s adeseori decenți
și mai sărută-n văzul tuturor
pe cer, albastra diră de cocor
și stau în parcuri, neumiți cu tunu'
pînă refac din doi, sublimul unu'

nu speriați frumoșii-adolescenți
chiar dacă nu-s adeseori decenți
rizînd cu aiurită nepăsare
cînd riscu-i vaccinează pe spinare

nu speriați frumoșii-adolescenți
chiar dacă nu-s adeseori decenți
și se șcălîmbă, amendați cam tare
către sergentul de la semafoare
ei, la nevoie, fără strîmbătate
și-mpart fîșia de singurătate
sincer suind roșeața vieții lor
în obrajii veacului triumfător

nu speriați frumoșii-adolescenți
chiar dacă nu-s adeseori decenți
bagînd în cofă, cînd nu te așteptți
lungi șiruri consacrate de deștepți
ei poartă noi idei fără cravată
și pun pe moațe luna demodată
dar nu-i adevărat că-au luat pe sus
iluzia statuii lui Isus,
că au minat adînc atomici bouri
să pască iarba vechilor tablouri
că nu știu să descopere-n statui
ai armoniei deghizați pistrui
că greaca și sanscrita le ingheață
seninul zîmbet natural pe față

zău, nu speriați frumoșii-adolescenți
chiar dacă nu-s, adeseori, decenți
ei au în schimb ceva ce nimeni n-are
incandescent tărîmul de candoare
și pot să inventeze fără risc
al lumii de la capăt obelisc
nu-i coborîți, vă rog, pe țărna tare
din ale îndrăznelii lor planoare
ei sînt copiii veacului ce vine
prin ei voi veți privi cum se cuvine
coama planetei, formele-i virgine
nu-i coborîți, vă rog, pe țărna tare
din ale îndrăznelii lor planoare

Crochiu

tu care urci mai multe etaje ale surîsului
la intrarea unui necunoscut
te desfaci ca o păstaie
la prima lovitură a sorții

B doi sau A zero

fiecare zi ca o răzătoare
care preschimbă frumosul tău chip,
nervii chîrciți în molecule
ca-n niște vizuini nesigure
gleznele atît de rotunde cîndva
simetria peninsulară a umerilor...

sub umbrela cărămizie
a fiecărei zile
fericirea mea se umple de pojar
mă dor scaunele goale
contaminate de reumatismul
stării de singurătate

cer o cafea
și în ceașcă nu pică niciodată
steaua Caliope
iar pesmeții nu seamănă
cu lunguețul Cap al Bunei Speranțe

fiecare zi ca o răzătoare
pe care patinăm luîndu-ne avînt
pe burtă, pe spate, pe ochi și pe străfundul
ochilor
rîzînd-sîngerînd în aclamațiile mulțimii
cu strălucitoarele noastre nuduri
din ce în ce mai greu de pansat

fiecare zi ca o răzătoare
pe care lunecăm
asemeni schiorilor,
numai că
în locul dîrei de mătreață a zăpezii
lăsăm în urmă
o trandafirie diră
care se coagulează rapid,
fără să se știe dacă, medical,
e vorba de
grupa B II sau A 0

Barcagiu al surîsului

barcagiu al surîsului doamnă
n-am luat preț de căderi, nici tain
ce efort și mai ce azi inseamnă
să treci marea sargaselor plin

eu vislesc zi și noapte întruna
pe-o cinzeacă și-ades pe nimic
vizitați cu incredere luna
debarcăm în al ei ombilic

ce contează că ramele-s grele
și-au intrat chiar în palme puțin
ba de-un timp văd că ramuri din ele
lăstăresc într-un mod clandestin

roșu clar e culoarea lor clară
rădăcinile-mi cresc prin artere —
n-are iarnă eterna lor vară
fără somn eu vislesc cu putere

hai, urcați spre o insulă nouă
eu vă cer doar un singur surîs
nu vă temeți că-n trupul meu plouă
tot o rană cu vislele îs

nu v-arăt altceva decît ce e
chiar în voi mai ascuns, mai rebel
hai urcați, i-un pariu pe marea
căci altfel nu-i tărîm mai altfel

barcagiu al surîsului doamnă
n-am luat preț de căderi, nici tain
ce efort și mai ce azi inseamnă
să treci marea sargaselor plin

mihai bărbulescu

Orfeu, mai înaintea Daciei

Țestoasa trece-n cîntec. Din coarde de
berbece
În miezul ei, Orfeu, cu Tracia petrece
E lira dăruită, se zice, de Mercur
Se-opresc păduri din foșnet și blînd e
lupul sur.

Cînd el, Orfeu le cîntă, și-atuncea cînd le
joacă
Vin animale-n jurul și cîntecu-i o arcă
Se-oprește-n rîul repede fulgerătorul păstrăv
Și merii înfloresc, și nuferii, în ostrov.

În Tracia, aici, unde s-a fost născut
Sunt ierburile-nalte și grîul și mai mult
De pornul omului, statura, le întrece
La nașterea de lume, unde Orfeu e rege.

Păstori peste o țară ce ne-a avut ai ei
Cu pleptul plug arînd somnul seminței
Cu-albinele prieteni, cu fluturii din tei
Cu vorba cumpănită și istețimea ființei

Noi am trăit Carpații pe cînd nu se numeau
Și rîurile astea, cînd nu știam că-n lume
Poate-s mai mari în piscuri, și poate că erau
Poate-s mai largi în maluri, mai albe sunt
în spume.

Odată cu pastorii Orfeu ascultă cerul
În nopțile de vară cînd stelele, omăt
Acoperă-n lumină pridvorul și eterul
Cu miei și cu mioare, cu ciinii, și cu tot.

Și iată-i, din pămînturi, cu ierburile vin
Păstorii-acestui neam, înspre durată
Ei plîng la nașteri. Cupele cu vin
Și rîs hohotitor la morți arată.

Și-a fost plecat Orfeu în adîncimi
Cu turmele de cîntec și arome
Pădurile-au vuit, vuiesc tîrziu
Peste hotarul sacrei, mîndrei Rome.

În adîncimi de codru s-a pierdut
Călare pe-o țestoasă seculară
Lăsînd deasupra vorbei, ca un scut
Inima lui, de flacără și ceară.

Mirați, atuncea cînd mirarea-i viață
L-au petrecut poporul din hotar
Dovadă că mărirea nu se-nvață
În capitala lumii, nici versul din cristal.

Și iată-i, din pămînturi, cu ierburile vin
Păstorii-acestui neam, înspre durată
Ei plîng la nașteri, cupele cu vin
Și rîs izbăvitor la morți arată.

Încă tînăr

Ai vrea în iarbă să adormi
Să te cufunzi, să cazi, să cazi
În zori să simți pe buze brumă

Fluturii ochilor ei, calzi
Să se aplece peste gură.
Ai zilei. Ziua cea de azi.

Creion

Singur el, care n-a avut timp
Să vadă un apus de soare

Nici pomul înflorit în anotimp —
Se plînge de fotoliu, că îl doare.

Parcă dosar ar fi, între coperți
Strîvindu-l, nelăsîndu-l să respire

Să vadă, să audă cum, încete
Răsar semințele în mil de fire.

Foșnește mina. Fața, de hîrtie
Se-acoperă cu scris mărunt. Bolnav

Funcționarul știe tot, și știe
Că suferim de tinerețe, grav.

PREMIERĂ LA TEATRUL MIC

«Niște țărani» de Dinu Săraru

Interviu cu regizoarea Cătălina Buzoianu

R. : Romanul „Niște țărani" de Dinu Săraru nu este numai o carte despre colectivizare, despre niște țărani, deși acțiunea este ancorată într-un realism foarte strict. Semnificațiile acestei opere sînt multiple, intrînd într-o zonă a spiritului mai vastă și mai profundă. Bine primit atît de cititori, cît și de critica de specialitate, el a fost și sursa de inspirație a unui film artistic : „Vînătoarea de vulpi" în regia lui Mircea Daneliuc. Ca om de teatru ce v-a determinat să încercați să propuneți spectatorilor o viziune scenică a acestui roman la Teatrul Mic ?

C. B. : Niște țărani mi se pare a fi **Livada cu vișini** a satului românesc. Cornu Caprei, un punct pierdut în univers, este un spațiu închis, claustrat în prejudecăți ancestrale, dar și un spațiu deschis unei metafizici „într-o natură". Romanul e profund dramatic, conflictul său e real, scris cu sinceritate, cu autenticitate. Impresia este că a fost conceput dintr-o suflare. Personajele foarte vii parcă se nasc uimite în fața lumii. De fapt, această inocență, această stare de uimire, de deschidere universală a omului în fața lumii, pe care puține cărți o au, încerc s-o surprind în spectacol.

R. : Sînteți autoarea dramatizării pentru scenă. Plecînd de la roman, în jurul căror idei ați structurat acțiunea și destinele personajelor în scenariu și implicit în spectacol ?

C. B. : Scenariul este structurat în șapte anotimpuri care se desfășoară inițial în planuri ample de compoziție și se concentrează din ce în ce mai precipitat în secvențe scurte, astfel încît ultima iarnă cuprinde o singură mare scenă, decupată în trei momente, intitulată „Cea din urmă zi a iernii", iar ultima primăvară o singură scenă intitulată „Întîia zi a primăverii", care alternează în planuri suprapuse întrarea lui Năiță în colectivă, cu înmormîntarea lui Pătru, „Timpul se scurtează" spune Dumitru Dumitru. Omul truditor, lipit pămîntului, într-un sens metaforic, mai cuprinzător decît sărăcia, este celula vie, neliniștită, trecătoare („Sînt numai în trecere" spune Pătru murind) peste care anotimpurile își cern, implacabil, ploaia, zăpada, mugurii și florile ca într-un mister țărănesc.

Fatalismul țăranului, rostul său într-un mecanism social și într-o ordine morală incremenită de veacuri este zguduit din temelii de seismele violentelor prefaceri istorice, politice ale acelor ani.

Peste agonia unei lumi, a unui mod de a percepe și înțelege natura și legile ei universale, sociale, umane, se ridică noua construcție a socialismului.

Pentru acești „oropsiți ai vieții", pentru acești „osîndiți la foame" care se apără cu disperare, perspectiva unei alte lumi care se cere construită și care-și impune hotărîtă chiar cu „genunchiul în piept" dacă e nevoie, dreptatea, apare de neconceput.

Războiul este dominanta stării de asediu permanente, hăituiala, vînătoarea, cealaltă dominantă, exploatată cu forță de Mircea Daneliuc în filmul **Vînătoarea de vulpi**.

Planurile acțiunii sînt multiple : neîncetat prezenta ghemuire în tranșeele războiului din amintirea eroilor și neîncetata spaimă în fața unui inevitabil care se presimte, paralizează voințele sau ascute violența milenară și în cele din urmă capătă proporții grotesc apocaliptice. Apoi planul cețoaselor vise ale celor doi protagoniști, ultimul vis, cel al morții lui Pătru, reprezentînd de fapt, trezirea lui Năiță Lucean dintr-un somn de secole.

Lumea întreagă apare în conștiința lui Pătru ca o panoramă, ca un circ în care maimuța, leită Vetei lui Haralambie (pentru că lumea asta mare își găsește toate arhetipurile în Cornu Caprei), plînge de mila omului.

Planurile reale și cele imaginare se suprapun și uneori sînt simultane. Chinul, dorul și moartea Tudorei se percep concomitent cu arestarea și interogatoriul lui Năiță.

Cele două culuri principale ale romanului : prolificul Năiță, semeț și sămînțos ca o buruiană rea cu roșcovana lui născătoare de prunci, Genica, afurisită de gură, vicleană ca și el, dar credincioasă și neclintită lîngă bărbat, cuplul acesta binecuvîntat în rod, inconjurat de șase guri, familia aceasta monolitică, din trupul căreia, atunci cînd pleacă Gheorghe, se frînge pentru ei o bucată de viață, apare în vădit contrast cu celălalt cuplu unit într-o tăcere iernatică : Pătru cel Scurt și sterp, măcinat de complexul copilului orfan, crescut la ușa altora și muierea lui, mare, colțuroasă, neîmplinită, fără rost în lume (dacă nu e dat să poarte rod), două singurătăți unite la întîmplare, ducînd, unul lîngă celălalt, o existență „măcinată în pustiu".

Panorama figurilor din sat este policromă dar brăzdată și suptă de sărăcie și nevoi. Satul nu este o masă amorfă, individualitățile sau cuplurile înconjoară personajele principale și creează o lume care se impune într-un plan arhetipal, planul procesiunilor, ritualuri ale vieții colective, culminînd cu scena intitulată „pomana" (pomana pentru sufletul morților, de fapt pomana pentru lumea care se duce) și într-un plan psihologic al unor relații complicate, sublimate uneori în metafore de tragică dimensiune, încărcate alteori de uriașă, nesecată forță telurică. Viața se stinge la Cornu Caprei, viața mustește, colcăie, dă colț la Cornu Caprei.

Analogiile arhetipale ale romanului sînt preluate de dramatizare : Ciclop, personaj mitologic, reprezentant al forței și prostiei oarbe, Craina, al cărui nume de stăpîn al ținutului, stăpîn oficos, neputincios, străin și singur, pare descins din mitologia populară, Petre a lui Toma, un fel de Toma Necredinciosul biblic ca și ceilalți ucenici ai lui Năiță, Dumitru a lui Dincă și Gheorghe Oțăț care se leapădă pe rînd de el și înțelegînd mai repede rostul lumii noi, se inscriu înaintea lui în colectivă, Simeon, chiaburul înfensiv, profet bețiv al unui apocalips al imageriei țărănești, Popa Sofronie, alt profet bețiv.

Figurile se multiplică și între ele distingem mutra botită a moșului de la Sacoți, încadrat de matracucile lui, într-o scenă suculentă dintr-un vis al lui Pătru, panorama procesului lui Năiță Lucean.

Jertfa, care trebuie dată pentru ca lumea să

Mitică Popescu (Năiță Luceanu) și Dinu Manolache (Pătru cel Scurt) într-o scenă din spectacol

intre într-o nouă ordine după acest haos al tuturor temeliilor surpate, este Pătru cel Scurt. Pătru moare pentru că nu înțelege, pentru că, de fapt, este un inadaptabil. Candoarea lui funciară nu-i dă și putere de a înțelege și de a rezista. Rezistă și înțelege, în cele din urmă, cînd nu mai are incotro numai Năiță. „De ce te-ai supărat tu, măi, bălatule ?" îl intreabă Năiță pe Pătru cînd acesta se prelinge în apa morții. „Nu era cazul să te superi tu așa !"

Satul îl petrece într-o alegorie a eternei renașteri. Planurile se interferează. „Năiță, ce faci tu Năiță ?" strigă într-un prezent care prefigurează un viitor, Genica. „Pătrule, de ce-ai făcut tu asta, Pătrule?" bocește în trecut muierea lui Pătru. Iar bolta peste sicriul lui Pătru, pe care Năiță și ceilalți o mai au de zidit, printre alte treburi ale acelui vineri de pomină, este bolta peste care lumea s-a dus „ca frunza-n vînt" de „parcă n-a fost niciodată" „Sculați, voi oropsiți ai vieții", cîntă în același timp grupul de comuniști și cuvintele acestea au înțelesul unei învieri a acestei lumi într-o nouă viață. Planul viguros al increderii într-un viitor ipotetic în acel moment, cert astăzi, îl revine lui Dumitru Dumitru. El nu e singur. I se alătură oameni de bună credință din sat ca Geanovu și, treptat, ceilalți, pînă la Năiță, care recunoaște încă din primul moment că Dumitru Dumitru e om. Loialitatea e reciprocă, Dumitru îl eliberează pe Năiță și îi acordă treptat, sarcina de constructor al socialismului. „Nu mă pot desprinde de ei, am rămas țăran" comentează el la inmormîntarea lui Pătru. Tristețea lui în fața gropii deschise, groapa lui Pătru cel Scurt și a lumii lui de inocență și prejudecată, este, de fapt pentru mine tristețea stingerii lui Firs în casa cu ferestrele bătute în cuie, în sunetele loviturilor de topor care culcă la pămînt Livada de vișini inofensivă, dar inutilă în acel moment al ascensiunii unei alte clase.

R. : Cornu Caprei, acest microcosmos existențial, uman, social-politic din romanul lui Dinu Săraru „Niște țărani" cum se materializează în spectacol, în concepția scenografică, muzicală, în interpretarea actoricească ?

C. B. : Pentru a sugera universul satului românesc am apelat la un vechi colaborator, scenograful Mihai Mădescu. Pentru a crea pe scenă spațiul închis și deschis totodată, care este Cornu Caprei aveam nevoie de sobrietatea imaginii, de stilul epurat de accidente, frust, sever al lui Mihai Mădescu care exprimă cu elemente puține esențialul. Împreună am găsit soluția podurilor mobile care alcătuiesc elementele concrete și abstracte ale piesei. Ele sînt pe rînd temelie, finar, pod, primărie în scenele de viață reală sau planurile abstracte ale visului și conștiinței personajelor. Decorul mai conține un sistem de trape cu funcționalitate multiplă reprezentînd pămîntul din care ies și intră oamenii ca într-un fel de matrice — matcă și mormînt — într-o devenire continuă. Ele sînt tranșeu, groapă, ulița satului sau spațiul abstract care absoarbe durerile tuturor. Cel mai potrivit pentru crearea muzicii acestui spectacol mi s-a părut compozitorul Dorin Liviu Zaharia. Coloana sonoră formată numai din coruri de copii mi-a transmis în spectacol acea stare de inocență a personajelor. În distribuție figurează cei doi interpreți din filmul lui

Ludmila Patlanjoglu

Continuare în pag. a 6-a

ESEU

Fantasticul, dimensiune a „prozei scurte" românești (XII)

Fapt binecunoscut, **Toma Nour în gheţurile siberiene** şi **Moartea Cezarei** sînt două fragmente epice descoperite în manuscrisele eminesciene, făcînd parte din „dosarul" romanului **Geniu pustiu** şi, respectiv, al nuvelei **Cezara**. Din punctul de vedere al relaţiei cu fantasticul, fragmentele în discuţie, de vădită structură romantică şi ele, aderă fiecare la statutul amplelor naraţiuni tutelare amintite. Întrucît romanul **Geniu pustiu** nu intră în atenţia interpretării noastre critice, ne limităm doar la afirmaţia că, precum în **Cezara**, dar, fireşte, în situaţii epice concrete diferite, aura fantasticităţii romantice tipic eminesciană îşi vădeşte prezenţa şi aici cu mare strălucire. La rigoare, fragmentul **Toma Nour în gheţurile siberiene**, poate fi socotit un concludent eşantion sub acest raport. Pe de altă parte, circumscris „prozei scurte" a lui Eminescu şi privit în directă corelaţie cu disocierile formulate odată cu analiza consacrată fantasticităţii romantice din **Cezara**, acelaşi fragment atrage atenţia asupra unor elemente de tot interesante. Apelul viziunii romantice de aici la categoria fantasticului se soldează în principal cu efecte descriptive caracteristice prin borealismul lor grandios. Reveria fantasticizantă este aceea care pune, efectiv, stăpînire pe debordant-dramatica imaginaţie a eroului. Semnificativă este constatarea că o asemenea propensiune spre imaginarul magnific hiperbolizant, în deosebire de ceea ce se întîmplă în **Sărmanul Dionis**, nu închide în sine un anume nucleu ideatico-filozofic, cu alte cuvinte, „doctrinar" care, spre a fi restituit creaţiei epice, reclamă şi chiar „provoacă" implicarea în angrenajul temei fantastice, limpede enunţată şi aceasta de la bun început. Întruzsiunea fantasticităţii romantice, în **Toma Nour în gheţurile siberiene** are drept cauză, într-o direcţie, starea sufletească specială a eroului pricinuită de realitatea concretă a împrejurării de viaţă limită în care se află. Într-altă direcţie, stimulative în acelaşi grad se dovedesc a fi violentul contrast dintre spaţiul claustrării forţate, în sens strict fizic (închisoarea) a eroului şi teribila imensitate boreală a locurilor înconjurătoare. În totul, amintitul fior al fricii fantastice trăite de Ieronim în nuvela **Cezara**, sentiment nu străin, desigur, de o adîncă şi plăcută înfiorare la venirea în contact cu o altă lume, acum, poartă pecetea invariabilului tragism existenţial. Acuitatea senzaţiei de fantasticitate convertită în stare de lucidă spaimă existenţială, specifică eroului romantic damnat, se materializează în descripţie voluptuos sumbră, generos susţinută în planul comparaţiilor de imaginarul contaminat, la rîndul lui, de spirit livresc. „Basmul cel mai fantastic, istoria cea mai crudă — mărturiseşte eroul în primele rînduri ale naraţiunii — n-a putut să-şi imagineze vreodată răceala cea putredă a acestor muri nalţi a (a)cestor bolte negre şi teribile ca înnoratul cer de noapte, a acestor zăbrele groase ca braţul de bărbat şi încolăcite ca şerpii". În asemenea condiţii, este firesc ca imaginaţia înfricoşată a lui Toma Nour să prolifereze în direcţia fantasticităţii obsesiv monstruoase, distructive : „Prin aceşti şerpi de bronz pătrunde din cînd în cînd lumina galbenă a lunei, ce face să răsfringă mur de mur în ţîşniri uriaşe şi fantastice — şi de-aceste fantasme eu fug din colţ în colţ, lănţuit în lanţuri grele, cu ochii înfundaţi şi rătăciţi, tîrîndu-mi în braţe mormanul de paie mucede pe care dorm". Şi mai departe, trecerea confesiunii în zona halucinaţiei fantasticizante : „Fug de o rază palidă căci se întrupează în duh, în umbra cea urîtă a morţii, fug de umbra unui zid, căci îmi pare un uriaş de piatră ce-şi ridică pumnii ca să mă zdrobească".

Fără îndoială, astfel de stări de spirit apte a imprima imaginaţiei torturate de frica morţii a eroului trasee narative şi descriptive exasperante, paroxistice, constituie premisa unui eventual demers fantastic sieşi suficient, întrucît începutul breşei în real, din unghi epic, s-a produs deja. Totuşi, după aceea, (în pofida prezenţei unor expresii precum „basmul cel mai fantastic", „ţîşniri uriaşe şi fantastice", „acestea fantasme, care, la drept vorbind, nu au altă funcţie decît de a caracteriza faptele în plan strict emoţional) epica fragmentului capătă turnura unor tensionate fragmente confensive, desprinse parcă dintr-un jurnal ce aparţine unui ins aflat în „casa morţilor". Fantasticitatea tragică a stărilor sufleteşti este aceea care potenţează, prin descripţie, mărturisirea : „Grăbesc să-mi împletesc din razele lunei un lanţ că să mă spînzur de el şi să mor. Gîndesc să-mi izbesc fruntea idiot la pietrele negre şi pătrate ale murilor ca să-mi sparg ţeasta, să umplu pietrişul umed cu sîngeraţii mei creieri". Sau : „O stafie urîtă, bărboasă, cu părul bătut şi sur de praf, mă caţăr în hainele rupte, mai mult gol, de zăbrele de aramă şi-mi expun faţa şi pieptul la cîte-o aurită rază de soare, care de milă mai ajunge pînă la mine. Şi-ntr-acest caos uricios şi pustiu să nu am pe nimeni". Se observă, aşadar, că Toma Nour nu are vocaţia de a fi un erou eminamente fantastic. Conştiinţa lucidă a condiţiei lui ieşite din comun nu-i îngăduie să-şi piardă (precum lui Dionis) simţul realităţii şi, astfel, să accepte în sub conştientul propriului „archaeu" procesul de substituire a identităţii umane reale cu una eminamente fantastică. Aici, de fapt, se află însăşi cauza care face imposibilă evadarea din real interzicîndu-i accesul la condiţia demiurgică („Cum nu is şi eu un bolovan de gheaţă ? Vîntul urlă înghețat şi-mi aruncă ninsoarea cea măruntă în faţă — o, ger, cum nu-s şi eu vîntul cel cu ger ? Ci-s om, Dumnezeul meu, om !")

Aşa se face că tot ce i se întîmplă eroului în continuare, în ipostaza de surghiunit pe întinderea fără de sfîrşit a imaginarelor gheţuri siberiene stă sub semnul celei mai fascinante aventuri, aureolată de ameţitoarele culori şi forme ale peisajului boreal. Ne întîlnim cu binecunoscuta şi inimitabila artă a poetului de a da contur pregnant acestui tip de peisaj romantic, trăgînd totul pe făgaşul reveriei fantastizante : „Aici vinez ; mi-am cumpărat din oraşul siberin patine cu cari colind pe gheaţă nopţi întregi, cu gîndul apriat de a mă rătăci, de-a da în apă... de a muri. Adesea zbor astfel noaptea prin cîmpiile de gheaţă, cu cojocul nins, încît par un om de zăpadă, zbor ca o viziune a Nordului, păream că vinez depărtatele stele înecate în Orient, ce vinează neguri şi stînci de gheaţă ce se ridică verzi cu fruntea ninsă în razele lunei". Lamento-ul tonalităţii lirice şi plăcerea de a mitologiza conferă fastuoaselor descripţii poetice acea insidioasă undă de vrajă eminesciană, recognoscibilă din prima clipă : „Cine ştie dacă într-o zi, rătăcit prin aceste cîmpii de gheaţă, nu voi cade în mare înmormîntată acolo pînă la învierea morţilor, în fundul mărei înghețate... Poate că acolo să fie frumos, să fie palate de smarald, să fie zînele valurilor turburi... ele însă blonde şi cu ochii albaştri ca idealele lui Ossian. Şi m-aş răsfăţa pe sînurile lor albe ca neaua de argint, şi le-aş săruta ochii străluciţi ca stele şi le-aş săruta buzele roşii ca raza luminii polare". Cum se vede, dorul eminescian de moarte celebrată „la malul mării" acum, se localizează (precum în bine cunoscutele poeme postume bîntuite de nostalgia fabuloasei mitologii extremnordice) în spaţiul neotunic-boreal, cu preţul „desenării" unui cadru impresionant prin strania, nepămîneana lui grandoare. Fantasticitatea visului romantic potenţează în plan imaginar, propensiunea eroului spre mult dorita recluziune într-un asemenea eden al morţii. Atracţia pentru împărăţia bătrînului şi întunecatului Nord, cu fetele lui trăind „în palatele mărei mume" (palate prin ale căror înalte bolte) de smarald, pătrund „razele stelelor blonde" este irezistibilă ; ceea ce pentru însinguratul erou romantic constituie unica soluţie de proiectare a fiinţei lui în transcendent. Dar, precizăm încă o dată, este vorba de o ipoteză fantasticizantă şi nu de o realitate fantastică. Aşa-zicînd, însuşi modul în care sînt conjugate verbele (acţiunea, deci !) depune mărturie concludentă într-o atare ordine de idei : „Se poate că în acea atmosferă care n-ar fi decît un etern joc de culori prismatice s-ar găsi şi pentru mine un loc să dorm

în reflecţiunea luminilor colorate, să cînt în cîntecul abusd al valurilor. Îmi place să primesc cîte-o uriaşă stîncă de gheaţă şi să-mi închipuiesc cum că e bătrînul şi înghețatul rege Nord, care se uită visînd cuvîntul" etc. Dar, fireşte, precum în întreaga nuvelistică romantică a lui Eminescu, resortul intim, în ordine existenţială, ce declanşează superbul mecanism al visării fantasticizante, este iubirea : „Dar adesea cînd aştept în cîmpie ca steaua polară să se ridice din înghețata mare, atunci cînd ea răsare, mi se pare o strălucită faţă de sîntă încununată de raze de aur, o faţă frumoasă, albă zîmbire pusă pe-un palid corp în veşmînt de negură... Poesis !" Cît despre fragmentul **Moartea Cezarei**, observaţii speciale în raport cu cele spuse în analiza consacrată nuvelei tutelare, nu sînt de făcut. Aura fantasticităţii romantice, în unele din variantele identificate în **Cezara**, şi acum, se arată a fi atotstăpînitoare. Interesant este însă că derivatul lexical **fantasticitate**, al cărui sens conceptual defineşte „teza" în virtutea căreia am desfăşurat analiza nuvelei **Cezara** şi fragmentului **Toma Nour în gheţurile siberiene**, apare tocmai aici, în fragmentul **Moartea Cezarei**, . fiind utilizat, prin urmare, de Eminescu însuşi :

„Vremea se-ntunecase şi ploaia începuse a plesni repede, dar monoton în geamuri. Din cînd în cînd cîte un fulger strălumina pe un moment chilia, astfel încît sub această repede strrălucire toată casa şi obiectele păreau a tresări, a ave viaţă, ceea ce constituia **fantasticitatea luminei de fulger**" (s.n.). Nu ne ascundem satisfacţia de a recunoaşte că, în definitiv, demonstraţia noastră critică, în acest punct, s-a prevalat, iluminînd-o, de foarte sugestiva semantică a conceptului-„rădăcină", propusă, subiacent dar absolut convingător, de autor în acest scurt pasaj descriptiv. De aceea, acum nu putem decît regreta că pasajul în cauză n-a figurat ca motto la precedentul foileton al prezentului „serial" eseistic.

Nicolae Ciobanu

NUMELE POETULUI

Radu Cange

Radu Cange (Răducan Gheorghe) a practicat şi el ca şi Dan David mai multe meserii (telegrafist, dactilograf, hamal, timplar) şi acum „funcţionează ca tehnician la un Institut de cercetări din Bucureşti".

Din 1974 frecventează Salonul literar-artistic **Comentar** şi debutează cu o poezie în acelaşi an în revista cu acelaşi nume, încurajat de regretatul Paul Teodorescu. A cîtit în mai multe rînduri, versuri proză şi aforisme la Salonul **Comentar**, a obţinut două premii pentru poezie în 1980 şi 1981, în cadrul „Cîntării României", unele poeme i-au fost difuzate în emisiuni la radio şi la televiziune. Se consideră el însuşi mai mult un cititor pasionat pentru care „poezia rămîne un fapt grav", un „cancer" moştenit de care nu te poţi vindeca. Are definitivate două volume poeme, „Lacrima singurătăţii" şi „Singurătatea sincerităţii" şi un roman, „Bătrînul şi Florian".

Cele două volume de poeme probează o atentă lectură a unor poeţi moderni (de la Esenin la Bacovia) şi o încercare dramatică de a-şi găsi propria-i voce desprinsă de influenţele livreşti.

De la poemele sincere dar convenţionale („Dezveliţi cărţile, precum dezveliţi / De negura timpului statuile greceşti : / Dezveliţi cărţile, prieteni, înţelepciunea / Şi-un sens de-a trăi se află în ele ; / Propria revelaţie vă aşteaptă. / Dezveliţi cărţile şi-atunci întunericul / Se va împrăştia ca o ceaţă sub efectul / Unui cumplit uragan. / Este semnul setei întru cunoaştere — / Şi veţi vedea faldurile neasemuite / Ale rochiei Zeiei Minerva. / Totul, totul se va desfăşura în faţa ochilor / Minţii ca o cîmpie verde, imensă, fără de / Sfîrşit. Împlinirea nu va mai aştepta. / Luna, de milenii în inserare, / Va străjui inspiraţia poeţilor. / Cetatea vă aşteaptă ! / Dezveliţi cărţile, prieteni / Şi veţi afla că teii n-au încetat / Niciodată să înflorească, / Cîntecul privighetorii este nemuritor, / Iar această minunată viaţă / Care ne este dată, se află în voi, / În firea acestui veşnic pămînt / Care este România." — **Poem**), la cele cu model uşor identificabil („Pe strada Covaci atîrnă tablouri /. Semnate, grele de vechi peceţi. / Pe strada Covaci sînt slabe ecouri. / Se aude moartea cu paşi înceţi. // Parcă am gînduri cu totul aparte, / Iubita în negru îmi face o schimă, / Mă pierd în ceţuri de visuri, departe / În grele-nţelesuri, în pantomimă." — **Strada Covaci**), Radu Cange trece uneori, neaşteptat, la transcripţia unor stări de autentică angoasă, transcripţie nudă, cinică, frapantă prin siguranţa tonului : „E o moarte de gumă, / ştii, e o moarte de gumă. / Cine se-mbracă-n cuvinte / ca-ntr-un veşmînt / de moarte, cine ? Bătrînul se plimbă nepăsător, / totuşi îl macină un / cancer al ideii. / iar noi jucăm un teatru / perfect şi absurd — paradoxal. / Ce vrei, ne-am intrat în rol / fără să ne dăm seama. / El, mîine va începe un tratament — / psihoterapia ra[illegible] x, y... ş.a... / T.r.a.t.a.m.e.n.t.u.l. / nu face nici cît o clipă moartă / Parcă miroase a stîrv, nu-i aşa ?... / ... ne întrebăm... / Dar cine ştie, poate în noi / Zace o moarte mult mai roză..." — **El, mîine...**

Dacă va şti să-şi sublimeze sentimentalismul în pur fior poetic, urmînd cu obstinaţie calea unei maxime lapidarităţi expresive ca în acest frumos poem : „Cît moartea în fotoliu / este o vioară, tu, poete, — întinde-ţi cu nevinovăţie / trupul lîngă ea. / Sublima moarte / cu arcuşul îţi va cînta / un cîntec pe trupu-ţi / pînă cînd... / ei, pînă cînd ? / pînă cînd trupul de mult îţi va fi putrezit / şi chiar amintirea ta / a fost uitată. / Prietenii te vor fi / devorat cu lacrimi mult mai false / decît pietrele de pe inel.", Radu Cange va deveni un poet original în toată puterea cuvîntului. Îi dorim o împlinire pe măsura pasiunii cu care iubeşte poezia.

Cezar Ivănescu

TINERI POEŢI

Traian T. Coşovei

Cultură poetică bine asimilată, inteligenţă, ironie, simţ critic, imaginaţie abundentă, dar nu mai puţină sensibilitate vădesc cele două cărţi de poeme ale lui Traian T. Coşovei (**Ninsoarea electrică**, Editura „Cartea Românească" 1979, şi **1, 2, 3, sau...**, Editura „Albatros", 1980) poet cu inspiraţie mai autohtonă decît pare la prima vedere, iubitor deopotrivă al vocabulei de ultimă oră, **publicitare**, însă şi al cuvîntului cu veche patină şi intensă rezonanţă lexicală.

Dacă înzestrarea lirică deosebită a tînărului poet se observă imediat, **fondul** său intim, universul propriu de senzaţii şi afecte se lasă mai greu întrevăzute, aşa cum sînt ascunse de perdelele de fum ale unei lumi excesiv mecanizate. Există desigur un aer „beat" în poemele din **Ninsoarea electrică**, poeme în genere lungi, furtunoase, compuse cu simţul oralităţii şi agitate de nervii şi angoasele unei receptivităţi acut contemporane. Întîlnim aici protestul împotriva „realităţii metalului", protestul împotriva automatismelor, tehnicismelor şi falselor comodităţi **civilizate** care ameninţă, prin degradare şi absurd existenţial, „sfîrşitul unui secol frumos", cum ironic se exprimă autorul la adresa acestui veac care a pus atîtea probleme oamenilor săi. O „lume de nichel care nu-mi seamănă" invadează, pînă la un punct, versurile lui Traian T. Coşovei, versuri saturate de tot soiul de mecanisme şi maşinării fără sens, conectate la acest atribut al vitezei la care pare să ţină atît de mult umanitatea actuală (sau o parte a ei). Dincolo de un astfel de univers cam **americanizat**, alienînd individul de sentimentele fireşti, transformîndu-l într-un „manechin de gheaţă demodîndu-se într-un secol de ironie, / mereu acelaşi, mereu acelaşi...", poetul ştie să descrie, să vadă şi să simtă lucrurile, cu o sfîşiere, cu o nelinişte adevărate, în cadenţele unei poezii adevărate : „Se rup din aer nimfele somnoroase ale amiezii / pînă cînd soarele nu mai e decît o cicatrice / în umărul nopţii. / Un abur se ridică din grădinile cenuşii unde ard / frunze şi ziare uscate — / tîrziu / vor veni îngerii de cauciuc să mă ridice la cer / pradă tînguielilor şi cîntecelor deşarte. / Apoi o lumină de lună mă apasă încet pînă cînd / îi simt gustul pe limbă, pînă cînd / deasupra mea se opresc nori suspendaţi / din care vor cobori la noapte spiritele hoinare ale ploii". (**Vitraliu**).

Dezabuzat de o perfecţiune agitată adeseori ca un stindard („Am lăsat baltă orice încercare de a atinge perfecţiunea"), Traian T. Coşovei este mai ales un poet al „stărilor de spirit", fragile şi discontinui, prin care, fără emfază şi împotriva rutinei, „încercăm să fim oameni". El este în fond un sentimental care, în loc să-şi ascundă tăcerea şi singurătatea într-o cochilie de melc, preferă să le suprapună pe vaste şi absurde decoruri moderne. Acest considerat „leader" (de către unii) al noii promoţii de poeţi este în realitate mai puţin **furios** decît colegii săi de vîrstă — dacă privim furia şi contestarea printre temele de bază ale ultimei promoţii — şi, dimpotrivă, mult mai mult melancolic, „răul" veacului pe care încearcă să-l descrie şi să-l stigmatizeze această tînără generaţie coincizînd în cazul său cu un real sentiment al timpului **tîrziu**, îmbătrînit prematur, cu o senzaţie complexă a orei golite de elanuri pe care ar mai vrea să le simtă şi nu mai poate să le simtă dintr-un soi de nesuferită preştiinţă a lucrurilor. Dacă acest timp violent modern care constituie „aerul" predilect al poemelor lui Traian T. Coşovei din **Ninsoarea electrică** poate lăsa mai mult sau mai puţin o impresie de circumstanţă, în schimb, ceea ce-i reuşeşte întru totul remarcabil poetului este faptul de a-l racorda la timpul său lăuntric, personal, care e acela al curgerii prea repezi, al devenirii prea bruşte. S-ar putea spune că poetului îi e aproape frică să-şi trăiască tinereţea pentru că simte „cum secundele sînt flămînde de mine". Un asemenea timp, transformat în secunde devoratoare, care instalează în sine experienţa „orei tîrzii", cam lipsite de şansă, cînd prea multe lucruri sînt ştiute şi prea puţine au mai rămas de înfăptuit, naşte un sentiment straniu al dezabuzării, deloc afişată, cu orgoliu şi satisfacţie cum ne-am aştepta, ci trăită cu o intensă părere de rău că nu se **întîmplă** altfel. Senzaţia de „la chair est triste, helas !", senzaţia de veac înaintat în vîrstă, cu o disproporţionată viteză a lumii „în alergare", creînd toate o dureroasă asumare a timpului şi deopotrivă a „trupului îmbătrînit sub senila evenimentelor", ar putea apărea inautentice la un poet atît de tînăr, dacă Traian T. Coşovei nu şi-ar sensibiliza versurile prin calitatea indiscutabilă a emoţiei, printr-un sentiment curat al interogaţiei şi al neliniştii. Şi apoi cine poate preciza exact **cînd** anume trebule să apară la un poet această frică şi totodată nostalgie de timp ? Pe o astfel de temă poetul scrie poezie cu accente personale şi asta e important : „Tinereţea mea e ca femeia despre care unii / spun că va sfîrşi pe străzi dosnice. / Coborînd, frunza se teme pentru mine la fel cum iarba / urcînd, tot pentru mine se teme. / Iată-mă dar, spre tine mă grăbesc — fără cuvinte, / fără trecut — va fi oare cineva să-mi asculte povestea, / cineva să-şi lipească urechea de mine ? / Stiu viitorul străfulgerat de fluvii de argint / alunecînd în spaţiu. / Şi ochii rotunzi ai singurătăţii / Iată-mă dar, trecînd de jumătatea cuvîntului cu care / încerc să mă rup de ceea ce nu va fi niciodată / plin de înţeles. / Coborînd, frunza se teme pentru mine la fel cum iarba / urcînd, tot pentru mine se teme. / Tinereţea mea e ca femeia despre care unii / spun că va sfîrşi pe străzi dosnice" (**Tinereţea mea**).

Mai puţin poet de „direcţie", cum aminteam, (lucru care nu are nimic de a face cu valoarea în sine a versurilor), Traian T. Coşovei este poet în special atunci cînd atinge „trecătoarea zbatere a inimii", cu alte cuvinte, atunci cînd se apleacă cu generozitate şi tandreţe asupra lumii afectelor, cînd se interiorizează, cînd descrie dragostea, tristeţea, singurătatea, văzute şi acestea sub regimul extrem de fragil al prezenţei şi al absenţei, al fulgurantei „stări de spirit". Iată, de pildă, cît de frumos sună un vers al poetului (la care se pot adăuga numeroase altele) pe acest motiv : „Uneori dragostea revine ca amintirea fratelui mort într-un război disperat şi absurd". Un „nucleu" personal, situat îndeobşte la începutul poemului şi reluat prin frecvente repetiţii, menţine natura eminamente lirică a acestuia, împiedicînd dispersiunea ori o locvacitate prea apăsată, cum este în cazul poeziilor şi parabolelor pacifiste. Melancolia funcţionează ca o rezistenţă lăuntrică la dezorganizare şi poemele cele mai reuşite sînt cele care o impun de la sine, precum un val ce scaldă ţărmul mării, pe fundalul unei lumi mecanizate şi nu cele în care această lume constituie cauza abandonului şi a dezabuzării : „Se făcuse tîrziu în camera plină cu microfoane. / Şi se-ntuneca — de după ziduri cuvintele noastre / rămăseseră unor ascultători nevăzuţi şi inexistenţi. // Ceasuri de noapte cu acoperişurile oraşului / ca o grămadă de fluturi strînsă la lumina lunii. / Cineva bate la uşă, / cineva zgîlţîie fereastra — / nu eşti niciodată destul de singur, / niciodată destul de nefericit. // Ceasuri de noapte umede ca boturile cailor. / Cineva bate la uşă, / cineva zgîlţîie fereastra. Lumea există şi fără noi / sau numai atunci, ca un cîntec trist cu secundele bătînd lîngă inimă" (**Cîntec trist deasupra acoperişurilor**).

Poate şi din dorinţa de a risipi clasificările prea comode şi o afiliere prea hotărîtă la o poezie hiperurbană, Traian T. Coşovei a scris al doilea volum al său, **1,2,3, sau...**, într-o manieră aparent total diferită de primul, amalgamînd epocile, geografiile, recuzita şi aluziile culturale într-un talmeş-balmeş parodic şi, pe alocuri, plin de umor. Poemele acestea, hazoase, pitoreşti, compuse cu excelentă ştiinţă a versului şi a poeziei sînt „slove dezindrăgostite", zice poetul, un soi de **Flori de mucigai** ale sale, trimiţînd învederat gîndul la Arghezi, Ion Barbu, Urmuz, Leonid Dimov, ca şi la alţi autori. Mecanica lumii devine astfel, acum, mecanica poeziei, după cum melancolia, temă esenţială la Traian T. Coşovei, prinde izul fanariotei „melanholii". Evident poetul se joacă, punînd însă spirit în jocurile sale şi, merită să-i dăm crezare, chiar sentiment, oricît ar apărea acesta de travestit. Volumul conţine versuri alcătuite cu un remarcabil rafinament imagistic, acoperind, ca şi primul, o foarte bogată arie lexicală : „Unu doi trei, unu doi trei, unu doi trei / În castelul cu turnuri înalte ca miorlăitul de pisică / stafiile înghețau pe la colţuri, de frică, / iar printre coridoarele cu trape şi beciuri secrete / frica se cuibărise ca o miţă gata să fete".

Cele două cărţi ale poetului nu sînt totuşi atît de discordante pe cît par. Le leagă un fel de teroare **plăcută** a mecanismelor şi universurilor mecanice, o predilecţie a umanizării şi dez-umanizării lucrurilor, un sentiment mai obscur al obiectelor şi situaţiilor ce pot, la fel de brusc, să prindă şi să piardă viaţă. Un relativism al clipei şi totodată senzaţia unui inconfort al trăirii într-o „lume nebună, nebună, nebună", cu graniţe foarte labile între minciună şi adevăr. Destinse, surîzătoare, versurile din **1, 2, 3 sau...** nu sînt lipsite de emoţie, care vine atît din neliniştie afectivă, cît şi din gustul de **tîrziu**, de inaderenţă temporală pe care îl încearcă poetul şi care îl face să lipească modernitatea alături de desuetudine, construindu-şi astfel un timp al său, capabil să-i ocrotească fragilitatea simţirilor. Oricum, în poezie, orice experienţă, oricît de riscantă, merită a fi încercată. Traian T. Coşovei este un poet de la care se pot aştepta multe surprize şi n-ar fi de mirare să-l vedem evoluînd pe linia unui **tradiţionalism** al sufletului.

Dan Cristea

CONFABULE

Roman, sec. II, e.n.

„Bărbatul meu Perinthos a ridicat acest altar şi această stelă (pe care citeşte-le) trecătorule dacă vrei să afli cine sunt şi din cine mă trag. Ne iubea copilul nostru vrednic în vîrstă de 13 ani. După ce m-am măritat cu (Perinthos) am fost gravidă de trei ori. Prima dată am avut un fiu (pe care l-am amintit) iar apoi două fete care îmi seamănă. Apoi am născut al patrulea copil care nu trebuia născut căci primul muri el cel dintîi iar eu după puţină vreme la 30 de ani am părăsit lumina soarelui. Aici mă odihnesc Caecilia din Arthemision şi patria ca şi soţul îmi sînt Perinthul. Feciorul meu se numeşte Priscus iar fiica Hieron...

Cînd am murit fiica mea Theodora se găsea acasă. Soţul meu Perinthos trăieşte şi mă plînge cu duioşie şi tatăl meu dulce mă jeluieşte fiindcă am fugit de aici. Mama îmi este Flavia Theodora zace aici şi tatăl bărbatului meu Caecilius. Din aşa neam m-am născut dar acum sunt moartă şi tu bucură-te oricare trecător al fi plecînd de la mormîntul meu".

Iulian Neacşu

„Nişte ţărani"

Urmare din pag. a 5-a

Mircea Danieliuc, Mitică Popescu în Năiţă Lucean şi Valeria Seciu în Genica. Funcţiile personajelor au devenit însă altele. Celălalt cuplu, Pătru cel Scurt şi muierea lui sînt interpretaţi de Dinu Manolache şi Carmen Galin. Pe Dinu Manolache l-am ales pentru acest rol pentru inocenţa pe care o transmite eroului. Pe Carmen Galin pentru forţa de a portretiza, de a caracteriza din construcţia mişcării personajului. Muierile interpretate de Valeria Seciu şi Carmen Galin sînt complementare bărbaţilor. Năiţă este elementul dinamic al acţiunii, Genica de asemenea. Pătru cel Scurt şi muierea lui sînt elementul static. Pe cît de uniţi acţionează împreună, Genica şi Năiţă, pe atît de separaţi sînt Pătru şi nevasta lui, două singurătăţi unite doar în momentul morţii. Dumitru Dumitru e creat de Ştefan Iordache foarte uman, ca unul pornit dintre oamenii satului care-şi pune aceleaşi întrebări, încearcă să depăşească momentele de criză, de incertitudine ca şi ceilalţi. Despre el se spune în roman că seamănă cu Pătru cel Scurt. La un moment dat am intenţionat ca interpretul să fie acelaşi actor. Dumitru Dumitru este un personaj important în galeria activiştilor de partid : un om cu o conştiinţă curată, cu un foarte mare curaj şi cu o singură certitudine că trebuie să meargă înainte. Distribuţia este foarte mare, din ea făcînd parte Nicolae Pomoje, Papil Pandur, Nicolae Dinică, Vasile Niţulescu, Gheorghe Visu, Tatiana Iekel, Şerban Ionescu, Sorin Medeleni, Jean Lorin Florescu, Florin Vasiliu, Andrei Codarcea, Elena Pop, Jana Gorea, Rodica Negrea, Liana Ceterchi, Monica Mihăescu, Ana Maria Bobicov, Vasile Pupeza, Petre Moraru, Nicolae Iliescu, Doina Şerban, Nicolae Ifrim, Ana Scarlat, Nicolae Dinescu, Marius Ionescu, studenţii Marian Rilea, Ana Ciontea şi un grup vocal de copii.

Şi ce Eldorado!

Urmare din pag. 1

piatră, lăsînd dîre grele prin noapte şi căutîndu-şi repere în preajmă, pentru ca a doua zi, în zori, pe locul părelnicelor flăcări să se deschidă şi nişte gropi şi să se taie şi şanţuri pe-alături, iar pămîntul să se arate ca un suflet bolnav, răvăşit. Legenda colinda liberă însă, fiecare o auzea de unde putea şi îi ducea pe toţi în învălmăşeală pe munţi. Dar la piciorul ei trebuia să existe ceva. Şi febra s-a întins, a poposit pe rîul Buzăului la vale şi s-a întors iarăşi pe dealuri, a urcat din nou în munţi, a făcut un cerc în jurul acestui mic Athos care, sub greutatea propriilor sale ruine, s-a refugiat în mit şi blesteme. Cîţi vor fi descoperit ceva sau cîţi vor fi murit cu speranţa comorii în faţă, nu se ştie, cert este că tot legenda i-a recuperat şi tot ea i-a pedepsit, desmoştenindu-i pentru îndrăzneală şi încălcare de sorţi. Pe unii i-a făcut să rătăcească drumul spre casă şi să-şi piardă minţile, pe alţii i-a ucis cu ajutorul fulgerelor sau i-a lăsat să fie prădaţi la drumul mare pentru ca şi hoţii la rîndul lor să-şi primească răsplata, i-a pus să îngroape comoara şi să uite de ea, s-o caute apoi şi să se bănuiască de furt între ei şi în cele din urmă să se ucidă, să dispară toţi. Ce Eldorado, aşadar, toate aceste povestiri şi legende şi cu cîtă forţă nemiloasă a putut să izbească el şi să umple toate gropile acelea săpate pe munţi cu trupurile şi amintirile celor care au încercat să i le smulgă din propria sa matcă şi să îl despartă de propriile sale rădăcini. Este o întregă morală aici, mult mai bogată decît toate comorile care se vor fi găsit sau vor fi fost numai închipuite, poate, tocmai pentru a da un înţeles şi mai plin, justiţiar, existenţei.

Conştiinţa utopiei

Urmare din pag. 1

ştiinţei, pornind fiecare din puncte deosebite, acea unitate vie de „cadre şi manifestări" pe care o constituie satul obişnuit, cu întreaga sa viaţă culturală. Idealul acesta, ambiţios, de înţelegere exhaustivă şi particularizatoare, era cel care (cred) îi fascina, ori de cîte ori reincepeau cîte o nouă monografie. Această sete de cuprindere şi totalizare aducea cu ea un suflu romantic, sau, ca să fiu şi mai exact, se inscria pe coordonatele umanismului renascentist, obsedat şi el de înţelegerea totală a universului ambiant. Chiar dacă metodele de lucru descindeau din pozitivism, chiar dacă scopul cercetării era riguros limitat, idealul de ansamblu al oricărei monografii îşi trage rădăcinile din visele de cunoaştere ale Renaşterii, vise născute atunci cînd încrederea în puterile ştiinţei se contopea cu idealurile filozofiei de a da socoteală despre întreaga lume. Şi cred că nu mă înşel cînd spun că, văzută astfel, monografia ar fi trebuit să fie o oglindă a satului, ci chiar satul în aspectul său monadic ; studierea ei trebuie să permită oricînd reconstituirea conceptuală a satului, în toate aspectele existenţei sale.

O asemenea aspiraţie presupunea un cîmp enorm de muncă. Nimic nu trebuia neglijat, totul trebuia cercetat în amănunt, şi, apoi, recercetat pentru a surprinde atît structura cît şi devenirea fenomenelor. Această muncă — şi cartea lui H. H. Stahl ne-o dovedeşte — a fost în bună parte dusă pînă la capăt. Dar niciodată pînă la ultimul capăt. Aflăm astfel de cantitatea uriaşă de activitate şi de idei care s-au risipit, despre nenumăratele materiale şi mărturii culese, despre planurile şi cărţile abia schiţate ; ce a rămas din toate acestea ? Nu există lecţie mai tristă despre puterea de distrugere a hazardului, a nepăsării oamenilor, a uitării şi a vremelniciei decît soarta acestor atît de avintate ideaturi, concretizate în atît de puţine opere. Este un adevăr pe care autorul îl recunoaşte direct, cu reţinută durere. Cîteva din ultimele pagini ale cărţii sînt dedicate „inventarierii" eşecurilor, sau mai exact, a scopurilor nerealizate. Lista lor este impunătoare, nu atît prin dimensiunile nerealizărilor, cît prin perspectivele extraordinare ale celor ce ar fi trebuit realizate. Şi chiar dacă aceste ginduri păreau a se prelungi în utopie nu e mai puţin adevărat că ele reprezentau şi reprezintă direcţii necesare (chiar imperative) de investigare a culturii populare româneşti. „Eşecul" devine astfel doar o etapă a cercetării.

Dacă privim din acest unghi eforturile şcolii monografice constatăm că eşecurile ei se situează în ordinea realizărilor concrete nu şi în aceea a împlinirilor. Puţin rămîne în biblioteci şi rafturi de pe urma ei (puţin în raport cu scopurile iniţiale) ; dar cît de mult rămîne în ansamblul culturii şi ştiinţei noastre. Şcoala a creat o idee şi nişte oameni care să-i dea viaţa ; ea a dat sens unei aspiraţii ştiinţifice şi a hrănit noi aspiraţii spre cunoaştere ; ea a creat un curent de gîndire şi un punct de referinţă pentru toţi cei care abordează, de acum în colo, problemele satului românesc. Şi, mai presus de toate, a fost o experienţă unică de viaţă : „Înseamnă, oare, cu alte cuvinte, că n-am înregistrat decît insuccese ? Da şi ba ! Pentru că în toate aceste dorinţe ale noastre, deşi ne depăşeau puterile, noi am crezut cu pasiune, cînd maximum din ce puteam da. Efortul colectiv şi individual depus în tot acest timp a fost un fapt de viaţă trăită din plin, care ne-a dat permanent sentimentul că nu am trăit doar pentru a face umbră pămîntului" (p. 416).

S-ar putea crede că această justificare din interior îşi are sensul numai în cadrul unor amintiri, în care existenţa celui care le scrie focalizează întregul ansamblu, evenimenţial, raportînd totul la ea. Şi totuşi, nu acesta este adevărul. Citind rîndurile lui H. H. Stahl vom descoperi, cu stupoare, că atunci, între anii 1928—1940, se discutau probleme care frămîntă şi azi gîndirea antropologică, şi care, mai mult chiar, sînt considerate ca teme de meditaţie specifice antropologiei moderne. Nu e vorba aici de devansarea unor idei de vreo prioritate absolută a şcolii româneşti de sociologie ; mai important mi se pare celălalt aspect al problemei. Savantul nu studiază şi nu scrie cu gîndul de a fi primul şi de a o lua înaintea colegilor săi ; adevăratul savant scrie cu gîndul de a descoperi adevărurile ascunse ale realităţii. Esenţial pentru el este să nu parcurgă un drum deja parcurs, să nu descopere adevăruri de mult descoperite. Esenţial este să fie acolo unde ştiinţa sa se află acum, nu unde s-a aflat odată. Iar şcoala monografică se situa, atunci, tocmai în acele puncte de intense căutări spre care se îndreptau, în paralel, curentele sociologice şi antropologice contemporane.

*) **Henri H. Stahl: „Amintiri şi gînduri", Editura „Minerva", 1981**

atelier literar

poșta redacției

C. IORGULESCU : Era vorba de cele mai bune lucrări ale dv. (despre care ați primit aprecieri în acest sens — v-am semnalat și noi una sau două). Ceea ce ne-ați trimis acum nu se ridică la acest nivel (cîteva crîmpeie fără relief deosebit, o povestire în stil de snoavă populară — „Înmormîntarę de probă").

A. ADERCA: Auspicii bune, ilustrate mai ales de „Ornicul" (o reușită miniatură), „Povestire la persoana I", „Matematică, pisici" și „Moștenitorii" (parcă, întreruptă). Ușoară tendință către prețiozitate („purcese", „tătîne-meu", etc.), nițel libertinaj lexical (nu putem da citate !...), unele nesiguranțe și inadecvări în expresie, etc. — fenomene mai mult sau mai puțin inerente și, desigur, trecătoare. În viitoarea corespondență, comunicați-ne semnătura definitivă și cîte ceva despre dv.

V. IONESCU : Pagini liniștite, melancolice, în nota obișnuită, aproape toate demne de interes.

V. MILESCU : Scădere de tensiune, de concentrare, a imaginii, a expresiei. Ceva mai bine, în „Pastel" și, oarecum, „Ceea ce rămîne".

DANA COSMA : Unele sclipiri, pe ici-pe colo, în pagini încă timide și teribil de mohorîte. Un condei sensibil, încă șovăitor, care trebuie să-și caute o cale de exprimare mai deschisă, mai variată, mai curajoasă.

S. BĂLAN : Să zicem că explicațiile sînt suficiente și că lucrurile trebuiesc lăsate să aparțină uitării. Rămîne totuși să ne declinăm încă o dată competența în domeniul de care vă ocupați și să vă îndemnăm să luați contact direct cu secțiile respective ale redacției. (De altfel, manuscrisele nu le mai avem).

ȘT. B. T., N. GULIMAN, BOTENI-MUSCEL : Mulțumiri.

M. CIORANU : Printre însăilări grăbite și inerții superficiale, cîteva pagini nițel mai înfiripate : „Nu mă mai aude", „În furtuni", „Dacă știi".

N. Ț. SUHĂREANU : Nu se văd încă aptitudini pentru literatură. Oricum, „meseria" nu se învață din „îndrumări", ci mai cu seamă din cărțile marilor meșteri ai genului. Nu contați nici pe „iepurele" care ar trebui să sară nu se știe de unde, ci în primul rînd pe zăbava dv. studioasă asupra cărților. Nu e cazul, de asemenea, să ne trimiteți tot ce scrieți, ci numai (o dată, la cîteva luni) paginile în care considerați că ați făcut progrese. Din cele trimise pînă acum, foarte slabe, „Ziarul" pare a fi cea mai răsărită.

F. F. ALEXANDRU : Un început promițător, chiar dacă nesiguranțele sau chiar banalitățile („Iubito") nu lipsesc cu totul. Un plus de experiență, o scădere a retorismului (și a ecoului păunescian) vor aduce probabil rezultate din ce în ce mai bune.

G.SM. Scădere alarmantă a tonusului liric. Predomină lucrul manual mărunt, cu ferestrele închise. Trebuie să ieși la larg, la aer curat... Cîteva pagini amintind (destul de palid) de puterile reale ale unui talent plin de promisiuni: „Cînd plouă", „Oglinda", „Recursul", „Grand Hotel".

SORIN BLAGA : Vagi ecouri lirice, încă nu deajuns de edificatoare (textele sînt, de altfel, destul de puține pentru a îngădui o apreciere fermă). Să vedem ce mai urmează.

CARMEN CARAGIU : Exerciții de început, în care se văd, încă în mugure, bune aptitudini literare. E încă greu de apreciat dacă ele se vor împlini în vers sau în proză ; drumul spre împlinire presupune, însă, în egală măsură, o mai bună strunire a cuvîntului, efortul de a-l face să spună **numai** ce trebuie **și tot** ce trebuie, de a-l feri de diluare și de îmbulzire, etc. În acest stadiu și la această vîrstă, „cheia" lucrurilor se află în lectură (studioasă, aprofundată). Nu ne îndoim că vom primi din partea dv. vești din ce în ce mai bune.

CRISTIAN OVIDIU, G. VIOREL PRECUP : Unele promisiuni, încă vagi, neconcludente. Reveniți.

Eugen Boldor, Constantin Dascălu, B. Marian (ceva mai bine, în „Toamnă bucureșteană"), **T. Șerban** (ceva, în „Incantație", „Extaziere"), **Esther T., Elena Gabor, Moira, Genus XX :** Nimic nou !

Paraschiv Nasta („iubire castră" ?!...), **M. Costea, I. Vezeanu, Petre Ianoș, V. Colda, Cigrecu, Geo Popescu, C. Vieru, L. Peribrosteanu, Ion Rădu, M. C. Parciumoc, Liviu Ungureanu, Gh. Bozu, Alina Tăbăroiu, Camelia Șerban, Anca Popescu, Corneliu Vasile, Costin Tudor, Nicolae Benea, Nora Filip, Victoria B. Stoicescu, Bogdan Mircea, Vialis, Rupal, Gelu Ciorici, R. Olteanu, Carmen Amzăr, Adrian Ciucă, Marin Mihăescu, Gică Duhalmu, Anghel Furtună, Goe Ion, Flavius Eutropius, Gh. Ciucă, Al. Bosneanu, Silvia Loghin, Marcu Ion, I. Ruja Ursu, Elena Pleșca, Laur :** Încercări de nivel modest.

Geo Dumitrescu

N. R. Manuscrisele nu se înapoiază.

Mărturisire

Eu
nu voi scrie niciodată
urît
despre un melc.
Nu e de-ajuns că-și tîrăște
pîntecul sfîșiat
pe tulpini de trandafir
căutînd
idealul de petală ?...

LORENA PAVALAN

Și așa mai departe

Viermele vru să arunce din șa
pe viermele care îl călărea
dar și acesta era între pinteni ținut
din scurt
de un vierme călăreț
și mai măreț.

Și așa mai departe
trecea moartea pe moarte.

GH. SMEOREANU

Pace, dragoste...

Oameni buni
închipuiți-vă că lumea dormitează liniștită
rumegînd în neștire gîndurile ei
împietrite de vreme.
E pace — ce înălțător sună
Pace
și dragoste
Dar mai ales am cuprins libertatea
cu ochii cu mîinile cu gura
și am strigat de la răsărit la apus
E pace
E dragoste și foame.

ISABELA ADRIANA IOSIF

Cuvintele

Plutesc cuvintele
în laptele paginii
ca frunzele
ca fragilele frunze pe rîu...
Pe umeri
amețit
capul se teme
de golul imens dintre cuvinte
unde-ar putea să cadă...

CORNEL ILIESCU

Luptă

Cînd rămîi complet singur
devii dintr-o dată foarte tare,
pentru că nu mai ești legat de nimic,
dar te simți trist
ca un cîntec exilat
din infinitul mare în alt infinit.
Ai dreptul să ajungi
mare
sau pămînt
sau soare în apus...
Niciodată însă cuvînt.

MIHAELA COSMETTO

Cristian Calcan : „Lumina dimineții"
(Din expoziția deschisă
la Biblioteca tineretului)

Ochiul

Pămîntul
ochiul
veșnic plîns
de care atîrnă
oceanul planetar
ca o lacrimă !

ERICH KOTZBACER

Salcimii-n floare

Salcimii-n floare molcom se prăvălesc spre soare
iar eu — un strop de rouă-n hoinarul anotimp —
mă mistulesc pe ruguri de grîne-aromitoare
prefigurînd o clipă al pîinii coapte nimb ;

albinele își poartă pădurea lor sonoră
prin aerul de-aleanuri adînc aromitor ;
simt sufletul întrîndu-mi în roi ca într-o horă
spre a-și uita o clipă destinul trecător ;

salcimii-n floare tainic c-un cînt m-au logodit
și-nmiresmați mireasă la nuntă azi m-adună
și îmi urează veseli să zămislesc un mit
și mă sărută tandri și-alunecă spre lună !

FATMA SADIC

Confuzie

Stau în fața voastră și mă uit la voi
Voi, alinați frumos, după lățimea frunții,
mă priviți cuminți și îngrijorați,
încercînd să-mi zăriți fruntea.
Eu, cu fruntea în palme și ochii închiși,
încerc să vă zăresc inimile.

VALENTINA MARGA AGULESCU

Trebuie să găsim o soluție...

Trebuie să găsim o soluție...
Nu știu cum s-a ajuns aici,
dar poezia s-a ascuns și după sobă
ca iedul din poveste
și iese după pericol
cu conturul în funingine.
Din versuri verticale
facem stîlpi de case,
acoperișurile se încheie
cu un sonet să fie cît mai fixe.
Mergem în echilibru pe metafore
ca pe niște pietre
prin rîul de sunete.
Poezia am injectat-o în carnea vremii
apăsînd fără milă
și cuvintele ies strivite
prin acul îngust.
Trebuie să găsim o soluție...

CONSTANTIN BUICIUC

PREZENȚE SCRIITORICEȘTI

Adunarea generală a Asociației Scriitorilor din București

În zilele de 2 și 3 iunie 1981 a avut loc adunarea generală a Asociației scriitorilor din București, premergătoare Conferinței naționale a scriitorilor din România. Au participat membri titulari și stagiari ai Asociației, reprezentanți ai celorlalte uniuni de creație și ai presei centrale, alți oameni de cultură, membri ai unor cenacluri și cercuri literare.

Adunarea generală a Asociației București s-a desfășurat în prezența tovarășilor **Suzana Gâdea**, membru supleant al Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R., președinte al Consiliului Culturii și Educației Socialiste, **Emilia Sonea**, membru supleant al C.C. al P.C.R., adjunct de șef de secție la Comitetul Central al Partidului Comunist Român, și **Dumitru Necșoiu**, secretar al Comitetului municipal de partid. Lucrările adunării generale au fost conduse de **George Macovescu**, președintele Uniunii Scriitorilor.

Ordinea de zi a fost următoarea : — Darea de seamă a comitetului de conducere al Asociației București pe perioada mai 1977— mai 1981 ; — Tezele Conferinței naționale a scriitorilor : — Sinteza modificărilor la Statutul uniunii ; — Programul de dezvoltare a literaturii din România Socialistă în următorii patru ani ; — Dezbateri asupra problemelor cuprinse în ordinea de zi ; — Alegerea noului comitet de conducere al Asociației ; — Alegerea noilor birouri de secții și a delegaților la Conferința națională.

Documentele de bază ale ordinei de zi au fost prezentate de **Constantin Chiriță**, secretar al Asociației scriitorilor din București, și de **Alexandru Balaci**, secretar adjunct.

Pe marginea problemelor înscrise în ordinea de zi, au luat cuvîntul scriitorii : **Gheorghe Pituț, Pompiliu Marcea, Mircea Micu, Ion Gheorghe, Elena Tacciu, Octavian Paler, Liviu Bratoloveanu, Alexandru Oprea, Szasz János, Mihai Bărbulescu, Ion Coja, Iosif Naghiu, Ion Cringuleanu, Ion Gh. Pană, Alexandru Raicu, Nichita Stănescu, Cezar Ivănescu, Radu Theodoru, Paul Tutungiu, Alexandru Papilian, Mihai Davidoglu, Ion Lăncrănjan, Ioan Alexandru, Radu Lupan, Marin Mincu, Iulian Neacșu, Corneliu Leu, Mihail Ilovici, Damian Necula, Nicolae Manolescu, Dan Deșliu, Mircea Săndulescu, Dan Cristea, Bodor Pál, Vlad Mușatescu, Al. I. Stefănescu, Mihai Ungheanu, Eugen Simion**, precum și, în cadrul dezbaterii cu privire la procedura alegerilor, **Alexandru George, Alexandru Paleologu, Geo Bogza, Teodor Bals.**

Componența noului cabinet de conducere al Asociației scriitorilor din București, ales de către adunarea generală prin vot secret, este următoarea : **Constantin Toiu** (secretar), **Alexandru Balaci, Bodor Pál, Constanța Buzea** și **Dan Hăulică** (secretari adjuncți), **Ioan Alexandru, Ștefan Bănulescu, Ana Blandiana, Ion Caraion, Constantin Chiriță, Ștefan Augustin Doinaș, Paul Everac, Laurențiu Fulga, Ion Horea, Mircea Iorgulescu, Eugen Jebeleanu, Nicolae Manolescu, Octavian Paler, Radu Popescu, Mircea Sântimbreanu, Radu Tudoran** și **Romulus Vulpescu**, membri.

În încheierea lucrărilor, au luat cuvîntul tovarășa **Suzana Gâdea** și tovarășul **George Macovescu**.

Adunarea generală a Asociației scriitorilor din București a adresat tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU**, secretar general al Partidului Comunist Român, președintele Republicii Socialiste România, o telegramă, al cărei text se publică în pagina întîi.

COSTEȘTI — 1981

În cadrul tradiționalului festival cultural organizat de Comitetul județean Hunedoara al U.T.C. „Întîlnirea tineretului cu istoria" la Costești s-a desfășurat concursul de poezie patriotică „Sub flamuri de partid biruitoare" reunind membri ai unor cenacluri din mai multe județe ale țării. Juriul alcătuit din scriitorii Nicolae Dan Fruntelată, Nicolae Prelipceanu, Ion Horea, Aurel Turcuș, Daniel Drăgan, Eugen Evu, Valeriu Bărgău, reprezentantul Comitetului județean U.T.C., Dorina Sinea și reprezentantul ziarului „Drumul socialismului" Hunedoara, Ion Cioclei, a acordat următoarele premii : Premiul I — Nicolae Nicoară, Baia de Arieș ; premiul II — Dragomir Dică, Alexandria ; premiul III — Constantin Voicu, Tîrgoviște ; mențiunea specială „Dacica" — Vasile Cojocaru, Deva ; premiul ziarului „Drumul socialismului" — Maria Lia Toma, Simeria, și Constantin Menagache, Brăila ; premiul revistei „Luceafărul" — Ion Pascal Vlad, Petroșani ; premiul revistei „România literară" — Mariana Pândaru, Hunedoara ; premiul revistei „Tribuna" — Ioan Vasiu, Orăștie ; premiul revistei „Orizont" — Nicolae Roșianu, Variaș ; premiul revistei „Astra" — Marin Negoiță, Deva.

CENACLUL „VULCAN" LA MUZEUL LITERATURII ROMÂNE

Cenaclul muncitorilor și oamenilor de artă „Vulcan" organizează, sub egida Muzeului literaturii române, un spectacol de poezie, muzică și pantomimă închinat muncii creatoare. Își vor da concursul membrii cenaclului, muncitori la Uzinele „Vulcan" din Capitală, și actorii : Florina Cercel, Dinu Ianculescu, Val Lefescu, Vasile Menzel și Ștefan Tapalagă.

Spectacolul va avea loc la sediul muzeului (str. Fundației nr. 4, lîngă Piața Romană), marți 9 iunie a.c., orele 18.

Un gînd despre poezia tînără

Urmare din pag. 1

E, în fine, de presupus că următorul pas al poeziei tinere (după ce va fi asimilat realul — imaginarul ca realitate caracteristică a omului) va fi unul către Ființă, poezia tînără va încerca o situare în „cercul de lumină al Ființei".

Dacă poezia tînără va avea ori nu această traiectorie nu ne propunem să stabilim în rîndurile de față, fugare. (Am propune chiar „Luceafărului", revista scriitorilor tineri, să ofere un spațiu permanent scriitorilor tineri pentru niște arte poetice, pentru niște intervenții prodomo. Faptul ar crea o mișcare de idei și ar duce la clarificări estetice absolut benefice).

Altceva merită să fie subliniat și reținut. Este important că poeți tineri ai acestui moment știu foarte bine că poezia este o trudă de viață și o trudă de unul singur, cu renunțări, cu sacrificii. Este important că poeții tineri ai acestui moment își dublează talentul de cultură, iar această împletire nu poate conduce decît la izbîndă. Este important că poeții tineri au superbul orgoliu de a lua de la zero poezia, de a o construi încă o dată. Este important că în ultimii ani au apărut talente poetice impresionante calitativ și impresionante numeric : un roi de aștri mici dintre care pot izbucni sorii mult așteptați.

Această promoție de poeți tineri (prin extensie de scriitori tineri) prezintă garanții că ceea ce se investește astăzi în ea nu se va pierde, ci se va întoarce înzecit prin viitoarele opere. Nu credem că greșim afirmînd că această promoție de poeți tineri merită să fie sprijinită în mod neprecupețit, sistematic.

Și astfel ajungem la condiția scriitorului tînăr, la climatul în care el își desfășoară creația.

Să remarcăm că în această privință sînt multe de îndreptat.

Lupta eternă de supunere a verbului, nu lupta cu circumstanțele — e lupta pe care e dator s-o poarte scriitorul. Desigur, provincia cărturărească a lui Hesse, Castalia, are o dimensiune utopică. Dar se întîmplă, să nu visăm acolo și să-i ducem dorul...

Ne permitem o analogie : sport-literatură, condiția sportivului de performanță și a scriitorului. Cu cîtă înțeleaptă atenție se pregătește un rezultat mare în sport : selecții, antrenamente, cantonamente, indemnizații, turnee, grijă pentru condițiile de viață ale campionului, cerul lui să fie fără urmă de nori, nimic să nu stîrbească forțele celui ales. Nu s-ar putea prelungi procedeul și asupra condiției scriitorului tînăr ? Se îndoiește cineva că răsplata finală, opera literară, merită un asemenea program de temeinică pregătire ? Truda în marile biblioteci, călătoria, gazetăria cînd e cazul, truda zilnică, argheziană asupra frazei — ar fi punctele însemnate ale acestui program, ale acestui regim de viață. Ar deveni poetul sau prozatorul în acest mod o floare de seră ? Nu, sigur nu. El ar depune un efort intelectual propriu lui, echivalent și la fel de nobil cu cel depus de constructorul care înalță o hidrocentrală sau un pod.

Cuvîntul însuși poate fi faptă.

Cuvîntul însuși poate fi un obiect minunat, palpabil, desăvîrșit și înfruntînd mileniile ca o Cloșcă-cu-puii-de-aur ori ca un pod arcuit între două maluri.

„Limba este casa Ființei". Literatura dă imaginea, inalterabilă, în eternitate a spiritualității unui popor.

Iar scriitorii tineri reprezintă timpul viitor al literaturii. Ei : urne în care pîlpîie o flacără gingașă și rară — talentul. Cu gravitate ne gîndim că trebuie făcut totul pentru ca flacăra aceasta să nu piară, ci să crească.

REZULTATELE CONCURSULUI EDITURII „FACLA"

La concursul de poezie al editurii „Facla", s-au prezentat 38 de concurenți din județele Timiș, Caraș-Severin, Arad, Bihor, Hunedoara și Alba. În urma selecției finale, juriul a hotărît să acorde mențiuni următoarelor volume : Cuvinte trăind de Ioan Evu, Pe zări voi pesăra mesteceni de Tatiana Lungoci, și Zodia mărturisirii de Dumitru Mălin. Cele mai reușite poezii din manuscrisele care au primit mențiuni vor apărea într-un volum colectiv sau în plachete într-o casetă colectivă în cursul anului 1982.

Următorul concurs de debut al editurii „Facla", va avea loc în anul 1982. Manuscrisele pentru concurs vor fi trimise pînă la 30 aprilie 1982 într-un plic închis purtînd un motto. Același motto trebuie să fie reprodus pe un alt plic ce va conține numele autorului, adresa și cîteva date biografice.

Rezultatele se vor anunța pînă la sfîrșitul anului 1982.

Grație și dramatism

Între poeții generației de mijloc, **Coman Șova** își obișnuise cititorii cu imaginea unui caligraf delicat, înclinat spre reflexibilitate, ori absorbit de nuanțele fulgurante ale erosului. Așa l-am reținut încă din primul său volum „Astrul nimănui", (1970), mai ales în meditațiile asupra timpului și spațiului devorator, fără prea mare ieșire din poncife, filosofînd timid în căutarea grației formale.

Discursul liric capătă dezinvoltură în „Marival" (1974), iar realizările cele mai adecvate disponibilităților poetului se stabilesc în domeniul unui erotism plasticizat cu grație, vădind un vitalism stăpînit : „Da, ești frumoasă, sigur, cad fulgi albaștri, cad / Eu te urmez dar pare că mergi în urma mea, / Te simt tot mai aproape în aerul nomad / Și nimă poate brațe cu dezordine ... / Dar ești frumoasă, vino... pe stîncile vraf / Te-a modelat, cum ochii treji te vor, / Cad îngeri la picioare sculptați în epitaf, / Inelele păstrate de așteptare dor". Volumul era însă subminat de tentația risipirii în varii direcții ale meditației, alternînd piese de mare sensibilitate cu poeme în care rostirea nu depășea recuzita comună notațiilor perenității neamului sau tonul dulceagelegiac al filosofării asupra ființei suspendate între imponderabile.

O experiență nouă a însemnat pentru Coman Șova culegerea „Cuvinte de reazem" (1977), odată cu eliberarea versului de rigorile clasice. Era evidentă, de această dată, tendința de personalizare. „În sîngele care trece prin inimă / De șaizeci și două de ori pe minut / Și de o sută patruzeci / Cînd viața o cere, / În silabele tîmplelor arse, / În toate cele mărturisite / Sînt eu, / Împodobit de erori ca o livadă cu fructe". Dincolo de declarația propriu-zisă, lucrul se probează prin substanța volumului. Cuvîntul e văzut acum ca **axis mundi**, entitate capabilă să susțină și să ordoneze universul „În sîngele ars de nesomnuri și chipuri, / Pe anii surpați în goluri de ape / E reazem cuvîntul, omături, nisipuri, / Și luna-i departe, și-aproape...". Acest efort de interiorizare e dublat de exaltarea relativismului dramatic al existenței, imprejurare menită să confere poeziei lui Șova o tensiune autentică, necunoscută pînă acei, în ciuda tendinței sale de a „problematiza" din primele două cărți. În felul acesta, aspirația spre echilibru, ca o necesitate organică, venită dinlăuntru, se simțea în creația lui Coman Șova. Și echilibrul a venit, aș zice aproape inevitabil, cu volumul de „Poeme" (1980). A venit ca o rezolvare de la sine, ca o lămurire și, nu întîmplător, fenomenul se poate observa la toate paliere rostirii poetice.

E vorba, înainte de toate, despre o remarcabilă proprietate a limbajului, de dispariția numeroaselor disonanțe, de o armonizare superioară la nivelul versului. Apoi, tendința de risipire, de atenție proteică, în stare să acopere orice subiect, ca într-un joc de performanță, Coman Șova îi răspunde în „Poeme" printr-o mare capacitate de concentrare.

Poetul constată acum o imensă fragilitate, care e deopotrivă a rasei umane și a Artistului ca glas al speciei : „Sînt vulnerabil ca o ninsoare / mă poate cuceri o stradă / mă poate cuceri un zgomot / o liniște în plus / mă poate cuceri privirea / unei trecătoare / pădure subțire de fum și apus". Dar e vorba, în fapt, de ceva mai mult decît fragilitatea. Omul lui Șova din această carte e dilematic ; rupt între a asculta vocea nostalgiei împlinirii și a se apăra de ea ca de o himeră ; grațioasă frică de amăgire.

Înclinat mereu să dea glas inspirației suscitată de eros, Coman Șova oferă în acest volum poemele sale cele mai bune, dar nu pe linia vitalismului, ci printr-o discreție din care sensurile cîștigă tocmai prin ne-rostire, printr-o gestivă hieratică, cu valoare de emblemă. Erotismul lui e asadar mai mult o atmosferă care se adună pur și simplu prin acumularea de impresie, prin saturarea spațiului afectiv. E aici poate ceva din secretul senzației de echilibru pe care o degajă această carte. Căci altfel, registrul e larg, bine diferențiat, de la desenul de mare siguranță din „Compasiune" : „într-o după-amiază / de vineri / am visat / o iubire împușcată / dar ochii care plîngeau / nu erau aceiași", pînă la comprehensiunea gravă dintr-un poem absolut memorabil cum este „Femei singure" : „femei singure cutreeră lumea / cu periuța de dinți în poșetă / și vorbele unei povești neterminate / în batistele lor diafane // femei singure / devorînd la-ntîmplare / pași nestatornici străini și himere / păsări de-o noapte nebune de cîntec / cu penele smulse și zborul căzut / așteaptă ninsoarea cu fardurile-n mînă / și gongul de mult a fi bătut".

Dar nu numai această atmosferă, discretă și densă, particularizează, în cea mai recentă apariție editorială, lirica lui Coman Șova. Poemele sale aduc încă destule sugestii în favoarea unei evoluții plină de promisiuni a poetului. Disting cu claritate datele fundamentale ale unui dramatism plasticizat în registru foarte modern, cu o cruzime a notației, care, fără să frizeze ostentația, are un impact deosebit de puternic. Deși îmi vine greu să-l recunosc pe Șova în aceste versuri, bănuiesc în notele grave din „Pe marginea nopții" limitele mari ale unei lirici epurate de efectul exterior, mai puțin grațioasă și mai mult întoarsă asupra sine-lui rostirii : „cineva îmi duce trena / și din cînd în cînd / îmi aruncă în față / cîte o prăpastie // umblă cu grijă / să nu clintească aerul // dar spre seară / trece o andrea vinătă / ca un frig / printre coastele mele // vine altcineva / scoate andreaua / o așează pe marginea nopții / mîngîie cu palma ușoară / locul însingerat / apoi pleacă // în jurul meu nu mai este / decît nimeni / dilatîndu-se în cercuri concentrice / din ce în ce".

E poate prologul unei mari schimbări de accent în creația poetului.

Dumitru Radu Popa

Pasărea de ceară

Urmare din pag. a 5-a

la bătaie două sticle de vodkă și două albastre noi-nouțe dacă mă însoțește prin sectorul lui. A dat din cap. Să mai pun un Bălcescu pentru vînt. Am bătut palma. Pînă la canton am mers cu sania trasă de un cal mocănesc. Mai departe am luat-o pe jos. Se căina mercu de greutatea carabinei vechi. De fapt mă făcea să înțeleg că n-are de gînd să mă ajute la căratul rucsacului. Urcam ușor. Pe drumul forestier zăpada mai fusese bătătorită. Nu aveam surprize și nu lunecam.

— Și la ce-i bună pasărea aia ?

— La nimic !

— Eu am văzut una care luminează, uite așa, zboară și zici că-i un felinar și-am vrut s-o dobor da pe urmă am zis că cine știe, o fi sfîntă și s-o întoarce glonțul înapoi și n-am tras.

Schimba carabina de pe un umăr pe altul. În locurile mai drepte ne opream și trăgeam cîte o gură de vodkă. Punea dopul și-și ștergea mustața scăpînd un uah din adîncul plămînilor. Avea doi copii. Se născuse pe malul Someșului. Plecase cu fratele lui pe front. La întoarcere se opriseră în G. din cauza liniei rupte. Coborîseră din tren să caute ceva de mîncare. Au intrat la o femeie și lui îi era cald și n-a mai vrut să plece pînă a doua zi și a rămas la ea doi ani și abia în '47 a ajuns acasă pentru cinci zile.

— Și taică-meu a fost pe front și-a scăpat, s-a întors rănit la maxilare și l-au clasat.

Așa îmi striga mie tata cînd se pilea, tu să nu strigi la mine că eu sînt clasat din război.

Vodka îi făcea bine. Povestea și rîdea. Se oprea din ce în ce mai des.

— Scoate sticla aia să mai băgăm un pic de damf la motor.

Am deschis-o pe a doua. La jumătate a zis că ajunge. Adică am mers destul. Se însera și nu mai distingeam drumul. Și chiar dacă ar fi apărut vreo forfecuță tot n-aveam cum s-o fotografiez. Ne-am oprit la cîteva sute de metri de cea mai frumoasă clipă din viața mea, întîlnirea cu un fragment de eternitate și asta mă făcea extrem de agitat. În plus, țăranul, cît era el de țăran travestit în pădurar, se purta ca o scîrbă. Eu să car cortul, băutura și mîncarea, eu să-l instalez, eu să fac focul și să pun de mămăligă și el să zică mereu, mai dă să trag o gură de damf că se oprește motorul. Nici măcar nu a catadicsit să frece mămăliga. Stătea în cort, trîntit pe salteaua pneumatică și-mi arunca tot felul de întrebări de parcă l-aș fi plătit cu trei foi și două sticle de vodkă numai ca să am un difuzor din care să aud, tovarășu reporter n-are familie ? ce mai e nou pe la București ? se mai găsește ciorbă de burtă în pasajul Victoria ? după bătaia inimii eu zic că ne aflăm la 1 350 metri deasupra nivelului mării și ține minte, tovarășu reporter, că mai putem cădea ! și după ce i-am dat un bot de mămăligă și o bucată de brînză și a înfulecat-o în tăcere mi-a mai cerut o gură de damf și-a isprăvit și a doua sticlă și m-am trezit că-mi zice, tovarășu', acum spune drept, nu cumva ai mai fost 'mneata și anul trecut, erai la sanatoriul de la curbă și mi-ai dat două sute de lei să te duc pe munte să vezi pasărea aia ? Eram afară și-am sărit pe cort, 'tu-ți dumnezeii mătii, l-am dărîmat peste el, cred că l-am izbit în cap și cu ceaunul de tuci. Pe urmă îmi mai aduc aminte de un șoc dureros și păsări albastre lunecau într-un țiuit asurzitor peste brazii înecați de întunericul colorat al nopții de februarie.

M-am trezit la un spital și am aflat de la medicul de salon că după externare voi fi judecat pentru maltratarea unui pădurar fruntaș și voi fi analizat de o comisie profesională pentru înșelarea unui om al muncii, posibil erou de reportaj, pe care l-am mințit cu nerușinare, cărîndu-l prin munți pentru a-i arăta ceva frumos care nu există.

(Din volumul „Paradisul provizoriu")

m a p a m o n d

ILIADA ŞI ANTI-ILIADA (II)

De la Aristia la Murnu

există, în cărţile populare, un anumit respect pentru textul din care au fost traduse sau copiate — care se exprimă prin păstrarea cu fidelitate a amănunţelor, a viziunii specifice — dar şi prin fixarea unor forme identice sau asemănătoare în limbă, a unor metafore specifice — lucru care ne dovedeşte că acei „condeieri" de acum două-trei secole căutau să împăminteneascâ o formă tradiţională a legendei. O tradiţie cărturărească nemărturisită făţiş, vizibilă, azi, prin compararea textelor, un respect reciproc neumbrit de invidie sau dispreţ ; un bun cîştigat, o expresie fericită de limbă, o echivalenţă reuşită — sînt păstrate şi duse mai departe. Dincolo de profesionalitatea celor care traduc vedem, în acest gest, şi o conştiinţă etică de apartenenţă la o anumită categorie de intelectuali — lucru mai preţios, credem, decît lărgirea sferei de traduceri, decît diversificarea însăşi a traducerilor unui text.

De la (Aristia (1837 [1]) la Murnu (1906) au trecut cam 70 de ani iar de la Murnu la traducerea de azi a Sandei Diamantescu şi a lui Radu Hincu, 74 de ani — între fiecare traducere existind spaţiul tradiţional a două generaţii. Prea mult pentru ce datorăm lui Homer, pentru ceea ce înseamnă o carte fundamentală ! Fiecare generaţie ar fi avut dreptul ei la o traducere care s-o reprezinte — lucru intuit exact de Eminescu : trecînd timpul primei traduceri, el îşi dă seama că mai trebuia una, şi încearcă s-o facă. Nu discutăm în mod special longevitatea traducerii lui Murnu. Autoritatea omului, entuziasmul primei generaţii care a cunoscut-o, apoi, criticile neacoperite (Victor Eftimiu) sau prea blinde (D. Marmeliuc) — în sfîrşit, desele reveniri asupra textului de către Murnu însuşi şi — să nu uităm — generaţiile de intelectuali neclasicişti pe care i-a format această traducere — sînt factori prea mulţi şi complicaţi care au asigurat longevitatea „Iliadei" lui Murnu. Ea va rămîne, desigur, un monument unic de limbă românească din prima jumătate a secolului XX. Interesează mai mult soarta acestei prime traduceri din Homer, aproape uitată azi, care în epocă, timp de vreo treizeci de ani, a fost mult discutată : elogiată (Eliade), contestată (Boliac), ironizată (Alecsandri). Recitindu-l astăzi pe Aristia constatăm cu bucurie că nu este aşa de hazardat cum ne-am aştepta. Multe echivalenţe de text au supravieţuit chiar în traducerea lui Murnu, multe imagini îl depăşesc pe acesta prin conciziune şi suplete, altele se regăsesc, accidental, desigur, în variantele propuse de Sanda Diamantescu şi Radu Hincu. În privinţa lui Murnu, lucrul ne dovedeşte un studiu atent al macedoneanului pe textul înaintaşului său, o pioasă recunoaştere, tacită, a meritelor lui Aristia (care a fost, înainte de toate, un savant) — şi, de ce să n-o recunoaştem, încercarea de a configura o tradiţie a textului în limba română. Ni se pare ciudat cum de n-au fost semnalate aceste asemănări — care constituie un capitol de istorie literară şi nu de critică propriu-zisă. Criticii lui Murnu au fost mult preocupaţi de „ditirambi" ferindu-se să vorbească de o „tradiţie" ca să nu-i ştirbească originalitatea ? Este, desigur, o prejudecată. Părerile curente despre traduceri nu se validează asupra operelor fundamentale, de la începuturile culturii. Acestea pătrund dintr-o limbă într-alta prin transformări succesive, apropieri lente (ritmate de pulsul generaţiilor în istorie) de original.

În 1907, în jurul apariţiei lui Murnu, Iorga considera nereuşita lui Aristia categorică : „Aristia n-avea **auzul** versului obişnuit, şi el nu se putuse încredinţa că poezia epică a antichităţii nu poate merge decît în costumul solemn al hexametrilor, chiar dacă l'-a aruncat pe umeri mantia unei limbi moderne" (sublinierea autorului); Aristia şi-a pierdut văzul în 1872 încercînd, zice-se, să-şi refacă traducerea în hexametrii !). Da, sub haina unui metru diferit (totuşi, îndrăgit în epocă) Aristia lansează multe imagini homerice exacte sau frumos regăsite în româneşte. Citeva exemple sînt necesare. Astfel, navele aheilor sînt pentru el **adinci şi pintecoase** sau **pieptoase, braţalba zee (Juno)** revine, ca epitet, de cîteva ori şi la Murnu, Ahile este **ped-agerul** dar e şi **de picior iute** (Murnu : **şoimanul Ahile**, inve ţie proprie, dar şi **cel iute de picior** ; greu am găsi alte decalcuri. Eminescu vorbeşte, în variantele „Scrisorii III", de **asabi cu glezne repezi)** visul trimis de Zeus este **momitor vis** (Murnu : **vis momitor** ; S. D. şi R.H., exact : **vis al pierzaniei)** aheii sînt **pletoşi**, lebedele, **gitoase**, berbecul, **linos** vinul, **veselitor**, regii cei mari sînt **păstori de popoare**, pedestraşii, **stavilă-n bătaie** (Murnu : **stavilă, zid la război** S. D. şi R. H., mai aproape de original, zăgaz **primejdiei** ; dar să nu-l uităm pe Eminescu : **„Alergară ca să pună mindri stavilă şi zid")**, Joe, **de nori adunătorul** (glosă exactă evitată de Murnu, reluată de Eminescu în **Memento Mori** : „Zeus de nori adunătorul urcă bolta maiestoasă"). Aheii luptă : **drept răzbunare / la dorul, la povara ohtărilor Elenii** (Murnu : **„numai aşa răzbuna-veţi oftatul şi dorul Elenii)**. Iată-l pe Nestor vorbindu-i lui Agamemnon : **„Ascultă şi pe alţii : ce voi şi eu a-ţi spune / De lepădat nu este" — „şi tu şi de alţii ascultă / Nu este de lepădat ce eu pentru tine voi zice"** (Murnu). Iată-l, apoi, pe Paris cu **mantă pardalee (cu-o blană de pardos**, la Murnu), pe

Enea Căpitanul (la fel şi la Murnu ; epitetul este exact, tradiţional). Lăudata expresie a lui Murnu : **Ares, tu crincene, biciul oraşelor, spulberul lumii** (păstrată şi în „Orestia" : **Elena, spulber de armate / de năvi şi ziduri de cetate")** este cel puţin la fel de îndrăzneaţă la Aristia : **zdrobe de ziduri şi oraşe. Vorbe de zvoară, cuvinte inaripate**, la amindoi traducătorii — dar ce ironic este Aristia pentru vorbirea sfătoasă a bătrînilor din jurul lui Priam cînd apare Elena : Şi-ncet, unul la altul şi-au zis **vorbe-mpănate**". Iată sfîrşitul cîntului IV, aproape la fel : „Troieni şi-ahei mulţime întinşi în ziua-aceea / Morţi unul peste altul pe brinci zăcea-n ţărînă" — „Droaie de-ahei şi troieni căzuseră-n ziua **aceea / Şi se lungiră pe brinci, în pulbere lingă olaltă**". (Murnu traduce dimanic, în continuă mişcare ; cu greu găseşti o imagine statică în „Iliada" lui ; or, Homer este renumit tocmai prin alternanţa mişcării cu repausul. După mari învălmăşiri de oşti aceste momente de respiro, de linişte — necesare, de altfel, şi aedului. Eminescu, la noi foloseşte exemplar această dialectică a eposului Homerică în „Scrisoarea III" — şi, aplicat numai la textul homeric pe care-l cunoaşte foarte bine, Aristia. Este ceea ce nu mai place criticii moderne la primul traducător al lui Homer în româneşte — aceste tablouri statice dar exact „mulate" pe textul original). Iată ce-l spune Sarpedon lui Tleptolem: **„Străpuns de-a mea lance tu da-vei / Iadului sufletul tău, iar mie-mi dai astăzi mărire"** (Murnu) şi: **„Te va ucide lancea-mi şi vei depune-aici / Slava-armelor la mine şi sufletul la iad"** (Aristia) Sau (Agamemnon către Calhas): **„Augur! Fatală cobe! Tu tot rău îmi cobeşti / De bine niciodată nu vei a-mi preursi"** (Aristia ; s.n.) — şi: **„Calha, tu cobe, în veci nu mi-ai spus o prielnică vorbă / Răul plăcutu-ţi-a pururi şi pururi menit-ai a rele"** (Murnu. Calhas are ceva anume cu Agamemnon: vezi sacrificiul Ifigeniei, la Eschil, pe care tot el l-a impus. Aristia traduce foarte exact: **preursirea**, aici, nu este **prezicere**, ci impunere a unui destin prin forţă magică religioară. Iată textul în excelenta traducere; frumos ritmată — ba chiar exact; ne mirăm cum de apare în proză cînd poartă, chiar în viziunea lui Iorga, **„costumul solemn"** de epopee ! — a Sandei Diamantescu şi a lui Radu Hincu : **„Propoc al pierzării! Niciodată, o, Cálhas, n-ai rostit vorbe ce-au fost pe placul meu; Şi mereu te-ai ferit să-mi dai poveţe ce ne-ar fi de folos. Nimic n-ai implinit spre binele nostru"** — disponibilităţile textului sînt urmărite pînă în cele mai mici amănunte). Desigur, Aristia exagerează în multe privinţe, creînd cuvinte ciudate: **coiffulgerosul Ector, plutiponta navă** (de la **a pluti şi pont)**, etc. (exemplele se dau de obicei cînd se subliniază excesele lingvistice ale şcolii lui Eliade). Există, însă, în text şi astfel de imagini pe care Murnu, din respect profesional faţă de înaintaşul său, le-a salvat de la o nemeritată, altfel pieire. Există imagini chiar mai frumoase: prefer **„săgeata cu trei spice la vîrf"** (Aristia) faţă de confuza expresie **„săgeata în trei ţuguiată". „Ahile-ncuibă ura"** — zice Aristia, sau **„trezeşte-ţi ura"** (pe ideea că **„ura"** este o **„beţie"** a spiritului), etc. Mi se pare interesantă prelucrarea lui Murnu după Aristia, a epitetului aheilor **eycnemides** (cu frumoase cnemide — apărătoare din metal pentru fluierul piciorului). Imaginea a dat multă bătaie de cap celor care au vrut s-o traducă. Alexandru Odobescu, în prima tinereţe, a încercat şi el traducerea primului cînt al **„Iliadei"** şi propunea, la 16 ani, **„ahei cu tuzluci"** — influenţat, desigur, de moda fanariotă. Murnu traduce **„ahei cu dalbe pulpare"** — frumos, dar inexact — după Aristia, care foloseşte constant termenul **„pulpatici ahei"** (sau **„pulpoşi"**) cu sensul de musculoşi, tarf în picioare. Într-un anume lor Aristia se dezminte: cînd descrie încălţarea lui Paris: **„Întîi şi-ntîi încalţă frumoase brodechine / Tot prinse cu agrafe, cu copci de-argint lucioase"**. I se va fi părut ciudat lui Murnu că predecesorul său nu folosişte derivaţi din termenul **„pulpatici"** şi preferă să explice în notă **„brodechine" ?** El reface, românizînd: **„Pulpele-nfăşură-ntîi cu dalbe pulpare de-aramă / Bine-ncheiate în sponci de argint..."**. Iată-l pe Aristia în metafora marină : **Se-mbarcă toţi şi pleacă, plutesc pe unde umezi / Din undă-n undă nava despică, trece valuri** — unde îl depăşeşte pe Murnu : **După ce li se suiră plecară pe cale de ape / Vasul tăindu-şi cărare, uşor luneca peste ape** (Murnu fiind specialist în metafora continentală, muntoasă).

De-ar fi numai aceste exemple şi este suficient, credem, pentru a înţelege că G. Murnu a studiat cu atenţie cartea lui Costache Aristia — cel care începe, astfel, tradiţia traducerilor din „Iliada". Cu toate excesele ei, această primă traducere în româneşte rămîne în atenţia oricui doreşte să găsească pentru Homer echivalenţe cît mai îndrăzneţe şi totuşi adaptabile limbii române. Desigur, Murnu însuşi a creat la rîndul său pentru urmaşi — dar, aşa cum ne dovedeşte traducerea a treia a „Iliadei", cea de astăzi, poemului homeric însuşi trebuie să-i atribuim soarta cetăţii care a fost dărîmată şi refăcută de peste zece ori, pe acelaşi loc, din aceleaşi materiale. Murnu are marele merit — ca şi Schliemann în arheologie — de a fi identificat locul (Aristia mersese exact spre el, dar s-a oprit la a şasea „parasangă"), de a fi localizat construcţia pe teritoriul românesc — generaţiile de după Murnu îşi fac, în sfîrşit, datoria de a amănunţi cercetarea, de a pătrunde mai adînc în text, de a-l reda mai curat, mai limpede, mai „homeric". Este o răzbunare a zeilor Troiei acest imperativ de a reface din generaţie în generaţie „Iliada", actul care a consemnat căderea cetăţii — ca să se vadă şi să se ia aminte cît de greu e să strici şi să refaci !

Nicolae Georgescu

[1]) **Omer, „Iliada", Tomul I (primele 6 cinturi).**

MOARE ŞI CASA ÎN CARE A MURIT BĂLCESCU... (III)

În catacombele capucinilor

SPECTACOLUL LUMII văzut de Ioan Grigorescu

m-a apucat noaptea răscolind cimitirul Rotoli de sub Monte Pellegrino. Ca toate cimitirele din lume, Rotoli este oglinda vieţii de pe pămînt : Morţii sînt împărţiţi pe clase, conform unei ierarhii severe, mai riguroase decît toate căprăriile care au constituit dintotdeauna preocuparea hagiografilor. Rotoli este însă un cimitir bizar, în care poziţiile monumentale oferite de natură n-au fost firesc exploatate. Morţii cu stare, putrezind sub monumente fastuoase şi-au făcut locul în vale ; sărăcimea cu cruci precare, în deal, acolo de unde perspectiva asupra vieţii tumultoasei urbe este cu adevărat maiestuoasă. În mijloc, de-a lungul aleilor străjuite de luminările vegetale ale chiparoşilor, se înşiruie, sub plăci anonime, mormintele comune ale celor îngropaţi de-a valma, în timpul holerei ce a decimat populaţia palermitană în toamna lui 1852, exact în perioada cînd, într-o încăpere din Albergo Trinacria, murea „solo e sconosciuto" Nicolae Bălcescu.

Asta a făcut ca mult timp să se creadă că rămăşiţele lui pămînteşti au fost aduse aici, laolaltă cu morţii seceraţi de holeră, şi aruncat în gropile cu var stins, searbăde, austere şi anonime. Se cărau morţii cu hurta, în dricurile primăriei şi în căruţele cazărmii palermitane, iar oraşul terorizat, supus carantinei, nu mai avea răgaz de memorie. Cînd moartea devine statistică, cifrele ei nu mai au nume şi pronume.

Înainte de a pleca de la Rotoli, odată cu pogorîrea întunericului, cimitirul mi s-a părut invadat de licurici. Am tresărit răscolit de o amintire. Cu vreo douăzeci de ani în urmă, prin 1961, vara, mă aflam în casa Bălceştilor, de pe Valea Topologului, nu departe de Caraorman — „pădurea nebună" a lui Zaharia Stancu. Acolo, seară de seară, prin curtea micului conac împrejmuit cu tufe de liliac şi de aluni, izbucnea focul de artificii al licuricilor. Şi copiii porneau o aprigă vînătoare după luminiţele zburătoare, iar printre ei, bătrîn doar cu trupul, prinţul „Cuvintului liber", Tudor Teodorescu-Branişte. Înota şi el prin iarba pînă la briu, încercînd să prindă, pentru copii, scînteile fosforescente după care, poate, cîndva, de mult, pe vremea lui Tudor Vladimirescu, alergase şi prislea familiei Bălceştilor urmărit de privirea grijulie a mamei sale. Atunci, Tudor Branişte mi-a spus : „Dacă vei ajunge vreodată la Palermo, caută-l pe Bălcescu ! N-ar trebui să ostenim în căutare, pentru a-l aduce pe cel ce atît de mult şi-a dorit să fie îngropat aici..."

Dar licuricii de la Rotoli nu erau decît luminările de pe mormintele clasei de jos, puzderie de morminte cît palma, cu cruci din două nuiele legate cu sfoară — locurile unde fuseseră înmormîntaţi copiii sărăcimii palermitane, seceriş verde al unei epidemii de poliomielită...

Nu, Bălcescu nu se afla acolo. Profesorul Falzone descoperise într-un registru prăfuit al mînăstirii capucinilor, numele lui Nicolae Bălcescu. Însemnarea indica data, dar nu şi locul unde fusese îngropat cel „solo e sconosciuto". După toate probabilităţile, dat fiind faptul că era vorba de un străin, ale cărui rămăşiţe pămînteşti ar fi putut fi revendicate de familie, acestea n-au fost încredinţate pămîntului, ci depuse în catacombele mînăstirii.

M-am dus a doua zi acolo. Călugări în rase cafenii, cu capişoanele ţuguiate, ori lăsate să le atîrne peste umeri, cu brîurile încinse în funii cu noduri înşirate pe ele ca mătăniile, mi-au făcut hatîrul de a mă lăsa să intru şi să filmez în osuarul subteran, situat chiar sub cimitirul de la suprafaţă, în hrube răcoroase, cu aer sec de sepulcră medievală. Univers de Jeronimus Bosch. Aşa ceva nu se poate descrie. Aşa ceva nu se poate imagina. Sufletele slabe nici măcar nu pot vedea aşa ceva. Pelicula filmată acolo, şi inclusă în filmul „Umbra lui Bălcescu la Palermo", mi-a fost forfecată la cîteva fotograme, pasămite cadrele erau prea „tari". Nu erau tari, ci insuportabile. Dar trebuiau văzute. Morţii aceia mumificaţi, culcaţi pe stelaje suprapuse — ca nişte priciuri într-o cabană a vieţii de apoi —, ori spînzuraţi în sîrme, ca într-un panopticum al purgatoriului, mă urmăresc şi astăzi, obsesiv. Sînt mii şi mii de morţi de toate vîrstele, femei, bărbaţi, copii, conservaţi în aerul sec, în semiobscuritatea aridă cu procentul de umiditate zero. Cine o fi născocit această sepulcră din care firească putrezire a fost alungată ? Ce minţi diabolice au calculat că, cei aduşi aici se vor usca de la sine, fără îmbălsămare, păstrîndu-şi vag chipul, hainele zdrenţuite de timp atîrnîndu-le pe trupurile scheletice, gâvanele ochilor supte de uscăciune, ventrele umplute cu talaş, tîgvele pe care părul abia se mai ţine ? Ar fi nevoie de cei mai pricepuţi frenologi ai lumii pentru ca, în

această anticameră a lui Hades, cineva să-l identifice pe acel „solo e sconosciuto" printre miile de neîngropaţi, deşi mulţi dintre ei poartă între degetele descarnate bucăţi de carton cu un nume, ori numai cu o cifră... Nu, aici simţi că nu se mai poate adeveri tîlcul zicerii lui Paul Valery : „La mort, cette chose qui n'arrive qu'aux autres...". Te simţi tu însuţi unul dintre ei, şi poezia moare. Sînt mai patetice mormintele goale decît cele cu morţi-nemorţi, la care, o dată pe an, de ziua pomenirii, sufletele pioase aparţinînd severului ordin al capucinilor vin să deretice, sepulcra, să scuture praful de pe hainele putrede, să lustruiască ciubotele cu care cei plecaţi în viaţa de apoi, nu reuşesc să se desprindă de locul ţintuirii şi să se restituie ţărînii...

Ordinul stăpîn peste catacombe vinde ilustrate macabre cu imagini color, înfăţişînd scene pe care nici Goya n-ar fi cutezat să le picteze.

...Ies la lumină sperînd că Bălcescu nu este aici, altfel prea lung i-ar fi fost purgatoriul pînă să ajungă să fie îngropat, aşa cum singur şi-a dorit-o, în pămîntul strămoşesc. Şi totuşi...

Trec din nou prin Via Butera, dar regăsesc casa la fel de mută, ea însăşi ca o catacombă pe verticală, părăsită de amintiri. Doar în parcul din centrul Palermoului îmi încălzesc ochii pe bustul care îl înfăţişează pe Nicolae Bălcescu, plantat pe un soclu, în vecinătatea celui ce poartă bustul revoluţionarului sicilian Mazzini, unul dintre prietenii marelui cărturar şi revoluţionar român. Iar undeva, în oraşul de sus, de unde coboară spre umbra de demult a capitalei Trinacriei un alt Palermo, aflu o stradă, cu o florărie într-un capăt, şi cu o brutărie în celălalt ; o stradă ca atîtea altele din stereotipia noilor oraşe ale lumii, pe care sînt bătute, la începutul şi sfîrşitul ei, lingă flori şi lîngă pîine, două plăcuţe cu acelaşi nume : „Via Nicola Balcesco".

Atît.

Erratum :

1. Cei avari au ferecat amintirea. Urmele unei mari şi înalte obîrşii.
   Încît părinţii lor trebuie să fi fost copii
2. Scaria marmorei

REPERE

Piatră şi foc

editura **Cartea Românească** ne-a oferit în primăvara aceasta posibilitatea de a cunoaşte, în selecţii reprezentative, cinci poeţi macedoneni. Cele cinci volume de poezie traduse de Dumitru M. Ion şi Carolina Ilica sînt şi un bun prilej de a pătrunde într-un spaţiu cultural distinct, guvernat de simboluri ancestrale, în care tradiţia se face vizibilă în forme diferite (material poetic, spaţiu imaginar, tip de sensibilitate, valoare emoţională etc.), ca eternă contrapondere a încercării de desprindere şi integrare în alt univers afectiv. Ca personalitate, individul devine — în ipostaza demiurgiei artistice — o formă de manifestare, de concretizare a unui puternic spirit colectiv. Cu cît mai relevante îi vor fi particularităţile individuale, cu atît mai mult el va pătrunde în conştiinţa colectivă. Desigur, tipul acesta de „retorică" culturală — pentru că, în ultimă instanţă, aici se ajunge — este modelul cunoscut al civilizaţiilor arhaice, atît de iubite de „modernii" secolului nostru. Citiţi împreună, aşa cum invită ediţia românească, poeţii antologaţi respiră un aer comun, cel al orizontului **patriei** lor de poveşti bătrîneşti şi obiecte magice, de conflicte puternice şi temperamente aprinse, rezistînd la răscrucea atîtor influenţe. Patrie de piatră, foc şi aspre grădini. Am numit şi elementele structurante ale imaginarului acestor autori, acelea care alcătuiesc forma iniţială, determinantă. O ruptură, o alunecare ireversibilă se bănuiesc în aproape toate textele ; nostalgia paradisului de piatră şi foc, cum pare a fi, pentru fiecare în măsură diferită, copilăria în orizontul Macedoniei, străbate oriunde te-ai afla. Drama iniţială, care nu este nici aceea simplistă a dezrădăcinării, nu seamănă nici cu trauma alienării, în spirit modern, sau a golirii afective, a despărţirii de candoare, datorată intensei trăiri livreşti, răzbate ca o bucurie păgînă — jubilaţie tragică, marcată de dureri metafizice. Impresia se accentuează la fiecare lectură, deşi e vorba de stiluri deosebite, de poeţi care şi-au construit, fiecare, o figură literară de sine stătătoare. Selecţiile de faţă sînt prezentări la vîrsta deplinei maturităţi, rod al unei activităţi foarte bogate.

Cel mai vîrstnic dintre toţi, academicianul **Slavko Ianevski** (n. 1920), scrie o poezie în care tensiunea existenţială, jocurile imaginaţiei se rostesc într-un discurs non-metaforic, folosind valorile de incantaţie ale simbolului sau rostirea directă, cîntecul în sens tradiţional. Literatură a vibraţiei senzoriale comunicată cu maximum de rapiditate şi eficienţă („Dansează, să te saturi de dans, / Astfel să fie — încinge-mi pielea / Cu salturile tale ; gheaţa a fost / Izgonită din încheieturile mele roşii, / Iar acum, acum, acum, acum / Dorinţa hrăneşte în ele moartea. / Voi arde, voi arde..."), ea continuă în acelaşi timp şi tradiţia baladescă, rafinată şi sintetizată cu un efort de înţelegere superioară a valorilor afective. O poezie se intitulează **Cîntecul luptătorului doi metri-n pămînt**, o alta este **Ecoul cîntării tilhare** sau e închinată **Celor de la Karaorman**. Piatră, cerc, sînge, ramuri de măslin, lup, un univers de „tării" şi **Amaruri** (titlul unui poem superb), un univers care vine din vechime şi săgetează, dar, paradoxal, efectul e mai degrabă cel al contemplaţiei (selecţia a fost bine intitulată **Taină, Joc, Simţire)**, şi nu al acţiunii.

Macii lui **Ante Popovski** poate fi exemplul tipic pentru sensibilitatea „pribeagă" care cîntă cu înţelepciune „împărăţia de bărbaţi fără împăraţi", **piatra** neagră şi goală ca simbol al dăinuirii, al forţei (forţa neguroasă a abisurilor pămînteşti, „ţara aceea de rînd, / plină de piatră cu două feţe..."). Între piatră şi foc, între colinele albe ale patriei şi focul „balcanicei, uitatei flori" (macul), simbol dublu, al vieţii („soare") şi morţii („otravă"), se desfăşoară o aventură spirituală esenţial virilă, impunătoare prin liniile ei aspre, prin duritatea percepţiei unui spaţiu originar, al clocotului geologic animat de „umbre" metafizice (v. îndeosebi **Magna carta a primului foc)**.

Iovan Koteski, tradus de Carolina Ilica, este un melancolic orientat mai ales spre perceperea ecoului social ca efect de îndepărtare de o lume „veche", cu legi şi întîmplări fixe. Suferinţa sa e amarnică dar de înregistrat rămîne acum doar ecoul ei, forma nouă pe care a luat-o prin interiorizare în planul prezent al conştiinţei. Cîntec surd, poezia din **Dragoste şi Moarte** e totuşi a unui temperament discret, atent la spectacolul virtual pe care îl conţin elementele acestei lumi „sărace".

În **Poezia şi Fluturele** facem cunoştinţă cu **Mihail Rengiov**, poet serafic care scrie parcă pentru a reţine imponderabilitatea, fragilitatea pe care universul său format din stări „negre", din dureri mascate şi violenţe ascunse (pentru care aserţiunea iniţială este : **De la durere trebuie pornit)**, le conţine într-o măsură cel puţin egală. Un cal aleargă cu tropot nepămîntean „pe norul său", fantastic ca în basme, halucinant ca o iluzie optică, real, însă, ca un simbol — **Calul şi norul (Furtuna)**. El e un cîntăreţ al spaţiilor ample, al nemărginirii peste care pluteşte duhul crudelor amintiri.

L-am lăsat la sfîrşit pe **Radovan Pavlovski**, fiind cel mai tînăr (n. 1937) dintre toţi. **Maya** e cartea unui modernist temperat, în al cărui limbaj poetic se pot înregistra deopotrivă forme expresioniste (sensibilitate revărsată, imagistică eruptivă, cromatică agresivă, timbru alert), tratate oarecum retrospectiv, şi, în a doua parte a culegerii, tentaţia esenţializării ideatice. Pavlovski pare temperamentul cel mai tumultuos dar este şi poetul capabil de nuanţe infinitezimale, notînd şi celebrînd arome, „tremurări" ale vieţii mărunte, existenţa florală zugrăvită în detalii cuceritoare („Aceasta e păpădia ca o sămînţă-ntre nori", „Afară se pregăteşte **furtuna de ghiocei**", v. **Paradisul copilăriei**). „Înveşmîntat cu duhul iubirii", poetul e un „tînăr mag" cu ochiul întors spre Olimp.

Calitatea literaturii scrise de aceşti poeţi, la care se adaugă, nu în ultimul rînd, calitatea traducerilor (fluente, fără nimic forţat, textele sunînd firesc în limba română) fac din excelenta iniţiativă editorială un important act de cultură.

Costin Tuchilă

REVISTA STRĂINĂ

● **APROAPE 10 MILIOANE** de titluri constituie patrimoniul Bibliotecii din Beijing. Înfiinţată în 1910, biblioteca se află în Parcul Beihai din inima capitalei Chinei. Corpul principal al aşezămîntului, construit în stilul palatelor cu acoperiş din ţigle verzi glazurate, se înalţă în interiorul unei incinte cu ziduri roşii. Între comorile Bibliotecii se numără alături de cărţi şi periodice din epoca modernă şi contemporană numeroase documente şi manuscrise, unele datînd din secolele XI-XII. Una din cele mai vechi colecţii este cea provenind din bibliotecile regale ale dinastiilor Song de Sud (1127—1279) şi Ming (1368—1644). Biblioteca este păstrătoarea cărţilor bibliotecii curţii imperiale, a academiei imperiale, a colegiului regal, precum şi a multor volume provenind din colecţii particulare.

● **O CASĂ** memorială Dostoievski a fost inaugurată de curînd în localitatea Starmia Russa. Muzeul, la crearea căruia o contribuţie importantă au adus-o urmaşii lui Dostoievski care au donat numeroase obiecte ce au aparţinut scriitorului, reproduce ambianţa din timpul vieţii sale. Sînt expuse peste o mie de obiecte care recreează atmosfera în care Dostoievski a scris „Adolescentul" o mare parte din „Fraţii Karamazov", discursul despre Puşkin şi altele.

● **MUNIR NURETTIN SELCUK**, unul din cei mai mari muzicieni din Turcia a încetat din viaţă în vîrstă de 81 de ani. Considerat un clasic al muzicii turce, Selcuk şi-a manifestat talentul în calitate de compozitor şi cîntăreţ, compunînd şi interpretînd peste o sută de cîntece inspirate, în majoritate, de poezia lui Yahya Kemal. Munir Nurettin Selkuc a fost unul dintre cei zece laureaţi ai Premiului Attatürk, distincţie care răsplăteşte contribuţiile de excepţie la valorificarea artei turce.

● **UN COSTUM** de mireasă, păstrat în condiţii excelente, a fost descoperit de către o expediţie a Muzeului de etnografie din Osetia de Nord, într-o veche necropolă din secolele V—VII e.n. El este compus dintr-o rochie cu ornamente şi o pelerină din mătase cu mîneci scurte. O particularitate a costumului o constituie faptul că de brîul colorat al lui sînt prinse nişte genţi mici în care au fost descoperite urmele unui degetar, ace şi foarfeci. La fel de bine s-a păstrat coada de păr în care e prinsă o podoabă de aramă cu piatră roşie. Specialiştii apreciază că obiectele au supravieţuit timpului datorită particularităţilor locale de climă.

● **ÎN LETONIA**, membrii clubului de istorie a poştelor au adunat o colecţie de timbre cu ajutorul cărora se poate reconstitui istoria serviciilor poştale. Mai mult, timbrele oferă spectacolul modificărilor politice şi sociale importante survenite în viaţa poporului leton în decursul cîtorva secole. Astfel, din secţiunea colecţiei „Primele semne poştale din regiunile baltice de la sfîrşitul secolului XVIII — începutul secolului XIX", se poate observa că în perioada respectivă de serviciile poştei puteau dispune doar clasele dominante. Astăzi, constatarea respectivă pare desuetă, ţinînd cont că, de exemplu, numai locuitorii Rigăi trimit zilnic peste 500 kg de scrisori.

● **UN MARE SEDIU**, înzestrat cu tot ce este necesar unei bune desfăşurări a activităţii de educaţie estetică a copiilor, i-a fost repartizat bibliotecii pentru copii „Hnko Aper" din Erevan. Dispunînd de un spaţiu larg, noul centru va permite unui număr sporit de copii să-şi petreacă timpul liber în mod folositor. Clădirea va dispune de noi săli de lectură, unde abonaţii de vîrstă şcolară vor putea nu numai să citească, dar şi să vizioneze filme sau să asculte muzică. Două încăperi sînt afectate întîlnirilor cu conducători de instituţii şcolare, părinţi, oameni de cultură şi artă. Serviciul de completare a fondului de carte existent (250 000 de cărţi adăpostite în subsolul clădirii), secţiile de bibliografie, foto, periodice, cuprinzînd ziare şi reviste pentru copii, vor asigura desfăşurarea în condiţii optime a procesului de instruire şi educare a copiilor.

SPORT

Cîntec de singurătate dulce

Vară

Sus la apa Vodislaviei jderii se dau huţa-n leagăn de nuiele de alun, jos, la stîlpii de iasomie ai Bucureştilor, ard în dezmierdări cireşii. Acum îmi răsar în sînge numai satele ce se cîntă singure-n nemurire. Ele rîvnesc în poezie cu numele :

Peste zăplaz ;
Dormărunt ;
Griucurat ;
Malu' cu flori ;
Picior de munte ;
Tulburea din zori...

Îngîmfat şi plin de noroc, timpul rupe trandafiri lîngă pîrleaz. Salcîmii, ieşiţi de sub stigmatul ploilor, scriu chipul zeilor în pîlpîiri de anafură ninsă. Sună în sminteala zilelor încete, dulci căderi de izvoare. Capitulăm în poiene de meri. Şi fiecare în parte sîntem ţara văzîndu-şi de chipul său. Unii se cred cheia şi lăcata, alţii se strecoară suplu în ceaţa mileniului trei — eu rămîn lîngă busuioaca de Bohotin şi ceremuş, învîrtecuş — în lumea arţăgoasă a stadioanelor. Acolo toţi ne spălăm cu apă aspră în jgheaburi smulse din viitor, marcăm două goluri dintr-un şut, umplem mingea de ţuguiri, cioplim noutăţi din deşeuri şi ne otrăvim întunericul cu polen galben. Acolo învingem Norvegia, dar nu ne place c-am făcut-o doar la diferenţă de-un gol. Mulţi susţin că ni s-a sleit uleiul din candelă. O vorbă cît două perechi de palme. Egală cu hotărîrea unui primar din Năsăud care-a scos vacile de pe păşunile de sub munte, pe motiv că tulbură liniştea urşilor. Pe stadion, distanţa dintre iubire şi ură nu măsoară nici măcar un lat de palmă. În pauza meciului cu Norvegia, cînd toţi eram palizi şi fără fitil în luminare, mulţi dintre noi ar fi coborît ca să mături cu mărăcini banca antrenorilor : „Aţi fi bătut drumul de pomană, spune Valentin Stănescu, pe cine-l găseaţi viu pe banca aia ! ? Şi eu şi Pişti Covaci şi Victor Stănculescu am înviat la golul lui Ţicleanu". Ne-a plăcut apărarea, ne-a umplut de mii de draci înaintarea, foarte prost servită de mijlocaşul Beldeanu. Mulţi îl vor însă, trimis în surghiun, pe Cămătaru. Lung cît un şir de cocori, băiatul ăsta ne umple gura mai mult cu simburi decît cu poame. Şi totuşi, publicul nu vede, arbitrii se prefac că erau în altă parte, iar observatorii de specialitate că erau prinşi într-o discuţie de politică externă atunci cînd Cămătaru e rupt de fundaşi, îmbrincit de portari, omorît de mijlocaşii de acoperire.

Dar totul e bine cînd se termină cu bine. Sus la apa Vodislavei, jos la vechea Dunăre.

Vară. Şi sufletul se luminează cu :
Griucurat ;
Dormărunt ;
Malu cu flori...

Fănuş Neagu

Luceafărul

Revistă editată de UNIUNEA SCRIITORILOR din REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

Redactor şef : Nicolae Dan Fruntelată, Mihai Ungheanu (redactor şef adjunct), Teodor Balş (secretar responsabil de redacţie)

REDACŢIA : Bucureşti, Piaţa Scînteii Nr. 1, tel. 17 32 09
ADMINISTRAŢIA : Calea Victoriei Nr. 115, tel. 50 71 96
ABONAMENTELE :
3 luni — 13 lei ; 6 luni — 26 lei ; 1 an — 52 lei
Tiparul executat la :
COMBINATUL POLIGRAFIC „CASA SCÎNTEII"